

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878.

Andra Kammaren.

N:o 55.

Fredagen den 10 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 2 i denna månad.

§ 2.

Herr *L. Torpadie* anmäldes vara af sjukdom förhindrad att denna dag deltaga i Kammarens förhandlingar.

§ 3.

Föredrogos, men blefvo för andra gången bordlagda:

Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 13;

Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 3;

Lag-Utskottets utlåtande N:o 37;

Andra Kammarens Första Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 10 (i samlingen n:o 31); samt

Lag-Utskottets utlåtande N:o 38.

§ 4.

Till behandling förekom Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2, i anledning af väckta förslag angående dels grundskatternas samt rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, dels reglering af nämnda skatter, dels införande af en fastighetsskatt, för den händelse minskning af statsinkomst skulle uppstå genom grundskatternas förändring, dels förändrade bestämmelser i fråga om allmänna bevillingens utgörande, dels ock förändrade grunder för den kommunala beskattningen.

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.

I punkten 1 hade Utskottet yttrat sig *beträffande grundskat-
terna* samt, under förutsättning ej mindre att det af Utskottet i särskildt betänkande framlagda förslag till ny härordning vunne godkännande än äfven att de förändrade bestämmelser i fråga om allmänna bevillingens utgörande samt kommunalbeskattningen, som Utskottet i det föreliggande utlåtandet ginge att föreslå, blefve vidtagna, gjort åtskilliga hemställanden, deribland först i

Mom. a):

att Riksdagen måtte för sin del besluta, »att ränta och kronotionde å hemman eller lägenhet i kronans jordeböcker och räkenskaper sammanföras till en summa, under benämning grundskatt.»

Efter det denna hemställan blifvit uppläst, lemnades ordet till

Herr Dickson, som yttrade: Då den förutsättning, under hvilken detta förslag blifvit framlagdt, nu mera genom Första Kammarens beslut förfallit, i det att härordningsförslaget der icke blifvit antaget, så torde enligt min uppfattning all diskussion här vara aldeles öfverflödig, och vågar jag således, till förkortande af riksdagens arbeten och förekommande af en långvarig diskussion, hos Kammaren få göra den hemställan, att Kammaren må besluta, att under dessa förhållanden förslaget, utan att man inlåter sig i diskussion derom, lägges till handlingarne. Man har då icke uttryckt någon opinion. Men skulle Kammaren vilja besluta att förslaget skall genomgås, får jag vidare hemställa att, ehuru beslut må fattas öfver hvarje punkt, diskussionen likväl må röra förslaget i dess helhet.

Herr Carl Ifvarsson: Det kan väl synas som om den första talaren hade rätt deri att, då Första Kammaren läser afslagit Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, de beslut, som fattas inom denna Kammare såväl i den ena som i den andra af de frågor, som ställas i samband med hvarandra, ingenting betyda. Men jag hemställer likvisst till Kammaren huruvida icke, om man skulle lägga Särskilda Utskottets utlåtande N:o 2 till handlingarne, det skulle se ut som om det icke varit allvarsamt menadt med frågan om försvarsväsendets ordnande. Grundskatternas och rustnings- och roteringsbesvärens afskrifning, hvarom bland annat handlas i detta betänkande, är genom denna Kammares beslut vid föredragningen af Särskilda Utskottets betänkande N:o 2 uppställd såsom vilkor för det nya härordningsförslaget. Vill man icke gå in på vilkoret, så kan man derföre verkligen tro att det icke varit så allvarligt menadt med Kammarrens beslut i härordningsfrågan. Så är dock icke förhållandet; hvar och en af oss, som i ämnet motionerat, har menat fullt allvar med sitt förslag och verkligen velat få frågan löst. Jag hemställer derför, att Kammaren ville fatta beslut med anledning

af utlåtandet och icke, såsom yrkadt blifvit, lägga det till handlingarne.

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

I öfrigt har jag för min del ingenting emot att öfverläggningen må röra sig kring betänkandet i dess helhet. Ty det faller väl af sig sjelft, att det blir svårt att diskutera den ena eller andra punkten utan att på samma gång vidröra äfven alla eller några af de andra. Detta yrkande lärer heller icke bestridas af någon. Deremot hemställer jag, att yrkanden må framställas och beslut fattas särskildt vid hvarje punkt, så att den allmänna diskussionen icke anses bindande i fråga om pröfningen af de särskilda punkterna, utan särskilda yrkanden må kunna göras vid hvarje punkt, oberoende af diskussionen öfver betänkandet i dess helhet.

Medan jag har ordet, ber jag få göra en annan hemställan, nemligen huruvida det kan anses nödigt att hvarje punkt i betänkandet uppläses. Måne det icke kunde vare nog att uppropa punkterna, hvar för sig, utan att, såvida detta icke särskildt begäres, uppläsa dem? Betänkandet är nemligen så vidlyftigt, att det torde kräfvat omkring en timma att läsa upp innehållet af hvarje särskild punkt. Af detta skäl och då jag är öfvertygad att hvar och en af Kammarens ledamöter redan genomläst betänkandet och sålunda har dess innehåll sig bekant, torde uppläsning af de särskilda punkterna i det samma icke fordras.

Jag hemställer därför, att ärendet må behandlas och Kammarren, vid behandlingen af detta betänkande, måtte besluta att diskussionen må få röra sig kring betänkandet i dess helhet, men särskildt yrkande framställas vid hvarje punkt och särskildt beslut om hvarje sådan fattas utan att uppläsning eger rum, der en sådan icke särskildt begäres.

Grefve Sparre: Det kan väl icke finnas någon som betvivlar, att Kammarens majoritet haft allvar med denna motion. Motionen har så länge och så grundligt behandlats och med så mycken omsorg granskats så väl inom Utskottet som sedermera inom Riksdagen, att intet tvifvel härom kan uppstå. Från en sådan otillbörlig missstanke har majoriteten i denna Kammare, enligt min öfvertygelse, fullkomligt rentvätt sig. Men jag hemställer, hvartill det skall tjena att nu ingå i öfverläggning rörande detta ämne, eller rättare sagdt, huruvida motionen bör föranleda till diskussion, då motionärerne endast under förutsättning att det af dem väckta förslag till ny härordning i hufvudsakliga delar vunne Riksdagens bifall, framlagt nu i fråga varande förslag. Motionärerne sjelfve måste väl erkänna, att denna förutsättning numera förfallit. Det skulle således endast vara på grund deraf att någon annan upptoge motionen, som den nu skulle kunna komma under diskussion. Ty om en motionär under en viss förutsättning framlägger ett förslag och Utskottet under samma förutsättning tillstyrker förslaget, men förutsättningen seder-

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

mera bortfaller, så kan jag icke finna att det är den ursprungliga motionen som diskuterats, utan diskussionen skulle röra något helt annat. Vi hafva dessutom talat så mycket i denna sak, och denna fråga har inom Kammaren väckt så stor bitterhet, att jag icke vet, hvarföre vi nu, då vi litet hvar önska att snart komma hem, skulle fortsätta en diskussion som ej kan leda till något resultat. Jag kan därför icke underlåta att hemställa, det Kammaren ville besluta att, då den förutsättning, under hvilken motionen blifvit väckt, förfallit, sjelfva motionen äfven måtte anses förfallen.

Herr Carl Ifvarsson: Den anmärkningen att den föregående diskussionen skulle hafva visat att frågan väckt så mycken bitterhet inom Kammaren kan jag icke instämma uti. Så vidt jag kunnat finna, har nemligen frågan diskuterats mycket lugnt och någon bitterhet har jag icke kunnat förnimma, om icke möjligen hos en eller annan representant, som tillhört Kammarens minoritet. Någon bitterhet har således icke i allmänhet visat sig, och därför anser jag mig böra protestera mot detta yttrande.

Hvad i öfrigt beträffar sjelfva frågan, så har ju denna Kammarer redan godkänt de delar af Utskottets förslag, som hittills förekommit till behandling. Från Första Kammaren har man icke fått någon officiel underrättelse om utgången; och hvad man sett derom i tidningarne kan nian icke mycket lita på. Hvad man hört från Första Kammaren antyder visserligen att densamma afgjort ärendet på ett annat sätt än denna Kammarer; men det kan alls icke vara omöjligt att Första Kammaren i en eller annan punkt fattat beslut, som sedermera inom Utskottet kunna på ett eller annat sätt sammanjemkas. Detta föranleder mig att vidhålla det af mig förut gjorda yrkandet, att öfverläggningen måtte fortsättas och beslut i frågan fattas.

Herr Dickson: Då jag af Herr Talmannen erhållit den upplysning att det af mig väckta förslaget att lägga betänkanDET till handlingarne icke kan blifva föremål för proposition, såsom stridande emot 52 § Riksdagsordningen, så ber jag att få återtaga detta mitt förslag. Då jag likväl, såsom Herr Grefve Sparre nyss yttrat, anser hela frågan förfallen, så får jag uttala den förhoppning att någon diskussion rörande detta betänkande ej måtte ifrågakomma, ty jag förutsätter såsom ganska säkert, att om vi skola gå in i öfverläggning om alla dessa punkter, så kan det uppstå en ganska lång, men fullständigt ofruktbar diskussion.

Jag ber att få återtaga mitt förra yrkande.

Sedan öfverläggningen angående föredragningsordningen förklarats slutad, biföll Kammaren hvad Herr Carl Ifvarsson derunder beträffande sättet för föredragningen föreslagit; hvarpå

Herr Axell erhöU ordet och anförde: Jag är af alldeles motsatt tanke mot några af de ärade talare, som yttrat sig angående föredragningssättet och dervid uttalat den åsigt att en diskussion öfver detta betänkande skulle vara ändamålslös och ofruktbar. Ehuru skattefrågan för närvarande är fjettrad samman med den om ett bättre försvar för vårt land och ehuru många af representanterne, åtminstone i Första Kammaren, synas mig egna densamma ett jernförelsevis mindre intresse, så skall den dock, enligt min öfvertygelse, inom kort intaga förgrunden af vårt politiska lif, oberoende af försvarsfrågan. Äfven med risk att icke få åtnjuta Kammarens välvilliga uppmärksamhet måste jag derföre anse mig ovilkorligen förpligtad att i protokollet nedlägga min från såväl motionärerne som Utskottets ledamöter och reservanter afvikande mening.

Det är allvarliga ord, ja hårda ord, som min ärade vän, Herr Nils Larson i Tullus, i spetsen för de 102 och å Sveriges jordegares vägnar i motionen N:r 17 ställer till Sveriges öfrige invånare. För egen del får jag dock erkänna, att jag finner dessa ord till icke ringa del berättigade. Förbudet för jordegarna att idka bränvinstillverkning var — ekonomiskt taladt — ett våld på näringsfriheten. Skyddstullarne hafva varit och äro ännu en skatt, som drabbar, bland andre, äfven den jordbrukande befolkningen. Men då jag medgifver detta, så nödgas jag erinra motionärerne, när de på sidan 23 i detta hänseende jernföra stateus bränvinsintrader med den summa, hvartill indelningsverk och grundskatter värderas, att de icke-jordegande klasserna i vårt land betala sin rundliga, måhända öfvervägande andel af just denna statsinkomst. Icke heller äro jordegarna ensamme om den afgäld som utgår i form af skyddstull. Exportören, importören, löntagaren, handverkaren och arbetaren kunna i lika mån och, om de förbruka mera, i högre mån än jordegarna klaga öfver tullskyddet. Då motionärerne åberopa detsamma, äro de således berättigade att anförä det som ett faktum, men enligt min åsigt icke såsom ett stöd för motionen.

När motionärerne vidare bland sina klagomål beröra städernas andel i bränvinsmedlen och tolagen, så torde det måhända ursäktas mig om jag i förbigående vägar framställa tvenne frågor. Hafva icke städerna några deremot svarande särskilda åligganden? Åtgä icke i de flesta fall största delen af städernes anpart af bränvinsmedlen till gäldande af annuiteter för jernvägar, hvaraf landsbygden, oftast utan att dertill hafva bidragit, åtnjuter den större fördelen?

Då jag genomläser såväl motionen som Utskottets betänkande och all den literatur, som frågan om grundskatterna framkallat, kan jag icke freda mig för tanken derpå. huru en sats, framställd utan alla bevis, kan, om den från början blir trodd, under tidernas lopp få karakteren af en sanning, höjd öfver hvarje tvifvel. Motionärerne påpeka sid. 24 att »den svenske bonden betalar nu de extra utskylderna till staten, på det att bevillningen må vara lindrig

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

för den fabrik till hvilken han erlägger tull, han lönar soldaten, som mot fiendeanfall skall försvara den stapelstad, till hvilken han erlägger tolag; och äfven Utskottet talar i sitt betänkande sid. 13 om »den högre beskattning som i jemförelse med andra näringsgrenar trycker jordbruket». Men söker man efter något bevis för denna obetviflade sanning, så söker man, enligt min uppfattning, förgäfvets. Man tyckes aldrig hafva frågat sig sjelf: äro de skatter och onera, som trycka jordbruket, till sitt absoluta belopp större än dem, som gäldas af andra yrken och näringar; än mindre har man gjort någon utredning, huruvida jordbruksskatterna äro i förhållande till jordbrukets inkomster högre än andra näringars förhållande till deras inkomster. När nu emellertid motionärerne säga, att den svenska bonden betalar de extra utskylderna till staten och derjemte lönar soldaten, som skall värna den stapelstad, hvartill bonden betalar tolag, så framgår häraf tydligt att motionärerne beherrskats af samma tankegång, som äfven eljest är så vanlig. Man åtnöjer sig med att resonnera som följer: jordbruket har särskilda skatter och onera, hvilka andra näringar icke hafva; det deltar dessutom jemte de andra näringarna i *deras* skatter, *alltså måste jordbruket vara tyngre beskattadt än andra näringar*. Dervid böra vi dock komma ihåg att, utom grundskatter och indelningsverk till belopp af 10 millioner, vi hafva andra skatter, hvilka uppgå till omkring 40 millioner; och att det är åtminstone tänkbart, att de öfriga samhällsklasserna af dessa 40 millioner betala så dryg anpart, att deras skattebidrag till fyllande af statsverkets behof i sjelfva verket blir fullt lika stort som jordbrukets. Vidare är det visserligen sant, att jordbruket med ett sammanlagdt belopp af omkring 5 millioner bestrider aflöningen till våra soldater; men på fjerde och femte hufvudtitlarna stå ännu andra 27 millioner, hvaraf det är möjligt att stapelstaden betalar så stor andel, att man med mera fog skulle kunna omvända motionärernas sats. Korteligen, det återstår ännu enligt min mening helt och hållet att bevisa, hvad som så länge varit en trosartikel och hvad som i främsta rummet brukar anföras såsom skäl för jordbrukets befriande från dess särskilda skatter, det att jordbruksnäringen är hårdare beskattad än andra. Härför fordras att känna den andel, med hvilken jordbruket deltagar i den indirekta beskattningen och vidare huru stora inkomster jordbruket lemnar icke blott i form af skördad gröda utan äfven i naturaförmåner.

De af Kammarrens ledamöter, som gjort mig den äran att lyssna till de kätterska tvifvelsmål jag nu icke dragit i betänkande att uttala, torde måhända föreställa sig, att jag på grund af dessa skulle vara en fiende till skattereformen. Långt derifrån. Det finnes tvenne skäl, som ur politisk och social synpunkt tala för jordskatternas borttagande och hvilka i olikhet med det förr omnämnda icke äro underkastade några tvifvel, nemligen dessa skatters ojämnhet och deras egenskap af att vara särskilda, d. v. s. skatter på *en* näring

men icke på *alla*. I detta afseende har jag äran att vara af den åsigt, som Herr Finansministern uttalat i en af bilagorna till 1877 års statsverksproposition, hvilket uttalande jemväl af motionäererne åberopats. Jag skulle i denna fråga kunna kalla mig landtmannapartist och till och med en större sådan än partiet sjelft, så tillvida som jag icke anser att för jordskatternas aflyftande bör gifvas någon betalning i form af utsträckt militärtjänst. Denna böra vi åtaga oss af helt andra skäl och grunder. Men en annan betalning bör ovilkorligen gifvas för jordskatternas aflyftande och denna är: jordbruket måste åtaga sig alla de skatter och de samma skatter, hvilka de andra näringarna nu gälda. Och i detta fall befarar jag att landtmannapartiet och den, som nu har ordet ännu icke intaga samma ståndpunkt; men tron mig, mine Herrar, derhän skall det, måste det en gång komma.

I 1873 års riksdagsskrifvelse framställes, bland andra vilkor, äfven fordran på en revision af bevillningsförordningen »i syfte att bereda likställighet mellan olika klasser af medborgare». I detta uttryck ligger på en gång allt som kan fordras och allt som bör gifvas. Men se vi nu efter, i hvad mån motionäererne fyllt detta vilkor, så finna vi, att de helt enkelt föreslagit en naken förhöjning i bevillningen för jordbruksfastighet från 3 till 5 öre. Detta är, må uttrycket förlåtas mig, att bjuda de andra samhällsklasserna stenar i stället för bröd. Utskottet har gått ett litet steg längre och förordar under punkt 10 en »ändring af bevillningsstadgan äfvensom af instruktionen för taxeringsförrättningarne i den riktning, att fast egendom uppskattas till det värde egendomen vid försäljning anses kunna betinga med ledning af de uppgifter och upplysningar, som i så väl bevillningsstadgan som ofvanberörde instruktion finnas omförmälde». Då ingen reservation af denna Kammares ledamöter i Utskottet blifvit häremot afgifven, antager jag att detta är det längsta hvartill landtmannapartiet i detta afseende för närvarande vill gå. Men är detta ett förverkligande af 1873 års skrifvelse? Är detta en likställighet emellan olika klasser af medborgare? Nej, visst icke! Alla andra näringar och yrken måste ju utom bevillning på det fasta kapitalet äfven betala sådan för inkomst af löst kapital och af arbete; jordbrukaren åter skulle vara befriad från inkomstbevillning både för sitt lösa kapital och sitt arbete. Tro Herrarne verkligen att Sveriges icke jordegande klasser — och de äro talrikare än jordegarne — skola låta öfvertyga sig att detta är likställighet eller taga en sådan likställighet för god? Jag åtminstone tror det icke. Och den tid skall ovilkorligen förr eller sednare komma, då landtmannapartiet skall blifva öfvertygadt om att så icke kan blifva förhållandet. Det hjälper icke att gent emot denna fordran på en klar rättvisa ställa den kasuistik, det erotiga resonement, som Utskottet på sidorna 54 och 55 begagnar. Utskottet påstår att i länder, der kapitaltillgången är riklig och jordpossessionerna stora, *der* kan jordbruksfastighet »med derå nedlagdt drift-

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

kapital och arbetet» lemna högre afkastning än löst kapital. Detta skulle icke vara förhållandet i Sverige, der kapitaltillgången är knapp och jordpossessionerna små. I verkligheten förhåller det sig tvärt om. Jurikligare penningtillgången är och ju större jordpossessionerna, desto lägre är den ränta, man beräknar på köpeskillingen och desto mindre insats af behållningen utgöres af det personliga arbetet. Och ju knappare penningtillgången är i ett land och ju mindre jordegendomarne, desto högre behållning måste det i jord nedlagda kapitalet lemna och desto högre andel i denna behållning är frukten af personligt arbete. Utskottet slutar sin bevisföring i detta afseende med följande uttalande: »Man torde således icke vara berättigad att antaga, att egare af jord, särdeles då egendomen är mindre, i allmänhet för det å densamma nedlagda arbete och driftkapital påräknar särskild godtgörelse utöfver den afkastning sjelfva fastighetskapitalet lemnar.» Det är hardt när, åtminstone för mig, obegripligt, huru män, hvilkas goda omdöme i andra frågor vi lärt oss att värdera, kunnat uttala något sådant. Det är ju solklart, att ju mindre egendomen är desto större särskild godtgörelse för nedlagdt arbete måste påräknas utöfver den afkastning sjelfva fastighetskapitalet lemnar. Mången jordbrukare lever på en jordegendom, hvars fastighetsvärde icke uppgår till mer än 2,000 kronor, men ingen kan väl vilja påstå att denne jordbrukare kan hålla sig och sin familj med föda, kläder, bostad, vedbrand m. m. för en summa af 100 kronor per år d. v. s. räntan på de 2,000 kr. som utgöra fastighetskapitalet. Om Utskottet hade rätt i sin bevisföring, så skulle deraf följa, att hvarje jordegare, som lånt penningar till sitt jordköp, skulle hafva *noll* öre att lefva af och således gå hunger döden till mötes.

Icke ens i den af Första Kammarens Utskottsledamöter enhälligt omfattade reservationen ser man tydligt, huruvida reservanternas velat att den i 1873 års skrifvelse utlofvade likställigheten skulle blifva verklighet. Det framgår nemligen af denna reservation att Första Kammarens Utskottsledamöter ansett en rättvis taxering af jordbruksfastigheterna och garantierna härför såsom hufvudsak och den lika beskattningen för bisak.

Medan jag nu är inne på jordtaxeringen vill jag begagna tillfället att erkänna ett misstag som jag begått vid ett föregående tillfälle under denna Riksdag. Jag uppgaf då, att från en by i Ångermanland såldes 60,000 lispund hö årligen. Detta är ett feltag. Siffran skall i stället vara 6,000 lispund. Det är tydligt, att antingen har min sagesman missagt sig eller har jag missuppfattat honom. Men om man skjuter felt en gång, bevisar detta ingalunda, att vilibrädet icke finnes. Jag har här i min hand en bok, som bär titeln: »Beskrifning öfver Rätans socken i Jemtland, tillegnad Rätans socknemän af I. Scherdin, komminister» och är tryckt Östersund 1877. Författaren lemnar i denna skrift en mängd topografiska och historiska notiser rörande socknen, men yttrar på sidan 10 följande: »Äfven den ekonomiska sidan bör icke undanhållas. Därföre hafva

hemman och odelstorp upptagits efter det värde som de ega, om de af innehafvarne skulle frivilligt säljas, dertill lagts lösegendomens medelvärde samt de penningar som författaren af denna beskrifning har sig bestämdt bekant finnas i den ena eller andra formen. Taxeringsvärden och bevillning kunna härvidlag icke hafva något vitsord gent emot en fjortonårig kännedom om verkliga förhållandet. Hvad hvarje by sålunda är värd. upptages endast i en summa för hvarje by. Värdet gäller endast för denna tidpunkt. *Den som blefve i tillfälle att noga skärskåda den utsatta värderingen af jordbruksfastigheter m. m. skulle finna att de flesta värden betingas ensamt af de byggnader, som å hemmanen finnas.»* Efter att sedan hafva gjort en beskrifning öfver de särskilda byarna yttrar författaren sidan 20: »Rätans socken skulle, efter gjorda beräkningar, således kunna sägas vara värd, när man sammanlägger värdet för lösegendom, fastigheter, osålda skogar med utlånta penningar, något öfver $2\frac{1}{4}$ million kronor, hvilken summa för den i förhållandena oinvidge kan synas hög, men som dock icke är det. *Jordbrukets afkastning i hela socknen uppgår i medelberäkning till tvåhundra tusen kronor årligen.»* Jag har äfven gjort en liten privat beräkning öfver hvad folket förtjenar på arbete med afverkning, hvilket jag anslår till 50 à 70,000 kronor, men detta skall jag nu lemna ur räkningen. Hvad tro nu Herrarne, att denna socken, som, enligt komministerns beräkning, hvilken tydligen icke alls är tendentiös, skulle vara värd $2\frac{1}{4}$ million kronor och som har en årlig inkomst af 2 à 300,000 kronor, är taxerad till? Jo, enligt 1875 års taxeringslängd till ett fastighetsvärde af 234,700 kronor. Detta är nu missförhållanden mellan fastigheternas taxeringsvärde och deras verkliga värde eller, rättare sagt, mellan jordens fastighetsbevillning och verklig inkomst, missförhållanden, som äro så stora att icke några nya sätt för taxeringen eller några garantier derfor kunna utjemna dem. Roten till det onda — om jag så får uttrycka mig — ligger djupare, den ligger tydligen deri — hvilket jag äfven hela tiden tagit mig friheten påpeka — att jordbrukets idkare icke gälda skatt för inkomsten af sitt arbete. Men äfven mot dessa garantier, sådana de innehållas i Herrar Anderssons och Rydins motioner, argumenterar Utskottet. Utskottet säger på sid. 57:

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Hvad derefter vidkommer de förslag till förändrade bestämmelser i fråga om behörigheten att besluta rörande allmänna bevillningen, som blifvit af Herrar Albert Andersson och Rydin framställda, af den förre i den syftning att grunderna och sättet för bevillningstaxeringen må komma att bestämmas genom lag, som stiftas af Konung och Riksdag gemensamt, och af den senare, att derutöfver jemväl bevillningsafgifternas belopp må varda på enahanda sätt bestämda, hafva dessa förslag syntes Utskottet innebära så väsentliga inskränkningar i den hufvudgrundsats i vår konstitutionella rätt, som innefattas i grundlagens föreskrift, att svenska folkets organiska rätt att sig beskatta utöfvas af Riksdagen allena. Här kan man

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

hafva skäl att gifva uttryck åt samma förvåning, hvarom jag nyss ordade. Hvad i all verlden har svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta att göra med taxeringen, med sättet och garantierna därför? Har nu uppskattning och beskattning blifvit samma sak? Enligt den föreställning jag hittills hyst, trodde jag att vi här vid Riksdagen utöfvade svenska folkets beskattningsrätt, då vi bestämde bevillingens belopp och bevillingens art, men icke då vi sitta hemma och i taxeringskomitéerna taxera oss sjelfva eller andra. Mot jordbrukets beskattning för inkomst af löst kapital och arbete har Utskottet vidare anfört det skälet, att bevillingen då sannolikt icke komme att lemna någon betydligare afkastning än nu. Jag vill icke tvista med Utskottet om, huruvida denna förmodan är riktig eller icke, men äfven om Utskottet härutinnan hade rätt så anser jag det skäl, som häraf kan hemtas föga eller intet vägande. Det är nemligen icke ur finanspolitisk synpunkt, utan ur politisk och social synpunkt som jag anser nödvändigt att jordbruksnäringen och dess representanter gå in på att skatta för inkomst. Ty om så icke sker, är jag öfvertygad om, att ur den skattereform, som nu är föreslagen skall uppväxa större politiska och sociala vådor, än dem hvilka man nu söker genom skattereformen undanröjda. Jag har glädjen att uttala den förhoppningen, att vår nuvarande regering i detta fall skall ställa sig på de icke jordegande klassernas sida och stöd för denna förhoppning hemtar jag ur ett uttalande till statsrådsprotokollet i fjol af Herr Finansministern, deri det heter: »I nära samband med frågan om aflyftandet af nu å jordbruksfastigheter hvilande bördor står äfven komiterades yrkande, att särskild bevilling skall utgöras så väl för inkomst af hyra eller arrende, der denna för året öfverstiger viss genom fastighetsbevillingen redan beskattad ränta å fastighetens taxeringsvärde, som ock för den inkomst, hvilken genom sjelfva jordbruksnäringen förvärfvas utöfver den jordkapitalets ränta, som anses vara genom fastighetsbevillingen beskattad. Hvad isynnerhet denna senare eller bevillingen för jordbruksnäring, beträffar, föreställer jag mig, att komiterade, som icke närmare motiverat densamma, ansett det vara sjelfklart, att då i all inkomst af jordbruk ingå så väl ränta å jordens kapitalvärde, uttryckt genom köpeskilling eller arrende, som ock afkastning dels af det i näringen nedlagda driftkapital dels af idkarens personliga arbete, och då allenast den förra, eller jordkapitalets ränta, är genom fastighetsbevillingen beskattad, det är en rättvis fordran, att äfven den senare eller sjelfva arbetets och driftkapitalets afkastning i denna som i andra näringar, må varda föremål för årlig taxering och bevilling.»

Hvad nu sjelfva förslaget till skrifvelse, som innefattas under punkten 10, beträffar, vågar jag för min ringa del hemställa till majoriteten, huruvida det icke vore välbetänkt att majoriteten icke antog detta förslag, hvilket ovilkorligen kommer att hos de andra klasserna väcka misstroende till majoritetens afsigter att göra dem

rättvisa, och i stället anslöte sig till 1873 års skrifvelse. Härigenom skulle äfven Kongl. Maj:t erhålla fullt fria händer att undersöka frågan och ordna beskattningen, så att den blir rättvis för alla Sveriges innebyggare.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Herr Abr. Rundbäck: Visserligen har frågan vid denna Riksdag förfallit, men då jag är fullt öfvertygad om att den snart kommer tillbaka, anser jag det vara så mycket större skäl att yttra några ord i frågan, som jag tror, att den synnerligen väl behöfver ytterligare utredas, belysas och diskuteras, innan den blifver mogen för en lösning. Denna s. k. skattejemkningsfråga afser nemligen ingenting mindre än en nästan fullständig omstöpning af skatteförhållanden, som under sekler gällt, och att helt och hållet föra oss in på ett nytt och oförsökt plan i afseende på en vigtig del af rikshushållningen. Vid sådant förhållande torde man icke kunna nöja sig med hvad Utskottet här gjort, att blott formulera ett beslut, att grundskatterna skola från jorden aflyftas; man bör äfven betrakta, hvem som sedan skall betala dem och huru de skola fördelas på det att verklig likställighet må ega rum och i öfrigt rättvisans fordringar iakttagas.

Vore frågan så enkel, att det endast gälde att lyfta en börda från en samhällsklass och lägga den på de andra, så vore det visserligen onödigt att vidare diskutera frågan, ty det vore då nog med den formulering Utskottet gjort; men är det verkligen fråga om en skattejemkning, genom hvilken rättvisans fordringar iakttagas och ingens berättigade intressen åtminstone afsigtligt förnärmas, så tål det att tala om saken ännu litet mera. Jag erkänner, att de, som framställt anspråk på grundskatternas afskrifning, icke sakna fog dertill, men jag tror, att i deras anspråk, sådana de nu blifvit framställda, äfven ligger mycket obefogadt, som behöfver frånskiljas. Men detta beror enligt mitt förmenande derpå, att mången saknar insigt i och öfversigt öfver ämnet; ty jag tror icke att någon inom Kamraren är annat än rättänkande och välmenande eller vill i denna fråga skipa annat än rättvisa. Men man kan af ren okunnighet frestas att yrka något helt annat än hvad man efter att hafva erhållit bättre upplysningar skulle vara böjd för att göra. På dessa grunder anser jag, i motsats mot Herrar grefve Sparre och Dickson, att en diskussion i denna fråga visst icke är onödig.

Efter att hafva förutskickat dessa inledande ord, ber jag att i korthet få fästa uppmärksamheten på några få punkter, hvilka jag anser böra afgöras och bestämmas, innan man kan komma till någon slags öfverenskommelse. Den första af dessa punkter är den frågan: hvem är det, som skall bära de skatter, hvilka man nu vill lyfta från jorden eller, med andra ord, skola dessa skatter utgöras blott af de burgna klasserna i form af direkta eller bäras af hela folket i form af indirekta skatter? Svaret på denna fråga ligger för mig klart. Hafva nemligen dessa skatter hittills utgått från en besuten

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.

(Forts.)

klass, så skola de äfven hädanefter komma att så göra. Att gå på motsatt sätt till väga, skulle vara att återföra oss till forna tiders orättvisor, då de maktegende, adeln och presterna, för att frälsa sina gods, kastade bördorna öfver på andra samhällsklasser. Också tror jag, fastän Utskottet i afseende på denna fråga icke formulerat något beslut, att, så vidt man kan se på resonnementet, Utskottet i denna punkt har samma uppfattning som jag.

Sedan man sålunda kommit på det klara med den punkten, anser jag, att man dernäst bör taga i öfvervägande hvilken andel jorden skall hafva i dessa skatter, på det att den måtte få sin behöriga andel och icke slippa ifrån sina nuvarande bidrag till förfång för andra samhällsklasser. Om detta skall ske genom införande af en fastighetsskatt jemte en inkomstskatt af jordbruksnäringen eller på annat sätt, lemnar jag osagdt, ty i denna punkt får jag bekänna, att jag för närvarande icke rätt vet, hvad jag skulle vilja påyrka; men hvad jag bestämdt vill hafva fram är att man tillser, att jorden får utgöra så stor del af skatterna, som rätteligen bör tillkomma henne, under det att den andra delen utjemnas och fördelas äfven på öfriga beskattningsföremål. I detta hänseende innehåller emellertid Utskottets förslag alldeles icke några tillfredsställande garantier. Utskottet och motionärerne hafva nemligen icke föreslagit något annat, än att bevillningen å jordbruksfastighet skall höjas från 3 till 5 öre per 100 kronor af taxeringsvärdet. Detta gör, som Utskottet sjelft säger å sidan 36, ett belopp af endast 304,000 kronor, eller i rundt tal 300,000. Detta, mine Herrar, är dock ett allt för litet, ja rent af försvinnande belopp i jämförelse med de stora summor, som skola lyftas bort från jorden, och att jorden endast skulle taga en så liten del i den höga beskattning, som nu är ifrågasatt för andra samhällsklasser, kan omöjligen vara rätt. Nu erkänner jag visserligen att vid sidan af detta uttalas en förhoppning, som äfven i viss mån kan vara berättigad, nemligen att i och med detsamma jordbruket befrias från denna tunga börda, som nu åligger densamma, skall jordbruksfastigheternas taxeringsvärde höjas. Det är mycket troligt att så kommer att ske, men, mine Herrar, det kommer att ske mycket sakta och på långt när icke i proportion till de betydliga lindringar, som jordbruket kommer att vinna. Vi hafva af skattejemkningskomiténs betänkande sett huruledes på de 13 åren 1862—1875 jordens taxeringsvärde nedgått med 46 millioner. Jag anser således, att man icke kan antaga, att denna förhöjning i taxeringsvärdet kommer gå så hastigt framåt som den borde, i fall jordbruket finge sin behöriga andel i skatterna. Att man har benägenhet att i allmänhet taxera egendomarne lågt är naturligt, men denna benägenhet skall hädanefter utan tvifvel växa i styrka i och med detsamma man på bevillningen lägger nästan alla skatter till staten, till landstingen och till kommunerna. I och med detsamma som bevillningen blir nära nog den enda skattegraden, skall det blifva ännu mera naturligt än förut, att man drar

sig för att höja beskattningsvärdet af jorden. Då man läser i skattejämkningskomiténs betänkande, kan man icke annat än förvåna sig, ja rent af förarga sig öfver att jorden hittills haft så obetydlig del af den direkta beskattningen och varit så lågt taxerad. Dock har man dels icke haft så mycken kännning häraf, derföre att hvad som utgått till staten i den allmänna bevillningen varit jemförelsevis ett obetydligt belopp, dels har man ock kunnat både förklara och försvara denna jordens gynnade ställning i afseende å bevillningen dermed att den i afseende å beskattningen haft och har så många andra skatter att utgöra. Men annat blir förhållandet, då de onera, som nu trycka jordegarne, aflyftas från dem och fördelas på de andra samhällsklasserna, hvilkas skatter derigenom blifva mångdubblade.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Vidare skulle jag önska att man genom öfverseende af bevillningsförordningen kunde åstadkomma säkrare garantier, än som nu finnas, för att taxeringen blir rättvis, att vissa inkomster icke, såsom nu, komma att i afseende å beskattningen befinna sig i en mera ogynnsam ställning än andra, såsom förhållandet är t. ex. med löner och pensioner, hvilkas beskattning bestämmes efter öret, samt att i öfrigt sådana bestämmelser införas, att nämnda garantier vid tillämpningen blifva en lefvande verklighet och icke blott tomma föreskrifter på papperet. I detta hänseende vill jag att saken skall ses icke ensidigt ur synpunkten af jordbrukarnes. utan af alla samhällsklassers intresse, ty, jag upprepar det, förrän detta sker, kommer aldrig den viktiga fråga, hvars behandling nu föreligger, att på ett tillfredsställande sätt lösas.

För att styrka befogenheten af de yrkanden jag uppgjort ber jag att nu få meddela några sifferuppgifter, hvilka jag hoppas skola ådagalägga ej mindre att Utskottets förslag, om det vill åstadkomma en rättvis skatteutjemning, icke är tillfredsställande, än äfven att garantier i det syfte jag påpekat äro af nöden. Dessa sifferuppgifter äro uppgjorda för att visa, huru beskattningsförhållandena hädanefter skola gestalta sig med tillämpning af de grunder Utskottets förslag framställer, och under förutsättning, att allt som afskrifves skall ersättas genom bevilling. Beräkningarne äro följaktligen uppgjorda under antagande såväl af Utskottets afskrifningsplan, som af bevillingens höjande från 3 till 5 öre per 100 kronor taxeringsvärde å jordbruksfastighet. Tillika är äfven antaget, att nämnda taxeringsvärde skall första året, då afskrifningen börjar, höjas med 10 procent eller med nära 200 millioner, och sedermera hvart 10:de år med ytterligare 10 procent. Detta antagande är visserligen ganska rundligt, helst då man betänker att jordens taxeringsvärde under tiden från 1862 till 1875 sjönk med 46 millioner; men åtminstone bör motsidan i Kammaren icke beklaga sig öfver, att jag förutsatt nämnda, alltjemt fortgående, förhöjning i jordbruksfastigheternas taxeringsvärde, enär räkningens resultat derigenom blir mera till favör för den sidans påståenden.

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

Lägger jag nu tillsammans beloppet af de skatter, som här äro föreslagna till afskrifning, eller 10,214,000 kronor, med den bevillning som nu utgår af jordbruksfastighet äfvensom med rusttjänstbevillningen, sådan denna å pag. 36 i betänkandet uppgifves, så belöpa sig dessa hopslagna belopp till 10,860,000 kronor.

Första året, då 10 procent af ofvansagda 10,214,000 afskrifvas, men jordbruket i stället får en förhöjd bevillning, enligt ofvannämnda antagande uppgående till 1,040,000 kronor, gör jordbruket en vinst eller erhåller en lindring af 630,000 kronor, motsvarande nära 6 procent af dess nu utgående utlagor. Dessa 630,000 kronor få åter andra beskattningsföremål öfvertaga, hvarigenom deras bevillning från sitt nuvarande belopp 2,700,000 kronor höjes till 3,330,000 kronor, eller med omkring 23 procent af deras nu utgående bevillning.

Om 10 år har jordbruket genom den fortgående afskrifningen och oaktadt den då med 10 procent ytterligare förökade bevillningen vunnit en lindring i sina nu utgående utlagor af 3,060,000 kronor, eller omkring 28 procent. Derigenom att denna summa lägges på andra beskattningsföremåls bevillning kommer denna åter att höjas till 5,760,000 kronor eller att mer än fördubblas.

Om 20 år uppgår jordbruksfastigheternas lindringar, oaktadt den då ytterligare höjda bevillningen, till 5,510,000 kronor, eller till 50 procent af nuvarande utgiftsbeloppet, under det bevillningen för andra beskattningsobjekter då kommer att uppgå till 8,210,000 kronor, eller till tre gånger dess nuvarande belopp.

Efter 30 år hafva jordbrukets lindringar stigit till 7,930,000 kronor, eller till 73 procent af hvad af jorden nu utgår. Andra beskattningsföremål hafva då åter att utgöra en bevillning af 10,630,000 kronor, eller den nu varande bevillningen nära fyrdubblad.

Och slutligen har jorden om 37 år blott den då derifrån utgående bevillningen, eller 1,390,000 kronor att utgöra, under det öfriga beskattningsföremål då få erlægga en bevillning af 12,170,000 kronor, eller nära $4\frac{1}{2}$ gånger det nu varande beloppet deraf.

Resultatet af här lemnade uppgifter kunna ock meddelas i en annan lättfattligare form, nemligen i proportionen mellan jordbrukets och andra skatteobjekters nuvarande och framtida beskattning. Om vi sålunda taga tillsammans i en summa de skatter, som här äro föreslagna att afskrifvas, och bevillningen, så befinnes det, att jordbruket af denna summa nu utgör 80 och andra skatteobjekter blott 20 procent, men att detta förhållande slutligen efter 37 år förändras derhän, att jordbruket då betalar blott något öfver 10 procent, under det de andra skattdragande få betala 90 procent.

Så, mine Herrar! kommer det att gestalta sig med den likställighet i beskattning, som I viljen åstadkomma. I sanning en rätt egendomlig skatteutjemning! Man tager vigter ur den ena vågskålen och lägger i den andra. I den, som motsvarar jordbruket, finnas nu liknelsevis 80 skålpundsvigter under det i den andra vågskålen finnas 20 dylika vigter. Och så plockar man vigt efter vigt

ur den förra i den senare, till dess man i denna får 90, under det i den andra kvarlemnas blott 10.

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

Ni måste medgifva, att detta hvarken är rättvist eller billigt, och troligen afsen I sjelfva icke ett sådant resultat. Men felet ligger deruti, att I icke trängt tillräckligt in i saken, att I icke gjort eder riktig reda för följderna af den skattereform som I påyrken, och därför är det också som jag sagt, att denna skattefråga ännu behöfver mycket mera utredas, belysas och diskuteras, innan den blifver mogen för sin lösning.

Men det är icke nog med, att I, såsom jag nu visat, läggen en mycket ringa förhöjning på bevillningen af jordbruksfastigheter och dymedelst bereden dessa en oskäligt gynnad ställning i afseende å utlagorna till staten. I söken äfven att komma ifrån större delen af denna lilla bevillnings tillökning genom den förändring i kommunalbeskattningen som I föreslån. Då nemligen på en bevillningskrona af jordbruksfastighet hittills påförts 20 fyrkar, under det på en bevillningskrona af andra beskattningsföremål påförts blott 10 fyrkar, yrken I här, att, med detsamma bevillningen å jordbruksfastighet höjes från 3 till 5 öre, skola endast 10 fyrkar påföras en bevillningskrona af dylik fastighet. Härigenom vinner jordbruket icke obetydligt i kommunalbeskattningen på öfriga skattandes bekostnad.

Äfven i detta afseende har jag gjort några beräkningar, som lemna ganska öfverraskande upplysningar. Jag har nemligen räknat ut för år 1875, efter statistiska byråns för det året lemnade uppgifter å kommunalutskylderna efter fyrk, huru dessa utgifter skulle fördelats mellan jordegarna och andra skattdragande såväl efter den nu varande grunden för kommunalbeskattningen som efter den nya, hvilken här föreslås. Jag får dock härvid nämna, att jag icke haft att tillgå någon uppgift på fyrktalssättningen senare än för år 1871, men det bör icke anses kunna i någon mån göra beräkningarne mindre pålitliga, då sannolikt mycket få förändringar i fyrktalssättningen i det hela skedde mellan 1871 och 1875. Jag vill äfven upplysa, att dessa beräkningar endas afse landsbygden.

Sålunda finnes det, att om förhöjningen i bevillningen från 3 till 5 öre egt rum 1875, skulle hela förhöjningen i bevillningen för jordbruksfastigheterna i riket hafva, efter afdrag af rusttjänstbevillningen uppgått till vid pass 267,000 kronor. Men hade då kommunalutskylderna efter fyrk utdebiterats i enlighet med den nu föreslagna skattegrunden, så skulle jordbrukarne gjort en vinst i kommunalbeskattningen af 184,000 kronor, hvilka andra skattdragande fått binda vid sitt ben. Af förhöjningen i bevillningen till staten skulle sålunda jordbrukarne återtagit dessa 184,000 kronor från andra medlemmar inom kommunen, hvadan de sjelfva skulle sluppit ifrån med 83,000 kronor. Af den lilla ersättning jordbrukarne sålunda skulle i förhöjd bevillning lemnat för alla sina skattehindringar, hade följaktligen andra skattdragande, som inga lindrin-

Ang. grund-
skatternas of-
skrifning.
(Forts.)

gar erhållit, måst betala den största delen, eller 70 procent, under det jordbrukarne sjelfva erlagt allenast 30 procent. Männe sådant kan kallas rättvist eller billigt?

Vidare har jag sett efter, huru det skulle slagit sig ut inom Göteborgs- och Bohuslän, derest den nya grunden för kommunalbeskattningen der tillämpats för år 1875. Dervid har jag funnit, att jordbrukarne i det länet skulle fått en ökad bevillning till staten af 13,200 kronor, men skulle i kommunalbeskattningen vunnit 12,850 kronor. Jordbrukarne i nämnda län skulle sålunda för alla dem beredda lindringar kommit ifrån saken med en summa af 350 kronor, under det öfriga skattdragande i ökad kommunalbeskattning skulle fått en förhöjning af 12,850 kronor, eller 37 gånger det förra beloppet. Sålunda hade det blifvit de senare, som hade fått leenna nästan hela vederlaget för de eftergifter i skatter, som bereds jorden.

Slutligen har jag äfven räknat ut, huru beskattningen skulle gestaltat sig inom Burlöfs socken af Malmöhus län, der motionären år 1875 var skattskyldig. Denna kommuns jordbruksfastigheter skulle fått en ökad bevillning af 253 kronor, men skulle vunnit i kommunalbeskattningar, till förfång för andra skattande, 158 kronor, hvadan sålunda jordegarna sjelfva skulle kommit ifrån tillökningen i bevillningen med 95 kronor.

Efter att sålunda hafva, som jag tror, tydligt visat, dels att jorden af utlagorna till staten genom nu ifrågställda skattereform kommer att öfvertaga en försvinnande liten del, som icke står i rimlig proportion till de betydliga skattelindringar den skulle erhålla, och dels att den i kommunalbeskattningen tager igen af andra skattskyldiga större delen af den tillökning i bevillningen som föreslagits, och att sålunda hela reformen egentligen består i att hvälfva på andra skattskyldiga nästan alla de skyldigheter, hvilka nu tillhöra jorden, så är klart, att jag som här yttrat mig sine ira et studio icke kan finna Utskottets förslag tillfredsställande, hvarföre jag alltså yrkar afslag.

Herr Dickson: Redan då betänkandet N:o 1 föredrogs i denna Kammare, gjorde jag en antydan rörande grundskatterna, hvori jag sökte ådagalägga, att de såsom skatter i ingen mån tyngde på dem, som utgjorde skatten: ty de hade, som jag nämnde, köpt egendomarne med ett grundskatterna motsvarande afdrag å köpeskillingen. Jag uttömde visserligen icke ämnet då och skulle vid detta tillfälle möjligen kunna hålla ett långt föredrag rörande detsamma; men jag vill icke sätta Herrarnes tålamod på ett sådant prof, utan skall fatta mig mycket kort. Och jag kan göra detta så mycket hellre som jag vet och nogsamt känner, att de särskilda åsigter, som jag hyser om grundskatterna, icke så allmänt delas. Men jag nödgas dock säga några ord för att komplettera hvad jag sistlidne måndag i frågan yttrade.

Jag antydde då, att grundskatterna verkligen icke tynga på den person, som utgjorde dessa skatter; jag anförde några exempel, som visade att han aldrig hade betalt något värde för så stor del af egendomen, som utgjorde grundskatten kapitaliserad. Jag vill endast vid detta tillfälle framhålla ännu ett litet konkret exempel. Lätom oss föreställa oss att en person eger två egendomar, en säteriegendom och ett kronoskattehemman, som tillika är roteradt. Dessa båda egendomar äro af fullkomligt lika stor areal och godhet samt borde således, om ingen skatt finnes på den ena, vara af alldeles lika stort värde. Denne person har två arfvingar, hvilka skifta egendomarne sins emellan; den ena tar skattehemmanet och den andra frälsehemmanet. Tro icke Herrarne, att den, på hvars lott skattehemmanet faller, får af den, som bekommer säterihemmanet på sin del, ett vederlag? Och hvarföre? Jo, just på den grund, att denna egendom har den oturen att häfta för skatter; för att kunna utgöra dem lemnas vederlaget. Således ligger det fullt klart för mig, att denna skatt icke tynger på skattejordens egare, ty han har aldrig gifvit något vederlag för skatten.

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

Jag skall nu gå litet vidare. Man säger, att grundskatterna äro en gammal orättvisa mot våra förfäder, som skedde för ett par hundra år sedan och som nutiden bör godtgöra. Detta är ett mycket kuriöst sätt att gå till väga. Om jag nu också medgifver, att en orättvisa skedde, då grundskatterna pålades, mot de personer, som då innehade dessa beskattade hemman, så förefaller det mig ologiskt, att personer, som *nu* innehafva dessa hemman och hvilka verkligen icke kunna sägas hafva lidit någon orättvisa, skola hafva en ersättning, och detta af personer, som icke deltagit i att göra denna orättvisa. Om jag tillåter mig att illustrera detta på ett logiskt sätt, så skulle, derföre att A för 200 år sedan begått en orättvisa mot B, C nu 200 år derefter godtgöra denna orättvisa mot D. Jag kan icke finna någon logik i allt detta.

Nu är frågan äfven: dessa 10 millioner, som skulle efterskänkas eller efterlätas, hvem skulle efterskänka dem? Jo, säger man, staten, som eger dem. Men hvem är staten? Jo, alla Sveriges invånare. Dessa tio millioner äro en bestämd inkomst, som hela svenska folket har att dermed bestrida sina gemensamma hushållsutgifter. Jag finner det derföre något underligt, att vi svenska folket på visst sätt ohördt, skola eftergifva deras rättmätiga tillhörighet. Nu säger man, att svenska folket kan icke besluta annat än genom dess lagliga ombud, ledamöterna af Riksdagen. Detta är fullkomligt riktigt; svenska folket kan i denna sak icke besluta annat än genom sina lagliga ombud, och ombuden kunna, jag medger det, också i svenska folkets namn efterskänka dessa svenska folkets tillhörigheter. Men, mine Herrar, likasom ett ombud för en privatman kan vara jäfvigt, då hans eget intresse kommer i kollision med hans huvudmans, lika så väl kan man påstå, att de svenska Riksdagens ledamöter, hvilkas intresse är direkt berördt af

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

denna fråga, hvilka genom denna frågas afgörande kunna förskaffa sig sjelfve större enskilda fördelar, kunna anses jäfvige. Jag säger aldeles icke, att de ur juridisk synpunkt äro jäfvige; men det finnes något, som kallas moralisk jäfvighet, och det är, såsom jag tror, denna, som kan tillämpas vid detta tillfälle.

Men till och med om jag går derhän att medgifva, att en orättvisa ursprungligen blifvit begången mot egarne af skattehemman, och att denna orättvisa skulle af nutiden godtgöras, så drabbar detta dock icke alla, ty i denna kategori kan man icke innefatta alla dessa många tusen hemman, hvilka då orättvisan skulle blifvit begången voro kronohemman, men sedan blifvit försälda till skatte- mot en högst obetydlig skattelöseskilling samt skyldigheten att utgöra den ränta, som åbon förut utgjort. Mot den ursprungliga egaren kan man väl icke åberopa att en orättvisa blifvit begången. Således finnes ej heller något, som talar för att han nu skall få någon eftergift. Härigenom komma vi dock i en sorts motsägelse. De, som yrka på denna eftergift, kunna hafva rätt deruti, att det icke är rätt att göra en distinktion mellan dessa tvenne slags hemman, de ursprungliga skattehemmanen och sådana skattehemman, som förut varit kronohemman; jag gifver dem fullkomligt rätt deri, att det steg, man nu vill taga, innebär en orättvisa mot dem som köpt sådana skattehemman, som förut varit kronohemman. Men detta utgör för mig ett vidare bevis för, att grundskatternas afskaffande icke kan ur någon synpunkt försvaras. Jag har blott velat hafva detta antecknad såsom min enskilda åsigt — jag vet, att den icke länder till någonting — men jag har velat hafva i protokollet förvaradt, att jag, som anser grundskatterna icke i ringaste mån tynga på den som utgör dem, utan såsom en beskattning, hvilken fastigheterna böra och kunna bära, finner grundskatternas afskaffande ur statsekonomiskt hänseende vara en oklok åtgärd. Ur juridisk synpunkt kan en dylik åtgärd aldrig försvaras, då den på ett sätt, som, efter mitt begrepp, strider mot eganderättens grunder, nedsätter värdet af den enes egendom, medan den samtidigt utan vederlag höjer värdet af den andres. Jag kan därför aldrig godkänna grundskatternas afskaffande och måste således yrka afslag på punkterna till och med punkten f.

Medan jag har ordet vill jag, för att icke behöfva uppträda än en gång, göra en anmärkning mot förslaget, under mom. o) af denna punkt, rörande förvandlingen af skattefrälseräntor. Det har under mom. n) ganska riktigt föreslagits, att, då skattehemmanen befrias från utgörande af grundskatterna, äfven frälsehemmanen derifrån skola befrias. De under samma litt. angifna grunder, efter hvilka dessa räntor och tionden skola af staten inlösas, äro för räntorna 1876 års taxeringsvärde och för kronotionden dennas värde efter medeltalet af 1868—1877 årens medelmarkegångspris med tillagd forsellönersättning, kapitaliserade efter fem procent. Räntegifvarne skulle härigenom komma i samma kategori och få sina

skatter afskrifna efter samma proportion, som skattehemmanen. Detta är rätt och i sin ordning; men med anledning af det sätt, hvarpå detta enligt litt. o) skall ske, vill jag hemställa till Kammararen, att Kammararen icke genom bifall till de af Utskottet här tillstyrkta lagstridiga åtgärder måtte gifva någon sorts helgd åt ett våldsamt ingrepp i den privata eganderätten, hvilket jag skulle anse som ett ganska vådligt prejudikat. Här är nemligen stadgadt, att, om egaren af en frälseränta icke åtnöjes med det bestämda lösningspriset, skall han kunna exproprieras derifrån; han skall vara skyldig att afträda densamma mot ersättning efter uppskatning. Han skulle således på ett sätt, som jag icke kan stämpla såsom annat än ett våldsamt ingrepp i eganderätten, kunna exproprieras från sin lagfångna rättighet och egendom. Vi hafva visserligen en expropriationslag, som stadgar, hurusom för statens allmänna behof expropriation kan ske, vilkoren för och ändamålet med en sådan expropriation; men något sådant ändamål, som här är föreslaget, finnes icke stadgadt i denna lag. Jag skulle därför vilja bedja, att Kammararen vid fattande af sitt beslut vid momentet o) icke gifver en slags helgd åt ett dylikt ingrepp i eganderätten. För min del tror jag, att detta ganska lätt skulle kunna undvikas derigenom, att för dylika fall stadgades ett annat förfaringssätt, hvilket allra lättast skulle kunna anordnas på det sätt, att om egaren af en frälseränta icke vore nöjd med förutnämnda lösningspris eller räntans kapitalisering efter fem procent, staten öfvertog räntegifvarens skyldigheter, intill dess öfverenskommelse med ränteegaren kunde träffas. Jag tror, att detta vore det rättaste och lämpligaste sättet; och jag tror också, att det icke skulle möta några synnerliga svårigheter, ty i denna stund, då räntan är hög, skulle det vara en verklig förmån för en frälseränteegare att få sin frälseränta kapitaliserad efter 5procents-beräkning; han skulle sedermera på sitt kapital kunna förskaffa sig 6 procent. Men det kan också möjligen finnas personer, som icke vilja afstå från sina frälseräntor, som önska bibehålla dessa räntor, hvilka utgå efter medelmarkegångspris och således icke äro berörda af 1869 års konvertering och som således alltså stiga i värde i samma proportion som penningvärdet sjunker. Det kan inträffa, att personer säga: detta är min lagliga egendom, jag vill icke låta den exproprieras, och här finnes ingen lag, som kan ålägga mig det. Jag för min del tycker, att Riksdagen just skulle vilja stadga något sådant, då en bland de säkraste grundvalarne för ett samhälles bestånd måste vara helgden för den privata eganderätten. För undvikande af ingrepp i denna rätt från Riksdagens sida kommer jag därför att vid mom. o) framställa det förslag, att denna konvertering, der vanlig öfverenskommelse icke kunnat mellan vederbörande ske, må komma att försiggå på det sätt, att staten öfvertager räntegifvarens förbindelser till räntetagaren.

Då nu förslaget i sin helhet debatteras, kunde jag hafva ganska mycket att säga mot Utskottets hemställanden under punkterna 10

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

och 12. Jag skall dock uppskjuta med hvad jag angående dem har att säga, tills vi komma till dem; men jag vill likväl redan nu förklara, det jag anser dessa två punkter i förslaget innebära den allra största orättvisa, och att jag för den skull, då vi komma till dem, kommer att begära votering. Jag skall emellertid nu afstå från ordet med förbehållen rätt att, då punkterna 10 och 12 förekomma till behandling, återfå detsamma.

Herr Danielsson: Då jag vid behandlingen af det Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1 icke deltog i diskussionen — jag yttrade nemligen derunder blott några få ord — torde det tillåtas mig att under öfverläggningen om den nu förevarande delen af Utskottets förslag få yttra mig något utförligare.

Från öfverläggningen rörande utlåtandet N:o 1 har jag ännu kvar några anteckningar, hvilka skulle kunna gifva mig anledning att nu säga både ett och annat. Jag skall dock undvika det så mycket som möjligt, och endast hålla mig till anförandet af talaren här midt för mig, hvilkens yttrande jag icke kan underlåta att något vidröra.

Denne ärade talare, hvilkens yttrande, efter hvad jag tror, afgafs mera i öfverilning och obetänksamhet än af eftertanke och lugn besinning, förmenade, att det var det enskilda intressets talan de 102 motionärerne här förde, att det enskilda intresset ville plocka 10 millioner ur folkets fickor, och att intet annat än det enskilda intresset förestafvade oss vår verksamhet. Jag vill fråga den ärade talaren, som till och med gick så långt, att han påstod, det de 102 icke hade rätt att tala i folkets namn, då de framlade sina förslag, med hvad rätt han yttrar sig i sådana ordalag. Ty, hvem representerar denne talaren? Jo, ett stadssamhälle, der kanske icke en enda af det egentliga folket deltagit i hans val, likasom jag tror förhållandet kanske vara med några af öfrige herrar stadsrepresentanter, som så ihärdigt vilja beskylla oss för enskildt intresse. Herrarne hafva kanske icke så mycket som 20 röster hvar af det egentliga folket att tacka för att I sitta här såsom lagstiftare. Granskar man denna utgångspunkt och gör sig den frågan: hvem är det som förer det egentliga folkets talan, så tror jag att det är vi, landsbygdens representanter, som med största skäl kunna säga: det är vi. Och då vi nu komma fram med ett förslag, som afser detsamma som detta folk vill, nemligen lindring af dess bördor, så tror jag att vi med lugn kunna protestera mot det påståendet, att vi endast handla af egen nytta. Det lönar sig derföre icke att herrarne söka skrämman oss för folket, ty det är just dess talan vi föra. Vi känna folket till dess lynne och karakter, vi, som arbetat med samma verktyg som dessa arbetare föra i sin hand, vi, som lefva bland dem, vi, som hafva delat ljuft och ledt med dem från vår barndom, vi, som ätit samma kost som de, vi, som legat efter arbetets mödor på samma hårda bädd som de, vi känna deras önsk-

ningar och behof fullväl. Herrarne kunna således icke skrämja oss för dem. Hvad tro Herrarne vara anledningen till att vi se här i hufvudstaden stora skaror arbetsfolk från landsorten vandra omkring och söka arbetsförtjenst? Jo, det är jordbrukets förtryckta ställning, som gör att vi icke kunna använda dem i hembygden; vi förmå det icke, vi hafva icke förlagskapital att dermed förbättra jorden. Många unge män med kraftiga armar vandra derföre hit för att söka arbete. Så länge de äro friska och raska lyckas detta dem i allmänhet temligen väl, men blifva de sjuka, så säger arbetsgifvarne genast: vi behöfva er icke längre, återvänd till er hembygd, som skall draga försorg om er.

Men, mine Herrar, hvad är det nu egentligen som vi tvista om? Jag tror att vi böra ömsesidigt visa hvarandra något litet af upprigtighet och icke endast stå här och prata om småsaker och säga ord utan verklig mening. Hvad gäller här egentligen frågan? Jo, frågan är om att skaffa oss ett starkare försvar. Huru skall detta tillgå? Den ene jordbrukaren har rust- och roteringsbördan på sitt hemman, den andre betalar grundskatter. Dessa två saker: rotering och grundskatter, trycka jordbrukaren, men icke öfriga medborgare i samhället. Vilja nu Herrarne hafva ett starkare försvar, så måste första vilkoret blifva att göra alla andra medborgare likställda med oss i afseende å beskattningen. eller, med andra ord, så måsten I hädanefter bidraga till landets försvar proportionsvis lika mycket som vi. Vilja åter Herrarne att vi fortfarande skola bibehålla indelningsverket och grundskatterna med, så är det icke vidare värdt att tala om ett starkare försvar, ty för att kunna skaffa oss ett sådant måste Herrarne lika med oss bidraga att ersätta de 10 millioner, som för reformens genomförande blefve erforderliga. Kunna eller vilja Herrarne icke göra detta, så tror jag icke att vi kunna få ett godt försvar.

Här är under debatten yttradt af en talare på stockholmsbänken, att när jordbrukarne afstå från de fördelar som de hafva framför städernas invånare, så skola äfven dessa senare befinnas villiga att ingå på landtmännens önskningsar i detta fall. Han nämnde icke hvaruti dessa fördelar bestodo, men jag har derefter fått veta att han dermed menade att jordbruksintresset vore allt för mycket representeradt inom Riksdagen, och att förty Riksdagsordningen borde ändras i de paragrafer som röra valbarhet till Andra Kammaren. Jag tror icke detta håller streck, ty då städerna redan nu hafva nära 4 gånger så stor representationsrätt som landet, så är väl missförhållandet redan stort nog i detta fall utan att än ytterligare göra det värre. Nu har en talare här framför mig med utdrag ur långa tabeller gjort uträkning, huru grundskatteafskrifningen skulle komma att slå sig ut. Jag tror att litet hvar skulle få skäl att beklaga sig, om sådana åsigtter skulle tränga ned i de samhällslager, inom hvilka han har sin verksamhet såsom skolmästare, och att derigenom skulle hos ungdomen inplantas åsigtter som skulle lända den till föga gagn.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

Dessa hans tabeller påminna mig om hvad en framstående man inom Kalmar samhälle en gång i min ungdom svarade mig på min fråga, hvartill dylika statistiska uppgifter skulle tjena; han svarade nemligen: jag vet icke hvad de egentligen tjena till, annat än att jag kommit underfund med att man »får ljuga så mycket man vill blott man ljuger i statistisk form». Jag vet icke om detta yttrande kan tillämpas här, men jag erinrade mig dessa ord då jag hörde denne talare åberopa statistiska uppgifter.

Herr Dickson uppdrog en jernförelse mellan en frälseegendom eller säteri och ett skattehemman, och trodde att, om en fader på sina två söner fördelade en egendom af hvardera slaget, den sonen som dervid finge skatteegendomen blefve lika lyckligt lottad som den som finge säteriet. Jag tror icke att denna jernförelse här är passande, och mig förefaller det icke annat än som ett intyg om okunighet i jordbrukets handhavande och besvär.

Det är en känd sak att den, som åtnjuter förmånen att ega ett frälsesäteri, alltid kan reda sig lättare äfven vid ogynnsamma konjunturer och under missväxtår, än den, som af sin egendoms afkastning måste vidkännas ett stort årligt undantag. Det är klart att egaren af frälseegendomen under sådana förhållanden har en gynnad ställning framför andra jordbrukare, hvilka kämpa med större svårigheter och tyngas af en mängd onera. Man har ofantligt mycket framhållit jordbrukets gynnade ställning. Huru kommer det sig då att de herrar, hvilka med sådan ifver förfäktat denna åsigt, icke själfva egna sig åt jordbruk. Det är besynnerligt att icke embetsmän och professorer skaffa sig hemman och flytta till landet. Då de så bestämdt påstå att landtbrukaren idkar sin näring under gynnsamma förhållanden, skulle det ju vara mera lönande att egna sig åt landtbruk än att släpa i statens tjänst. Men jag har aldrig hört att någon öfvergifvit statens kaka för att slå sig ner på landet som jordbrukare och fatta plog och spade i sin hand.

De 10 millioner, hvilka äro i fråga, tillhöra hela svenska folket, sade Herr Dickson; de äro statens egendom och att röra vid dem kan icke ur någon rättslig synpunkt försvaras. Skola grundskatterna anses som landets gemensamma egendom, måste det på samma gång anses såsom ett berättigadt anspråk, att den öfriga delen af nationen, som ej bidrager till de 10 millionerna, fylla hvad som fattas i försvaret. Jag tror att, då jag säger detta, jag till fullo besvarat den invändningen.

Jag skulle visserligen kunna hafva ett och annat att ytterligare andraga, men då det icke kan inverka mycket på saken, har jag ansett mig böra inskränka mig till att i korthet nedlägga min åsigt i protokollet. Jag har trott att man till följd af de ständiga ropen om krass egennytta är nästan tvungen att yttra sig och att de, som representera den stora allmänheten, icke hafva rättighet att tåga i en så stor sak, då det gäller kampen mot penningväldet, så att säga, och då våra berättigade anspråk trampas under fötterna. Un-

der en sådan kamp måste vi rycka fram och framhålla sanningen. Jag slutar med de ord, en stockholmsrepresentant för några dagar sedan uttalade: vi kunna öfverröstas, men icke nedtystas.

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

Herr Rydin: Herr Talman! Mine Herrar! Jag vill ej alls inlåta mig på någon ordtvist med den siste talaren om hvilka som äro svenska folkets representanter, ty det har grundlagen bestämt. Jag vill icke heller byta ord med honom med afseende å de personer, hvilka utgöra det egentliga folket. Jag tror för min del, att Sveriges rikets inbyggare tillsammans utgöra folket. Jag vill minnas att en gång för många år sedan stod att läsa en uppsats med öfverskrift »det egentliga svenska folket». Man fick der en definition på detta begrepp. Uppsatsen var föranledd af en tidnings berättelse att vid en Majfest, då Hans Maj:rt Konungen red ut till Djurgården på den vanliga promenaden, en del personer derstädes samlade sig, men att »det egentliga svenska folket» infann sig vid Drottningholm med sina matkorgar. Detta sätt att sortera folk och vilja förklara att ens eget umgänge utgör svenska folket, tror jag icke kan vinna bifall. Hvarje representant är berättigad att tala i svenska folkets namn. Man har talat om att den ene eller andre är jäfvig att yttra sig i den ena eller andra frågan, emedan hans egna intressen deraf beröras. Omöjligt blir att finna någon, som i sådant fall är fullt jäfvig. Hvar och en som yttrar sig är tillika i viss mån jäfvig, emedan hvar och en har sitt enskilda intresse. Det sanna enskilda intresset sammanfaller likväl med det allmänna intresset, och man söker sålunda, hvar och en på sitt sätt, att få klart för sig hvad det allmänna intresset är, för att derefter utreda frågorna.

Om jag ock ej anser mig böra ingå i pröfning af hvars och ens enskilda motiv för det sätt, hvarpå han för sin del förfäktar denna skattereform, så har jag dock ej kunnat undgå att göra mig den frågan: hvad är orsaken till att denna fråga just nu bedrifves med sådan ifver. Jag finner då att möjligheten deraf att denna fråga vunnit denna betydelse beror på en föreställning, att de nuvarande grundskatterna äro en den enskilde jordegaren orättvist betungande skattebörd, dels den föreställning, att den nuvarande bevillingen efter 2:dra artikeln är en rättvis beskattning. Detta är det vackraste sätt, hvarpå jag kan förklara denna ifver för skattereformen. Men om man undersöker huru verkliga förhållandet är, så finner man att båda föreställningarna äro origtiga. För att den allmänna bevillingen skall kunna vara en rättvis skattebörd, fordras att den skall vara en efter hvars och ens skatteförmåga afpassad rättvis inkomstskatt, som både hvilat på rättvis grund och bestämmes efter rättvis uppskattning. Vår nu gällande bevillingsförordning hvarken hvilat på rättvisa grunder ej heller ordnar rättvis uppskattning af hvars och ens inkomster. Detta bör ej tillskrifvas densamma såsom ett för den egendomligt fel. Ty felet ligger i omöjligheten att finna en sådan inkomstskatt.

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

Statsekonomien och finanspolitiken hafva varit sysselsatta med att söka utfundera en lag, som uppfyller dessa fordringar. Men man har icke kunnat åstadkomma en så beskaffad lag, man har alltid stött på oöfvärdiga svårigheter. Man har i de flesta fall icke vågat gå längre i afseende på inkomstskatten, det vill säga allmänna bevillningen, än att göra den till en supplementärskatt, och ansett såsom en nödvändighet att låta denna skatt dels kompletteras af andra direkta skatter, som beskatta inkomstkällorna, såsom grundskatt, byggnadsskatt, näringsskatt, förmögenhetsskatt, dels ock af indirekt beskattning; och har man ansett sig böra pålägga särskilda slag af inkomst högre skatt än andra med hänsyn till inkomstens större eller mindre probabla kapitalvärde. Alla dessa fordringar på ett rättvist skattesystem skulle åsidosättas, om man ville med afskaffande af grundskatterna inskränka sig till bevillningen efter art. II såsom den enda direkta skatten, hvilken skulle lemna tillgång till de 10 millioner, af hvilka statsverket genom afskrifning skulle gå miste. Orättvisorna skulle ytterligare förhöjas, om vår bevillningsförordning skulle, på sätt Utskottets betänkande innehåller, blifva i väsentligt oförändradt skick. Taga vi i betraktande bevillningsförordningen, så äro dess fel redan förut tillräckligt påvisade. Jag vill endast erinra derom, att en person som har en in-tecknad fastighet, och en person som har en gravationsfri egendom, och sålunda hafva helt olika både inkomst och skatteförmåga, få betala lika hög bevillning för samma egendom; jag vill blott tala om, att den inkomst man har genom idkande af jordbruk är fri från skatt, under det likväl inkomst af annat arbete är beskattad. I detta ämne har emellertid så mycket ordats förut, att jag icke vill uppehålla tiden dermed.

Hvad åter vidkommer det sätt hvarpå uppskattningen är ordnad, så är det visst att en rättvis uppskattning saknas, så väl af hvar och en skattskyldigs inkomst i och för sig som i jämförelse med andra skattskyldige, äfvensom ock vid jämförelse mellan olika slag af inkomster, och den är olika i olika kommuner, jämförda med hvarandra. Dessa brister ligga först och främst i svårigheten att i praxis erhålla en riktig uppskattning, af det skäl, att många personer icke sjelfva kunna riktigt uppskatta sina inkomster; till exempel i fråga om inkomst utaf jordbruk kan man icke rätt veta, huru beskaffad denna inkomst är, emedan den innefattar en sådan mängd olika föremål, förnämligast naturprodukter, hvilka jordbrukaren värderar för en obetydlighet, men som arbetaren i stad får förvärfva sig med ganska dryga afgifter. Äfvenledes möta svårigheter i fråga om de afdrag, som böra ske af bruttoinkomsten för att komma till den beskattningsbara nettoinkomsten. När nu skatten är af den beskaffenhet, att de skattskyldige sjelfve icke kunna riktigt uppgifva sina inkomster, hur kan man då tänka sig att taxeringsnämnder skola lyckas, helst sammansatta såsom våra nu varande, och utan att författningen anordnat någon ledande enhet vid uppgifternas

insamling och ärendenas beredning, för att icke tala om att föga eller intet gjorts för att skydda mot det godtycke som gör sig gällande vid sjelfva taxeringen. Kan någon, som på allvar vill en rättvis beskattning, vilja på en så beskaffad skatt öfverflytta hela skattebördan?

Jag kommer nu till den andra frågan, nemligen till förutsättningen af att grundskatten är orättvis. Man säger, att denna skatteform föga står i öfverensstämmelse med de numera såsom rigtiga allmänt erkända teorierna för ett ändamålsenligt skattesystem. Men hvilka äro dessa teorier? Jo först att den skattskyldige på förhand känner beloppet af skatten, tid och sätt för dess utgörande, för det andra att omkostnaderna för skattens uppbärande icke medtaga för mycket utaf inkomsten deraf, för det tredje att uppskattningen icke besvärar, och slutligen att skatten icke är tryckande. Alla dessa fordringar uppfyller grundskatten. Hvar och en vet på siffran huru mycket han har att betala i grundskatt, grundskatten är icke dyrbar i afseende på uppbörden och icke besvärande med hänsyn till uppskattningen, ty den har skett en gång för alla. Den är icke heller tryckande för den som utgör densamma, ty den verkar såsom ränta på en in-teckning. Denna skatt berör icke det ringaste den personliga skatteförmågan eller den nettoinkomst, som åtnjutes af det i jordegendomen nedlagda kapitalet. Vid de diskussioner som förevarit i frågan har alltid framhållits och erkänts denna skattens egenskap, liksom ock under enskilda samtal med personer, som haft denna skatt, dessa sjelfva förklarar, att grundskatten icke är en skatt. Vår lag kallar den ränta och omtalar den såsom sådan. Går jag till vårt grannland Norge, så finner man huruledes der befintliga grundskatter, jordeboksrättigheterna och tionden afskaffas genom aflösning, och i den finanskomité, som stortinget sjelf förra året tillsatt, har minoriteten, som utgöres af medlemmar utaf den fraktion, som motsvarar vårt landtmannaparti, icke ansett sig böra räkna nämnda grundskatter till skatterna, utan såsom inkomster, som ej hafva att skaffa med beskattningen. I Danmark höres ej tal om att afskaffa de grundskatter, som hvila på jorden, emedan, såsom en dansk skriftställare uttrycker sig, dessa icke utgöra någon egentlig skatt, utan en slags prioritet i jorden. Ty när grundskatten bestått i längre tid, och hänsyn är tagen till den vid köp och försäljning, har den genom denna utjemning blifvit en mycket god skatt, och att upphäfvu den skulle vara detsamma som att på samtliga medborgares bekostnad förära jordegendomar-nes tillfälliga, ögonblickliga innehafvare ett till skatten såsom ränta motsvarande kapital.

Man säger, att detta är ett föreställningssätt som icke kan ingå i folkets medvetande. Jag har, med anledning deraf att man under den debatt, som i denna fråga egde rum vid slutet af förra riksdagen, hänvisat till hvad en affiden ledamot af denna Kammare, Sven Nilsson i Österslöf yttrade 1871, sökt få reda på hvad hans mening var i denna fråga, och har då funnit följande yttrande af honom

Ang. grundskatternas af-skrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

vid 1871 års riksdag (protokollets 3:e del sid. 221): »Visserligen kan indelningsverket benämnas ett real-onus, men det är ett onus af den halten, som i det kamerala språket benämnas allmänna besvär, och så mycket förstånd hafva vi, att vi akta oss för att få en sådan skyldighet förvandlad till en grundskatt, emedan den i sådant fall icke kan aflyftas på annat sätt än genom aflösning.» Vid 1863 års riksdag förklarade en motionär af bondeståndet, att »honom vederligen icke varit ifrågasatt, att nu varande egare af skattejord vederfores någon orättvisa genom grundskatternas ojemna belopp, och just därför hade ej heller efterskänkande af desamma blifvit ifrågasatt, så mycket mindre, som de erbjödo sig att till fulla värdet betala desamma.» Dessa yttranden hafva hörts utan att hafva blifvit bestridda, utan tvärtom hafva de, som yttrat dem, blifvit åberopade såsom auktoriteter.

Men fråga vi oss: Under sådana förhållanden, hvad är det väl som vållar denna agitation? Finnes det icke någon grund för de anspråk, som uppställas från jordbrukarnes sida? Anspråken förklaras af det sätt, hvarpå de olika jordnaturerna och den ojemna mantalssättningen verka i afseende å utgörandet af de allmänna ovissa besvären, och de ligga dessutom deri, att mantalet är ett origtigt och olämpligt kameralt skattemått för afgörande i hvad förhållande de särskilde jordegarna skola deltaga i dessa besvär. Det är härifrån de berättigade anspråken förskrifva sig. De ovissa besvären sakna de egenskaper, som tillhöra en rättvis skatt. De äro icke kända och utgå olika under olika år, och efter en olämplig grund. Det är här egentligen som jag anser att jordegarna hafva rätt att erhålla en reform, och det är i dessa punkter den bör ske. Så är förhållandet med byggnadsskyldigheten, så har ock varit med skjutsningsskyldigheten. Hvad rustnings- och roteringsskyldigheten angår, så är den till en del ett real-onus, men till följd deraf att den under tidernas lopp växt och real-onera ej kunna betraktas såsom lika beskaffade med grundskatter, under andra vilkor, än att de bibehållit sig oföränderligt är det klart att en lindring i detta hänseende bör ega rum. Vill man således en berättigad reform i afseende på bördorna å jordbruket, så har man att ordna de ovissa besvären på ett sätt, som bättre öfverensstämmer med rättvisans fordringar, än nu är förhållandet.

Att under nu varande förhållanden fatta beslut om grundskatternas afskrifning, kan ej låta sig försvara. Ty först och främst saknas dertill erforderlig utredning. Ett fel har nemligen blifvit begånget i afseende å denna fråga, nemligen att man icke gjort tillräckligt för att utreda saken i hela dess sammanhang och särskilja hvad som rättvisligen bör afskaffas, hvad som bör utjemnas på all jord, vare sig med eller utan ersättning för den förut från skatter och besvär fria jorden, och hvad som bör göras till föremål för aflösning. Den strid, som nu pågår, har derigenom att man hängt sig fast vid grundskatternas afskrifning utan att vilja göra en utjem-

ning invecklat frågan. Hvarför icke följa samma metod, som i afseende på de särskilda besvärerna? så hade skjutsskyldigheten blifvit ordnad genom dess utjemnande, om man ock kan ogilla det sätt, hvarpå frågan blifvit löst. Vägbyggnads- och vägunderhållsbesväret, hvars ordnande nu är föremål för en komités behandling, kommer nu i fråga att ordnas på ett sätt, som utjemnar denna ojemnt tryckande börda. Se vi till, hvilket som är den naturliga lösningen af sjelfva frågan om grundskatterna, så måste den vara den samma som skett i England och Norge. Det är, att hvar och en som vill aflösa sin grundskatt må ega rätt dertill. En så beskaffad rätt omtalas ock i motiven till Utskottets förslag, men huru omtalas den? Jo, så som om ingen menniska skulle vilja bry sig om att aflösa grundskatten. Men i så fall, hvilken betydelse har sjelfva skatten då? För somliga, säger Utskottet, skulle det erfordras ett så stort kapital för aflösningen, att de icke ansåge sig ega tillgångar dertill, och för andra vore grundskatten så obetydlig, att de icke skulle bry sig om dess inlösande. Är detta skäl, som kan åberopas såsom bevisande för att den, som vill aflösa grundskatten, ej må få detsamma? Lika löst expedierar Utskottet frågan om utjemning, oaktadt den i förbindelse med skatternas utjemning nödvändiga ordentliga uppskattningen af jordegendomarnas verkliga värden, är hos oss, likasom i andra länder, oundärlig för att i samband dermed erhålla det skattemått, som erfordras för en jemn beskattning af fastigheter, så väl för statens som kommunens räkning.

Sedan Utskottet sålunda, utan att vidare inlåta sig på frågan om grundskatternas betydelse för statsverket, förkastat såväl aflösning som utjemning af grundskatterna, anses afskrifning såsom en sjelfklar sak. Hvad denna angår, så har Utskottet icke gittat uppvisa något rättsstöd för afskrifningen eller sökt vederlägga det ofta upprepade påståendet, att afskrifning skall blifva en skänk på andra medborgares bekostnad åt nu varande jordinnehafvarne, hvilkas jord befrias från de dem graverande onera. Tvärtom framskymtar denna åsigt hos Utskottet sjelf i det afdrag, som Utskottet i litt. o föreslagit böra ske på embetsmäns löner i förhållande till den minskning af innehafvande boställens grundskatter, som blir en följd af afskrifningen. Utskottet har blott talat något om de historiska förhållandena, och såsom skäl skulle väl gälla talet om att nutiden bör afskaffa forntidens orättvisor. Häruti instämmer jag, om så kan ske. Men genom grundskatternas afskrifning vinner man icke detta mål. I detta fall vill jag citera hvad en tysk författare nämnt. Han yttrade, att det vore orimligt, att personer i nutiden skulle kunna göra anspråk på att undandraga sig samhällets berättigade kraf derföre att helt andra personer i en forntid underkastat sig nödtvungna eller frivilliga offer för fosterlandet. Hvad som ytterligare bevisar, att man icke ansett denna fråga vara en rättsfråga, det är att man icke, såsom det gifvet bör ske i afseende å en reform, vill taga nå-

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

got steg framåt, utan vill hafva allt eller intet. Sålunda ha aldrig de förslag, som gått ut på lindring af grundskatterna å de högst beskattade jordegendomarne, vunnit afseende. Man har hållit sig till den procentiska afskrifningen, der alla erhålla lika förmåner. Hvad kan vara mera bevisande mot talet om det tryckande i skatten? Vore detta en sanning, skulle man anstränga sina krafter för att först aflyfta den från dem, som hafva högsta grundräntan. I dess ställe synes man vara rädd för att, om en lindring eger rum, den s. k. rättvisan skall komma i dagen, d. v. s. att man icke skall erhålla alla anspråk, som uppstålts, tillfredsställda utan sedermera, när det visar sig huruledes detta tager sig ut i tillämpningen, frågan skall förfalla. Men klart är att hvarje framsteg, som tages i rättvisans namn, skall oafvisligen leda till full rättvisa. Den, som är rädd för att icke med ens vinna allt, utan hellre afslår ett förslag, än nöjer sig med en partiel förbättring, den känner med sig själf, att hans anspråk ej äro fullt befogade. Derför, mine Herrar, om man nu vill tala i den tryckta jordegendomens namn och anser en afskrifning billig och rättvis, då borde man yrka att de, som äro mest tryckta, i första rummet blifva befriade från den dem tryckande bördan, och sedermera i den mån bördan är lindrigare afskrifning deraf sker. Att så ej skett, kan ej förklaras annorlunda, än att denna börda, vare sig den är stor eller liten, har en sådan egenskap, att den egentligen icke är en skatt utan en på jorden hvilande ränta, som i förhållande dertill minskat det kapital, som jordegaren deri nedlagt.

Slutligen bör anmärkas, huruledes man, för att göra denna fråga till en stor, allmän fråga, talar i jordbrukarnes namn.

Men det nyckna talet om jordbrukarne håller icke streck. Det är icke jordbrukarne såsom sådane hvilka besväras af grundskatterna, utan det är endast och allenast jordegarnne i egenskap af kapitalister, som deraf besväras. Om grundskatterna afskaffades, så skulle det vara en mängd personer, som icke hafva den ringaste befattning med jordbruk, som derpå skulle skörda fördelar, så väl utländske som inländske män, hvaremot jordbrukaren såsom sådan ej skulle deraf draga den ringaste fördel. Hvilken förbättring skulle härigenom ega rum i arrendatorernes ställning, torparens eller jordarbetarens? Och då frågas om det kan vara rätt, att de jemförelsevis fåtalige jordegarnne skola få tala i den stora mängdens namn, då grunskatterna icke hafva det ringaste inflytande på dess ställning, icke mera än de in-teckningar som finnas i de särskilda fastigheterna hvilkas jordbruk den sköter.

Sedan jag nu sökt visa det berättigade i anspråken på afskrifning i och för sig, bör anmärkas det beaktansvärda deruti, att, oaktadt man vill afhända staten en inkomst af 10 millioner, man ej angifver huru detta belopp skall fyllas. Man hade väl bort angifva någon slags finansplan. Och om man hade ansett sig föra talan i rättvisans namn, så hade man ej slagit döförat till för

de berättigade anspråk på ändring af bevillningsförordningen, som framstälts. Utskottet skulle åtminstone gått, om icke längre, åtminstone så långt i medgifvande, att man förenat sig om ett så beskaffadt yttrande, som Första Kammarens ledamöter i Utskottet afgifvit i afseende å en revision af bevillningsförordningen, i syfte att denna blefve rättvisare. I afseende å denna förordning har man icke ansett sig böra vidtaga någon ändring. Först och främst har man sökt bestrida det påståendet, att jordbruksnäringens idkare äro befriade från inkomstbevillning, emedan man sagt att denna ingått i sjelfva jordvärdet. Detta lemnar jag derhän, då man sjelf synes hafva varit tveksam i detta hänseende, i det man sagt att, äfven om så skulle vara förhållandet att arrendatorer och torpare af sitt jordbruk hafva inkomst, denna dock vore en sådan obetydlighet, att det icke vore värdt att tala derom. Då vi vid ett föregående tillfälle debatterade frågan, huruvida stockfångst borde åläggas bevillning, anförde man att denna vore en sådan speciel obetydlighet att det icke vore värdt att tala derom; men ändå röstade denna Kammarare för att stockfångster skulle erlägga bevillning, och detta bestämdes äfven genom gemensam omröstning. Hvarför skola då icke förmögne arrendatorer och äfven jordegare, som sjelfve bruka sin jord, skatta för den inkomst, de hafva af sitt arbete, lika väl som den simplaste arbetare och dagsverkare, som har ordentlig sysselsättning. Om skatten blir större eller mindre, det är en sak för sig — men rättvisan fordrar att grundsatsen göres till lag.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Vidare har man ansett, att om grundskatterna samt rust- och roteringsbördorna afskrivas, taxeringen i och med detsamma skulle blifva bättre och rättvisare; det är dessa bördor, menar man, som grumla taxeringen! Jag tror icke, att det är *dessa* förhållanden som grumla taxeringen, åtminstone i någon nämnvärd grad. Ty äfven om dessa afskaffas, så skulle man nedsätta taxeringsvärdet och därför skylla på de ovissa besvär som kvarstå och de inteckningar, som finnas i de särskilda jordegendomarne, hvilket gör att man tycker det vara synd att beskatta dessa egendomar så högt — och därför sänker man värdet å desamma och derigenom ock på andra fastigheter.

Hvad beträffar de anmärkningar, som blifvit gjorda mot sättet för uppskattningen, så har man ansett regelbundenheterna deri ej hafva sin grund uti lagens bristfälligheter, utan i sättet för dess tillämpning, och anser den i synnerhet i ögonen fallande låga taxeringen af jordegendom hafva sin grund i den nuvarande förordningens bestämmelse, att beskattningen sker efter egendomens *verkliga* värde, och man har ansett att detta skulle kunna hjälpas genom att antaga till utgångspunkt det värde som vid försäljning kan betingas. Jag tror att förordningen här är fullkomligt riktig. Det är egendomens verkliga värde som bör läggas till grund för beskattningen, ty hvad pris den kan betinga vid försäljning kan under vissa förhållanden vara ganska svårt att afgöra. Sålunda tror jag att man dermed icke skulle komma ett steg längre.

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

Vidare har man sagt, att, om man intager bestämmelserna i afseende å bevillingen i en lag, detta skulle blifva ett ingrepp i svenska folkets beskattningsrätt. Det skulle alltså vara ett ingrepp i svenska folkets beskattningsrätt att genom lag ordna ett så viktigt förhållande som detta! Det är en lag-fråga, en rätts-fråga, ty här gäller det särskilda medborgares rätt i förhållande till staten och i förhållande till hvarandra. Det är en angelägenhet som både bör och måste ordnas genom lag och icke genom godtycke, som kan göra sig gällande den ena gången på ett sätt, den andra på ett annat.

Efter dessa anmärkningar och på grund af hvad jag nu anfört yrkar jag afslag.

Herr Nils Larson: I den ställning frågan, efter det beslut som, enligt hvad jag hört sägas, Första Kammaren läser fattat, sig befinner, skall jag icke med många ord upptaga Herrarnes tid. Jag skall endast i största korthet yttra mig i det hufvudsakliga. Den näst föregående talaren hade utan tvifvel rätt då han sade, att ifvern för grundskatternas afskaffande föranleddes af föreställningen om dessa skatters orättvisa; men jag kan icke medgifva, att han hade rätt då han på samma gång yttrade, att denna ifver uppkommit just nu, ty det är icke vare sig just nu eller för kort tid tillbaka som denna ifver uppkommit, utan ganska länge sedan. Jag skall tillika bedja att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som väl för öfrigt icke är för någon af Kammarens ledamöter obekant, nemligen att den här omtalade ifvern, som i denna fråga gjort sig gällande, icke blott är att söka hos de motionärer, som nu tagit sig friheten att framlägga ett detaljeradt förslag till genomförande af idén om grundskatternas afskaffande, utan ytterst ligger grunden härtill i Riksdagens eget beslut. Det är nu redan 5 år sedan Riksdagens båda Kamrar hvar för sig beslöto att i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t uttala den tanken, att grundskatterna under loppet af ett större antal år borde successive förminska och slutligen försvinna. Det är icke heller motionärernes förslag som Kammaren nu har att bedöma, ty motionärernes framställning har endast föranledt Riksdagens Särskilda Utskotts nu föreliggande förslag, der några, ehuru visserligen ej särdeles väsentliga, tillägg blifvit gjorda i de delar, der motionerna icke varit så fullständigt genomförda som Utskottet funnit sakens vikt kräfvat.

Jag skall till en början uttrycka min tacksamhet därför, att icke så synnerligen många tyckas hafva något emot den stora och viktiga frågan om grundskatternas afskrifvande, som man nu redan allmänt eller åtminstone med högst få undantag allt mera börjar erkänna rättvisligen bör ske.

Man har här uttalat missbelåtenhet med att Utskottet icke, på samma gång det uppgjort förslag till grundskatternas successiva afskrifning, också framlagt en bestämd finansplan och ett förslag

till sådana ändringar i bevillningsförordningen, hvarigenom den förlust i inkomster, staten härigenom lider, skulle kunna ersättas. Man bör i det hänseendet likväl märka, att hvarken motionärerne ej heller Utskottet föreslagit att någon större del af grundskatterna skulle genast till en början afskrivas, utan endast att under första året 10 % och först under det tredje året ytterligare 5 % af det ursprungliga beloppet samt sedermera under hvar annat år 5 % skulle eftergifvas. Hvad bevillningen särskildt beträffar, så vet ju enhver af oss att, äfven om den behöfver förhöjas så mycket, att förökningen motsvarar det afskrifna grundskattebeloppet, Riksdagen icke kan på en gång reglera bevillningen för någon längre period, utan att hvarje särskild Riksdag har till uppgift att för nästföljande året bestämma bevillningens belopp, efter hvad behovet vid hvarje särskildt tillfälle visar sig kräfva. Men då till en början endast en ringa del af grundskatterna skulle afskrivas, och då Utskottet vidare tillstyrkt, i likhet med hvad Riksdagen förut i underdänig skrifvelse den 24 Maj 1873 hemställt, att bevillningen å jordbruksfastighet först och främst skulle höjas från 3 till 5 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens taxeringsvärde, samt tillika föreslagit förändrade bestämmelser i afseende å uppskattningen af fast egendom — en bestämmelse som Utskottet ansett skola utgöra en ytterligare skärpning utöfver de förut gällande bestämmelserna i detta afseende — och vid tillämpningen af denna bestämmelse taxeringsvärdena följaktligen skulle uppgå till icke oväsentligt högre belopp än hittills, så kan man temligen säkert antaga att den förhöjning, som härigenom uppkommer, blir i det närmaste tillräcklig att ersätta den förlust staten lider i inkomster genom den afskrifning som under första året sker, äfvensom man utan fara bör kunna öfverlemna till kommande Riksdagar hvar för sig att tillse hvad som behöfver göras, för att betäcka den ytterligare minskning, som under den följande afskrifningstiden skulle uppkomma. Af denna anledning tror jag att Utskottet haft fullt grundade skäl att icke nu i afseende å bevillningen föreslå några vidsträktare åtgärder än som i betänkan det finnas framställda.

Angående det rättmätiga i en eftergift af grundskatterna hafva, såsom jag redan nämnt, icke många yttrat sig. En talare har likväl temligen bestämdt uttalat såsom sin mening, att en sådan eftergift icke borde ega rum. Talaren hyste denna åsigt på grund af en föreställning, som man tillföre ofta hört framställas, nemligen att grundskatter vore att betrakta såsom räntan på en i jordbruksfastigheterna in-tecknad statens fordran. — Jag medgifver att denna åsigt kan hafva skäl för sig, för så vidt man afser sådana hemman, till hvilka staten verkligen egt icke endast eganderätten utan äfven full dispositionsrätt, eller med andra ord sådana jordegendomar som icke varit under stadgad åborätt till enskilde upplätne. Utskottet har också i sitt nu föreliggande förslag iakttagit skilnaden mellan olika slags hemman. Så har Utskottet i en punkt af sitt betän-

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.

(Forts.)

kande hemställt att å alla sådana egendomar, hvilka, utan att förut hafva varit under ständig besittningsrätt till enskilde upplåtne, efter år 1809 till enskilda personer försåts, skulle grundskatten icke afskrivas utan under vilkor att en lösesumma därför erlägges.

Hvad de ursprungligen enskilda egendomarne beträffar, är det väl alldeles klart att statens rätt till grundskatt från dem icke kan vara någon annan än den allmänna rätt staten har att lägga skatt på inom landet befintliga beskattningsföremål; och detsamma bör också kunna sägas, synes mig, om alla skatteköpta kronoegendomar, hvartill kronan vid tiden för skatteköpen icke egt dispositions- eller åborätten.

De, som bestrida rättmätigheten af grundskatternas afskrifning, hafva äfven påstått att grundskattebördan blifvit under tidernas lopp, så att säga, utjemnad genom egendomarnes olika värden, eller med andra ord att den, som köper en med grundskatt belastad egendom, därför erhåller ersättning genom det lägre pris en sådan egendom betingar, och att egaren således på den grund fortfarande skulle vara skyldig att utgöra grundskatten. Men jag vill just fråga, hvem som i hvarje fall så noga kan veta, hvilket pris köpare och säljare sins emellan öfverenskommit om. Och dessutom kan väl staten icke hafva någon rätt att grunda sina inkomster derpå, att priset på egendomen ena året varit lägre än det andra. Det kan väl icke vara riktigt att säga att staten, därför att en person köpt en egendom under tider, då prisen å jordegendom i allmänhet stått lågt eller åtminstone lägre än vanligt, skall ega rätt att tillgodogöra sig en skatteinkomst svarande emot räntan på skillnaden i köpeprisen. Det kan ju vidare hända, att en köpare icke alltid kan sjelf förmå bestämma priset, som han måste för egendomen erlägga; och i allmänhet är det väl säljaren som i sådant hänseende har större makt än köparen. Detta är för öfrigt också helt naturligt, ty det är icke med jordegendomar eller fast egendom i allmänhet som med annat som hör till våra behof, såsom födoämnen, ämnen för beklädnad och med ett ord allt som kan komma under kategorien lös egendom och som kan frambringas eller tillverkas i den mängd som efterfrågan betingar. Fastigheter finnas endast till ett begränsadt antal, som icke kan ökas i förhållande till efterfrågan. Efterfrågan efter jordegendomar ökas deremot naturligen till följd af folkmängdens tillväxt; och ju större efterfrågan är, ju mindre står det i en köpares makt att bestämma priset för den fastighet, han vill köpa. Han måste för att få den betala det pris säljaren fordrar och får i allmänhet icke såsom grund för köpevilkoren uppställa några noggranna beräkningar, huru det kan komma att slå sig ut med afkastningen och om han kan påräkna vanlig ränta på det kapital han i köpet nedlägger. Visserligen har man från egarne af frälsejord, hvilken jord tid efter annan befriats från utgörande af vissa slag af skatter, hört anspråk framställas, att de äfven fortfarande skola vara skattefrie; och dylika anspråk må kunna tillerkännas en viss giltighet, så

länge fråga är om specielt de skatter, från hvilkas utgörande jord af frälse natur förklarats befriad. Men om dessa anspråk utsträckas längre, om de sträcka sig ända derhän, att sådana eftergifter, som förut lemnats vissa jordnaturer, icke skola få utsträckas äfven till andra, då tror jag, att man i sina fordringar går något för långt; och om egarne af frälsejord, på grund af de dem redan lemnade friheter, vilja göra anspråk på att äfven vara befriade från deltagande i de nya skatter, som, af hvilken anledning det vara må, kunna för samhällets behof finnas erforderliga, då tror jag likaledes att anspråken drifvas väl långt. Ty de, som sålt frälsejorden till de nuvarande egarne, kunna icke hafva egt någon rätt att på samma gång aflåta rättighet till befrielse från deltagandet i fyllande af samhällets behof af skatter, äfven om detta behof uppkommer af sådan anledning, hvarom nu är fråga. Huru man än ser saken, tror jag man skall nödgas erkänna, att ingen statsmakt, ingen beskattningsmakt har rätt att bestämma öfver beskattningen för längre tid än denna samma statsmakt eller beskattningsmakt sjelf fungerar. Ingen beskattningsmakt har rätt att ingripa i någon efterföljandes rätt; denne senare måste alltid hafva sin rätt oförkränkt. Om därför den nu fungerande beskattningsmakten finner billighet och rättvisa fordra, att samhällets samtliga medborgare, hvar efter sin förmåga, deltaga i fyllandet af samhällsbehofven, lär väl icke ur forna förhållanden kunna härledas något, som lägger hinder i vägen för genomförande af hvad som i sådant afseende finnes erforderligt. Jag tror för öfrigt, nej, jag vet att hvar och en af Kammarens ledamöter vet, att denna princip redan blifvit af Sveriges riksförsamling icke blott godkänd, utan äfven praktiskt tillämpad. Det är icke så särdeles länge sedan Rikets Ständer borttogo ordinarie räntan å säg- och mjölkvarnar. Icke heller lär det hafva fallit ur Kammarens minne, huru som Rikets Ständer och Riksdagen för icke lång tid tillbaka upphäft först och främst tackjernstionden, vidare hammarskatten och slutligen bergverkstionden eller afgiften å de ädlare bergverken. Alla dessa afgälder hade naturen af grundskatter. Detta oaktadt hörde man då icke något tal om, att aflyftandet af detta skulle innebära någon orättvisa mot öfriga samhällsklasser. Man ansåg tvärt om skatterna orättvisa och därför tog man bort dem. Orsaken, hvarför de så utan något svårare motstånd kunde aflyftas tidigare än de nu i fråga varande, var helt enkelt den att de utgjorde jemförelsevis mindre belopp. Emellertid är derigenom principen en gång för alla erkänd och kan således icke vidare af riksförsamlingen bestridas. På senare tider har den icke heller blifvit bestridd af riksförsamlingen, utan endast af en eller annan dess ledamot.

Då emellertid af annan anledning frågan för det närvarande fallit, skall jag nu icke vidare upptaga Kammarens tid, utan slutar med att anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herrar *And. Aug. Andersson* och *Fredricson* instämde med Herr Nils Larson.

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

Herr Adlercreutz: Det skall icke falla mig in att bestrida, hvad den näst föregående talaren i slutet af sitt anförande yttrade. Naturligtvis ega Konung och Riksdag rätt att afskrifva grundskatterna, men frågan är, om det vore politiskt klokt och för samhället nyttigt att så göra. Af allt hvad som intill denna stund blifvit taladt och skrifvet i grundskattefrågan — och icke minst af hvad Herr Statsrådet och Chefen för Finansdepartementet yttrade till statsrådsprotokollet i ett ärende, som nästlidet år förelades Riksdagen till behandling — borde det, enligt min uppfattning, vara klart, att fastighetsskatten i allmänhet är en särdeles lämplig och naturlig skatt, äfvensom att våra nuvarande grundskatter alldeles icke verka tryckande på landets jordbruk, lika litet som de kunna sägas innebära någon orättvisa eller obillighet mot dem, som för närvarande äro egare af den med dessa skatter besvärade jorden.

Det enda skäl, som derefter återstår för grundskatternas afskaffande, är det missnöje med dem, som, efter hvad man påstått, skulle allmänt förefinnas. Med åberopande af detta missnöje börjar ock Utskottet motiveringen i sitt betänkande, hvilket slutar med att tillstyrka grundskatternas afskrifning. Men ett missnöje, som icke grundar sig på något i sakens natur befintligt förhållande, måste, der man har med förståndige män att göra, skingras i den mån upplysning vinnes om sakens rätta beskaffenhet. Mig vill det äfven synas, som om en sådan upplysning vore på väg att göra sig gällande. Jag sluter dertill af de uttryck, som af den föregående talaren citerades ur Utskottets betänkande och hvilka gå ut på att framhålla hurusom det resonnement, som med afseende å nuvarande jordegares förvärfvande af de dem tillhöriga fastigheter i allmänhet användes för att visa, att ingen orättvisa ligger uti grundskatternas bibehållande, i de jordbrukande klassernas föreställning vunnit insteg såsom ett »teoretiskt betraktelsesätt», ehuru det ej ännu förmått förklara rättvisan och billigheten i nuvarande förhållanden. Mig synes det emellertid vara ett vackert framsteg, att ett sådant teoretiskt betraktelsesätt verkligen uppstått och vunnit insteg, och min öfvertygelse är, att, i den mån teorien är riktig, den icke kan undgå att allt mera vinna erkännande. Det var med en viss förvåning som jag här om dagen hörde en talare på skånebänken med en för honom ovanlig brist på saktmod och hofsamhet yttra sig i afseende å detta resonnement och förklara det vara en utsliten fras. För min del får jag förklara, att det är en verklig sanning, och en sanning blir aldrig utsliten; den har i stället förmågan att sönderslita fördomar och origtiga föreställningar. Den har ej heller, så vidt jag trott mig finna, kunnat undgå att äfven på denne talare göra ett visst intryck. Det har nemligen icke undfallit min uppmärksamhet, huru olika uttrycks-sätt han i denna fråga begagnat vid innevarande och förlidne riksdag. Han yttrade vid förra riksdagen, att vid bestämmandet af köpeskillingen för en onererad egendom, som ginge ur en i annan hand, kapitalvärdet på de å egendomen hvilande grundskatterna »icke på

långt när» toges i beräkning. Dessa ord »icke på långt när» har han vid denna riksdag uti ett för några dagar sedan afgifvet anförande utbytt emot orden »icke till fullo». Häruti spårar jag ett icke obetydligt framsteg i nyssnämnda riktning, och Utskottet, hvori bemälda talare äfven är ledamot, säger sjelft, att genom grundskatternas afskaffande fastigheternas taxeringsvärden komma att icke obetydligt höjas. Taxeringsvärdena bero naturligtvis på allmänna föreställningssättet och vanligen förekommande köpeskillings storlek, och om dessa senare komma att genom grundskatternas afskrifning icke obetydligt höjas, måste de naturligtvis nu vara icke obetydligt nedtryckta, innan afskrifning beslutas, och den skilnad uti köpeskillingsvärdet som förefinnes, medan grundskatterna ännu äro qvar och sedan deras afskrifning beslutats, skulle således blifva en ren skänk till dessa, som egde jorden den tid, då afskrifningen blefve beslutet.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Utskottet har emellertid icke ansett sig böra stanna vid det skäl, som jag nyss anført, eller det rådande missnöjet, utan har såsom ett ytterligare stöd för befogenheten af det slut, hvartill det kommit, framhållit, »att en sådan skatteform» (som den nu varande med våra grundskatter) »står föga i öfverensstämmelse med de numera såsom riktiga allmänt erkända teorierna för ett ändamålsenligt beskattningssystem». Härom har en talare förut yttrat sig, och jag vill endast fästa mig vid, att Utskottet, för att styrka detta sitt påstående, åberopat exempel från länder, der grundskattefrågan varit föremål för bearbetning och reglering. Det är ganska naturligt, att Utskottet hemtat sina exempel från sådana länder, der något härutinnan redan skett och icke först i en framtid kommer att ske. Men det förvånar mig, att Utskottet anført exempel, som bevisa något helt annat, än hvad med dem sannolikt åsyftats. Hvad först beträffar två af dessa länder, nemligen England och Norge, har af en talare redan blifvit anmärkt, att grundskatteregleringen skett på det sätt, att man medgifvit rättighet till grundskatternas aflösning medelst inbetalning af deras efter viss grund kapitaliserade belopp. I de andra två af Utskottet åberopade länderna, Preussen och Danmark, har regleringen åter skett i samma riktning, som jag i min motion förordat, nemligen genom att utjemna och fördela grundskatterna på alla jordegendomar. Hade Utskottet velat antaga min motion, så skulle jag hafva funnit naturligt, att Utskottet åberopat detta exempel. Men då Utskottet i stället förordat de 102 motionärernes förslag, så är efter min uppfattning detta exempel långt ifrån för Utskottets mening bevisande. Jag skall deremot framlägga ännu ett bevis *emot* Utskottets uppfattning angående den allmänt erkända teorien för beskattningssystemet. Jag har här i min hand ett yttrande af en finansminister, visserligen icke vid det svenska rådsbordet, men vid det närmaste derintill. Såsom bekant, har Hans Maj:t Konungen till innevarande års Norska Storting aflåtit en proposition om införande af direkt beskattning. Uti det af

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

norske finansministern till statsrådsprotokollet afgifna yttrande, som ligger till grund för den afgifna propositionen, yttras följande, som jag vill, någorlunda försvenskadt, återgifva: »När det således blifver af nöden att använda direkt skatt till statskassan, kan det naturligtvis icke blifva fråga om att nyttja andra former för sådan skatt, än en skatt på fast egendom och en allmän inkomst- (och förmögenhets-) skatt». Derefter talas något om direkta konsumtionsskatter och andra som icke funnits lämpliga, hvarpå finansministern fortsätter som följer: »det återstår alltså egentligen blott skatt på fast egendom och allmän inkomstskatt. Den första har hos oss som öfverallt eljest från äldre tid varit begagnad och användes fortfarande i den kommunala beskattningen, på landet dock blott i något begränsad form såsom matrikelskatt, i hvilken form den också ännu i en ringa mån tjenar såsom statsskatt. En allmän egendomsskatt erbjuder visserligen ganska betydliga fördelar för statskassan, emedan den är den säkraste af alla skatter och kan inbringa temligen stora belopp. Den kan också i och för sig sägas vara en billig och naturlig skatt. Men bedömandet häraf kan dock blifva väsentligt olika, allt efter som skatten har bestått oförändrad i längre tid eller det är fråga om att pålägga den såsom ny skatt eller företaga en förhöjning, och allt efter som den träffar allenast grundvärdet eller tillika byggnadsvärdet. En gammal, oföränderlig grundskatt har förlorat karakteren af skatt och representerar en staten tillagd andel af grundvärdet, och af samma orsak får en nyinförd grundskatt till en viss grad karakteren af ett tillegnande utaf en del af grundvärdet. Denna egendomsskattens karakter gör det betänkligt att införa den såsom en ny allmän skatt till statskassan, under det att starka skäl erfordras för att upphäfva eller nedsätta den, när den väl är införd, och under det att den i den kommunala beskattningen, der man har mera likartade egendomsförhållanden, såsom utgångspunkt för visso har en gynsam användning». Det kan icke bestridas, att detta betänkande är af en ytterligt grundlig beskaffenhet och att de åsigtter, som der uttalas, äro förtjenta af stort erkännande.

För grundskatternas afskrifning hörde jag här om dagen af en granne här i närheten ett bevis, som föreföll mig synnerligen underligt. Resonnementet var ungefär följande: »Vi behöfva en förstärkning af vårt försvar. Detta kan icke med afseende på det skydd, som är gifvet åt rust- och rotehållare, ske med mindre man åt dem efterskänker de skyldigheter med afseende å försvaret, som för närvarande åligga dem. Och då detta är nödvändigt, så måste man äfven göra en skänk åt alla andra jordegare.» Sammanhanget mellan premiss och konklusion i detta resonemang är för mig ofattligt. Åt desse jordegare, i afseende å hvilka intet hinder möter att åstadkomma ett starkt försvar, skulle man bereda en belöning framför alla andra medborgare, hvilka lika med dem äro pligtige att underkasta sig den ökade bördan af landets försvar! Man sörjer nog-

grant för, att blott jordens egare, icke dess brukare, skulle få njuta fördelarne af en afskrifning, såsom synes af de särskilda punkterna i betänkandet, der uttryckligen omförmäles att arrendatorer och boställshafvare icke skola få tillgodoräkna sig förmånen af skatteafskrifningen, utan skulle ett mot afskrifna grundskatten svarande belopp afräknas på boställshafvarens kontanta löneförmåner. Det har gått så långt i detta hänseende, att man i fråga om dem, som med stadgad åborätt innehafva kronohemman, funnit stridande mot principen att tillerkänna dem såsom blott innehafvare af jord den i fråga varande lindringen. Och därför har man med afseende å dem nödgats anlita en utväg, som man förut icke velat begagna, nemligen att förklara dessa åborättsinnehafvare såsom egare af hemmanen, på det man måtte äfven för dem kunna efterskänka grundskatterna. Det enda fall, der man icke kunnat hålla principen klar, är i fråga om de till bruk skatteköpta hemmanen. Der har man låtit åborättens innehafvare komma i åtnjutande af samma förmåner, som man eljest velat gifva endast egare af skattejord, men som man i detta fall icke tyckes unna egaren, det vill säga brukspatronen.

Jag har gjort dessa anmärkningar icke därför, att jag anser arrendator eller boställshafvare böra åtnjuta någon förmån genom grundskatteafskrifning, utan därför, att det är ännu mindre af billighet påkalladt att egare af jord skola få en betydlig del af dessa skatter efterskänkt.

Slutligen har från en talare på östgötabanken stälts en mycket beveklig uppmaning särskildt till minoriteten i Kammaren, att, då i allmänhet blifvit så väl sörjdt för embetsmännen, icke vägra att göra ett välvilligt medgifvande för den jordegande samhällsklassen. Hvad embetsmännen beträffar, anser jag det vara ett för statens välbefinnande ytterst viktigt vilkor, att staten är försedd med redbare och duglige embetsmän, hvarför man ock åt embetsmännen måste anslå sådana löner, som kunna locka dugligt folk in på embetsmannabanan. Härigenom tillgodoses omedelbart ett statsändamål. Hvilket statsändamål man skulle vinna genom att gifva en skänk åt vissa hemmansegare, vet jag deremot icke, utan jag fruktar, att det missnöje, som på ena sidan stillas, kan uppkomma på den andra. Det är i allmänhet vanskligt att, utan afseende på hvad rättvisa och billighet fordra, foga sig allenast efter ett yppadt missnöje. Jag är alldeles viss på, att, då det år 1810 medgafs hvarje svensk inbyggare att förvärfva jord af hvilken natur som helst, kunde man icke ana, att ett sådant missnöje som det i fråga varande en gång skulle kunna uppstå. Man förestälde sig säkert, att, då egendomar stodo till buds för hvar och en, som ville betala hvad egendomen med eller utan grundskatter i det skicket var värd, inga pretentioner på dessa oneras utjemnande skulle höras.

Man har också under diskussioner i denna Kammare hört, att frälsehemman finnas hos ledamöter af majoriteten, äfvensom att oprivilegierad jord eges af personer tillhörande minoriteten. Det är

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

således visserligen icke några bestämda samhällsklasser, som stå emot hvarandra i denna fråga, utan jord af olika natur finnes i hvarje lager af samhället.

Vi hafva sedermera haft en vigtig historisk tidpunkt i vårt land, der man genom stillande af ett missnöje ansåg sig kunna vinna ofantliga fördelar, icke ekonomiska fördelar, men sådana, som bestå i inrikes frid och styrka utåt. Jag syftar på representationsförändringen, och jag är viss att mången, för att undvika det då rådande splitet och vinna en förespeglad lycklig enighet inom landet, antog förslaget, utan att der fordra några vidare garantier. Man hoppades, att genom denna enighet stå stark och fruktansvärd mot möjlig yttre fiende, och jag tror, att man i denna stund icke kommit långt på den banan. Nu hör man talare, som i fråga om skatteväsendet säga, att om vi endast få ett jemnt och billigt skattesystem, vore det värdt minst lika mycket som en armé. Jag vågar icke föra denna talan. Det finnes ännu många anledningar till missnöje, och vi hafva sett spår inom vårt land till ett särskildt sådant, som varit mycket starkt utomlands. Turen kan naturligtvis äfven komma till oss. Det är icke fråga om att utjemna skatterna, utan att utjemna olikheten mellan den enes och den andres hela ställning. Man frågar der, med hvad rätt den ene eger jorden framför den andre, hvarför den ene är rik och den andre fattig. Jag undrar, om man äfven då skulle säga, att det vore ädelt och rätt och politiskt klokt att undanrödja det missnöjet med att gå dess fordringar till mötes och verkställa en utdelning af förmögenheterna, större och mindre. Jag anser det åtminstone för min del icke, ty eganderätt och bestående förhållanden respekterar jag högt; och då, såsom jag redan förut uttalat, jag anser en fastighetsskatt vara en lämplig skatt, men tror, att en sådan svårligen kan på rättvist sätt åstadkommas annorledes än genom en reglering af dem i den hufvudsakliga riktning, som jag föreslagit, så må det icke förtänkas mig, om jag yrkar afslag redan å den nu föredragna punkten.

Herr L. J. Larsson: För att i min mån gifva en belysning åt billigheten och befogenheten af grundskatternas afskrifning, ber jag att få meddela några uppgifter från den trakt, jag tillhör, och jag tror icke, att de siffror, som jag skall taga mig friheten lemna, skola befinnas origtiga. Jag vill då först anföra några strofer ur »Smålands Beskrifning», af numera affidue domprosten Wieselgren, öfver skatteförhållandena inom Vestbo härad. Han yttrar: »I goda år får hvarje person omkring 2 tunnor 8 kappar säd till föda och kläder m. m. Beskattningssystemet är betänkligt» — — Här- efter gör författaren en beräkning af afkastningen på ett helt hemman inom Räfteleds församling och anslår behållningen, inberäknadt extra förtjenster, till 552 kronor. »Nu», yttrar författaren vidare, »lefva omkring 30 personer på hvarje helt hemman, och således kommer på hvarje persons lott 18 kronor 40 öre för år eller 5 öre

per dag. Ringare är ingen fångkost i Europa — — — Smöret måste säljas, stutarne, då de blifva oxar, säljas till skatten. Denna utgår därför årligen någorlunda i tid; och man låter beskattningssystemet fortfara.»

Jag medgifver villigt, att förhållandena något förändrats under de 32 år, som förflutit sedan detta nedskrefs. Men säkert är, att den bonde, som vill existera, måste arbeta och lefva sparsamt. Ty, mine Herrar, nu uppgår folkmängden till omkring 47 personer på hvarje helt hemman; och dessa hemmans antal utgör för närvarande inom Vestbo härad 628. Nu är medeltaxeringsvärdet för hvart och ett af dessa 628 hela mantal 15,000 kronor. Multiplicerar man dessa summor, så erhåller man ett sammanlagdt värde af 9,420,000 kronor. Om jag antager att denna summa lemnar en afkastning af 10 procent, så erhåller hvarje person till sitt uppehälle ej fullt 33 kronor om året. Beräknar jag deremot afkastningen till 25 procent, så erhåller hvarje person omkring 22 öre om dagen, och då äro ändock skatterna icke afräknade. Och det finnes hemman, som hafva ända till 100 kronor i grundskatt om året. Under sådana förhållanden frågar jag Herrarne, om det icke är skäl att tänka sig för, innan man lägger nya bördor på dessa fattiga hemman, utan att bereda dem någon motsvarande lättnad i afseende på dem de nu hafva att bära. Kan det kännas behagligt för Herrarne att draga bort våra ynglingar från hemmet till 90 dagars exercis just den tid, vi bäst behöfva dem. Vi hafva redan från Herrarnes sida fått utstå allt för mycket hån, oaktadt Herrarne nogsammt borde känna, att landtmannapartiet icke har några öfverdrifna fordringar, och för resten vill jag säga, att landtmannapartiet icke är någon väderhane, som låter vrida sig för hvarje vindkast.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Axel Bergström: Herr Talman! Trogen min vid en föregående öfverläggning uttalade föresats att icke vedervåga något försök att åstadkomma ändring i hvad Särskilda Utskottet hemställt, vill jag nu endast med ogillande omförmåla en af Utskottet i punkterna litt. n) och o) gjord framställning. Hvad Utskottet i dessa punkter föreslagit har visserligen redan blifvit vidrördt af en föregående talare, Herr Dickson, men det torde dock finnas lämpligt att ytterligare framhålla detta förslag, såsom stridande emot icke blott mitt, utan säkerligen många andras rättsmedvetande.

Till en början vill jag hänvisa till en kungörelse, som finnes införd uti en af dagens tidningar. I denna kungörelse utbjudes till salu frälseräntorna af åtskilliga inom Bolstads och Grinstads socknar i Dalsland belägna skattefrälsehemman. Efter det i samma kungörelse meddelats den upplysning, att, enligt vederbörande härads-skrifvares uträkning, årliga penningvärdet af samtliga dessa frälseräntor uppgått år 1873 till 1,051 kronor 32 öre, år 1874 till 1,138 kronor 40 öre och år 1875 till 1,162 kronor 3 öre, prisar säljaren

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

den utbudna varans egenskaper med följande ord: »I anseende till penningens ständigt sjunkande värde i förhållande till varor och prestationer måste penningevärdet å de i persedlar utgående räntorna fortfarande stiga.» Vid genomläsandet af detta tänkte jag för mig sjelf att den, som utbjudit dessa frälseräntor, måste lefva i en lycklig eller kanske rättare en olycklig okunnighet om den rubbning i bestående förhållanden, som Särskilda Utskottet genom sin under momenten *n)* och *o)* gjorda framställning åsyftar, och hvilken, om den komme till stånd, skulle beröfva skattefrälseräntor just de egenskaper säljaren lofprisat. Ty skulle dessa moment varda lag, vore högeligen att befara, det en blifvande köpare kunde angripa säljaren för falska förespeglingar. Utskottet har nemligen uti dessa punkter föreslagit under *litera n)*:

»att räntor å skattefrälsehemman eller sådana räntor, hvilka genom köp, byte eller gåfva kommit från kronan i enskild persons hand, äfvensom ej mindre den kronotionde, hvilken åtföljer patronaträtt inom vissa församlingar eller under annan enskild eganderätt innehafves, än ock den rätt till arbete af vissa hemman, som ännu må tillkomma egare af skattesålda kronoegendomar, vid afskrifningstidens början skola af staten inlösas, räntorna efter 1876 års taxeringsvärde, kronotionden, sedan dess värde efter medeltalet af 1868—1877 årens medelmarkegångspris med tillagd forsellönsersättning af 8 öre kubikfoten för råg och korn och 6 öre kubikfoten för hafre blifvit kapitaliseradt efter fem för hundra, med det sålunda erhållna kapitalbelopp, och arbetsskyldigheten, efter dess uppskattning i dagsverken, med det belopp, som genom tillämpning af förut nämnde års medelmarkegångspris och kapitalisering efter nyss anförda måttstock uppkommer»;

och under *litera o)*:

»att, der vederbörande ränte- eller tiondeegare, eller den som eger tillgodonjuta arbetet, eller egare af inteckning i frälseränta icke åtnöjes med förutnämnda lösningspris eller värdet å sådan ränta icke är i 1876 års taxeringslängd särskildt upptaget, inlösningspriset skall bestämmas af tre gode män, af hvilka Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, å kronans vägnar, samt ränte- eller tiondeegare eller den, som eger tillgodonjuta arbetet, utse en hvardera och domstolen i orten den tredje; börande i öfrigt föreskrifterna i Kongl. förordningen den 14 April 1866 angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof härvid i tillämpliga delar tjena till efterrättelse.»

Det är således af hvad Utskottet här sagt fullkomligt klart, att Utskottet med sitt förslag afser, att åt staten skall tillerkännas rättighet att genom expropriation beröfva en person hans väl förvärfvade rättigheter. Nu vill jag icke alls inlåta mig på den frågan, huruvida, då räntorna af kronoskattehemman afskrifvas, samma förmån må tillkomma egarne af skattefrälsehemman eller icke. Det är emellertid mycket som talar för att denna förmån äfven må tillerkännas innehafvarne af detta senare slag af hemman. Ty den

omständigheten, att staten en gång i fordom tima till enskild egare öfverlätit sin ränteeganderätt, bör kanske icke betaga innehafvarne af dessa hemman förmånen att i likhet med egarne af andra skattehemman få de å hemmanen hvilande räntorna efterskänkta. Men det hade funnits ett annat sätt att nå detta mål utan att kränka eganderättens stora och heliga grundsats. Detta sätt hade varit att låta staten träda emellan och i stället för den enskilde räntegifvaren till räntetagaren, i enlighet med hans hittills varande rätt, på vanligt sätt utgöra räntan intill dess han frivilligt funnit sig föranlåten att emot ett öfverenskommet kapitalvärde till staten försälja sin ränteeganderätt. Ännu 1855, då man vidtog den bekanta omsättningen och förenklingen af de uti ordinarie räntan ingående persedlar, fann man nödigt att respektera ofvannämnda stora grundsats; ty i Kongl. kungörelsen den 11 Maj 1855 förklarades uttryckligen, att hvad densamma stadgade icke i någon mån skulle inverka på frälseräntornas beskaffenhet eller utgörande, med mindre vederbörande voro om förändringen ense. Äfven när genom Kongl. förordningen den 23 Juli 1869 ett fixt värde åsattes grundräntorna, vårdade man sig om frälseräntegarens rätt. I § 8 af författningen stadgades nemligen, att den icke inverkade på beskaffenheten eller utgörandet af de räntor, som med frälserätt egas, eller af sådan tionde, som åtföljer patronrättighet i vissa församlingar eller under aunan enskild eganderätt innehafvas. Dessa räntor skulle således fortfarande utgå på samma sätt som förut, nemligen antingen in natura eller i penningar efter årligt markegångspris. Ett annat exempel! Oansedt räntorna af augmentshemmanen i likhet med räntorna af andra hemman omsattes till ett fixt penningevärde, blefvo innehafvare af stamrusthållen, hvilka egde uppbära augmentsräntorna, icke genom nämnda omsättning lidande. Staten trädde här emellan och åtog sig att allt framgent till stamrusthållens innehafvare utgöra de dem anslagna augmentsräntor efter enahanda beräkningsgrund, enligt hvilken augmentshemmansegarne eller innehafvarne förut utgjort desamma till stamrusthållarne.

Nu anförda omständigheter, hvilka för visso icke varit för Utskottet obekanta, borde hafva varit tillräckliga att gifva Utskottet ledning för hvad Utskottet rätteligen bort föreslå; men äfven om dessa omständigheter undfallit Utskottets uppmärksamhet, så borde Utskottet, om det med uppmärksamhet genomläst Herr Adlercreutz' motion, derifrån kunnat hemta nödig ledning. Herr Adlercreutz yttrar nemligen i sin motion, att, på det den af honom föreslagna reglering må vinna den stora omfattning han afser och hvarigenom den först erhåller sin fulla betydelse, staten måste träda emellan för den del af utlagorna, som förut icke ingått till statsverket, sålunda, att staten till vederbörande erlägger hvad denne från fastigheten uti i fråga varande afseende förut tillkommit.

Man vet, att Englands fria folk icke velat tillstödja en expropriationslag af beskaffenhet som vår af 1866, hvilken dock kan anses

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

vara af behof påkallad och derigenom rättfärdigad, men att gå längre på denna väg synes icke ens i vårt land böra ifrågakomma. Om i England någon, som vore bekant med svenska förhållandena, finge höra, att ett svenska Riksdagens Särskilda Utskott föreslagit rättighet för staten att tvångsvis afbända enskilde personer deras välförvärfvade inkomstgifvande rättigheter, så skulle han häpna af förundran. Hans förundran skulle stegras till högsta höjd, om han vidare kände, att staten sjelf är den, som förr afyttrat dessa rättigheter, och att Sveriges Rikes Lag i 11 Kap. 1 § Jordabalken stadgar, att säljare af fast egendom eller rättighet är skyldig att värja det sålda eller, om han det ej kan, rätta upp all skada som köparen deraf tagit. Af innersta hjerta beklagar jag att ett sådant förslag som det föreliggande kunna utgå från det Särskilda Utskottet. I detta Utskott hafva, bland andra, suttit två f. d. finansministrar samt ett i tienst varande kammarråd. För min del hade jag väntat att åtminstone desse utskottsledamöter skulle afgifvit en reservation i ofvan antydda rigtning, men jag har förgäfvets sökt efter en sådan.

Det vore att önska, men jag vågar ej hoppas, att, om förevarande förslag blir lag, de svenska domstolarne skola tilltro sig att skydda den enskildes rätt gent emot obehöriga anspråk från statens sida. De äro visserligen oberörde af kompromissen och dess väsen, men torde i förutsatta händelse böja sig för statsmakternas beslut, äfven om detta ej så väl låter förena sig med allmänna lagens förut af mig åberopade stadgande om hemulsskyldighet. Ett *vet* jag emellertid och det är, att i England eller Nord-Amerikas förenta stater skulle icke någon domstol underlåta att med stöd af tydlig lag skydda den enskildes rätt emot de ingrepp deri staten kunde på grund af en lagstiftning in casu tillåta sig.

Herr C. A. Larsson: Jag har begärt ordet för att replikera Herr Dicksons yttrande om grundröntorna. Herr Dickson utgick från den synpunkten, att den, som köpt ett skattehemman, dervid icke erlagt en köpeskilling, som svarade emot hemmanets verkliga värde, utan att derifrån frånräknats ett emot grundröntans kapitalvärde svarande belopp. Och han ansåg detta förhållande vara en stor fördel för köparen, emedan han då icke behöfde erlægga en relativt så stor köpeskilling som hans granne som köpt en frälsegård. Förra gången talade han om köp för olika pris; den, som köpte ett skattehemman, betalte 3,000 kronor, och den, som köpte ett frälsehemman, betalte 5,000 kronor. När han sist talade härom, sade han, att differensen mellan dessa summor skulle vara ett vederlag för den, som ärft skattegården. Detta är fullt riktigt, men på hvilken sida kommer fördelen att visa sig? Talaren vet för visso, att såväl skatte- som frälse-egendomen har rätt att få ett amorteringslån i hypoteksbanken. Huru går det då? Jo, den, som köpt frälse-egendomen, får ett hypotekslån på halfva summan af egendomens

hela värde, men för skattehemmanet dragas först bort alla onera, som hafva förmånsrätt framför hypotekslånet, och sedan får man lån på hälften af det återstående värdet, och således icke ens hälften utaf egendomens rätta värde, utan en mycket mindre summa. Om nu desse egare eller arfvingar under fyratio år betala räntan på dessa skulder, den ene till hypoteksföreningen ensamt, den andre till hypoteksföreningen och staten, till den senare den andel som motsvarar hans ränta. så inträffar, att den, som köpt frälsejorden, är qvitt sin skuld på fyratio år, förutsatt att han icke gjort andra skulder, men den andre är fortfarande skyldig halfva summan till staten; — neka det, om Herrarne kunna. Det är väl sant, att den ene inbetalar årligen sex procent till ränta och amortering, men han blir qvitt sin skuld, då den andre, som inbetalar en lika stor summa, hvaraf hälften till staten och hälften till hypoteksbanken, har hälften kvar; och således förlorar denne en summa, som är lika med det han fått hypotekslån för.

Talaren gaf mig en éloge, för att jag för några år sedan ville en aflösning af dessa grundskatter på så sätt, att staten skulle till hypoteksbanken öfverlemna sin rätt till dessa grundräntor emot erhållande af hypoteksbankens fem procents-obligationer. på hvilka staten skulle få räntan i stället för dessa grundräntor, men han var också artig nog att erkänna, att det var han, som afstyrkte detta: han satt då i Första Kammaren och erkände, att detta förslag var ganska skarpt. Det kunde icke heller få mer än två röster för sig, af hvilka den ena var Carl Ekman, som ju icke är något dumhufvud, och den andre Justitiekanslern von Kocks, som också sade, att Herrarne skulle komma att få ångra detta. Men dessa etthundra millioner, som svenska folket erbjöd för att blifva fritt från dessa grundräntor, togos icke emot. Det är således icke skattebondens fel, att Herrarne icke antogo dessa fördelar, utan Första Kammarens och intelligensens i denna Kammare, och jag går så långt, att jag vågar påstå, att det är just därför, som de kolporterade ut, att det var en sådan orättvisa. Herrarne veta hvilka personer det var, som upplyste om, att det icke var rättvist, att de skulle eftergifvas helt och hållet, utan att betala någon lösen. Vi veta genom historien, hvarifrån de först kommit. Det var för att betäcka omkostnaderna för det stora polska kriget, hvilket, såsom Herrarne veta, fördes på ett så hufvudlöst sätt.

Dessutom vill jag upptaga en annan tanke af den ärade professoren, som är en riktig skattemenniska. Han har visst trängt djupt in i dessa förhållanden, men åsigterna hålla icke alltid streck. Han säger, att grundskatterna äro en rättvis börda. Jag skall endast med några siffror visa, huru rättvis denna börda är. Jag har icke hunnit gå längre tillbaka än till 1821. Då utgjorde grundränta, afrads-spanmål och kronotioden 4,536,625 kronor. Sedermera ökades det så småningom, men just år 1826, då till följd af ett torrt år bönderne icke hade råd att hålla sig sjelfve med span-

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grundskatternas afskrifning.

(Forts.)

mål, långt mindre hade någon att sälja, höjdes deras grundränta med femtio procent till 6,481,942 kronor. Tänk om vi då samtidigt hade haft ett krig, då de icke kunde betala skatt, långt mindre lemna några bidrag härtill. Alla svåra missväxtår hafva också grundräntorna höjts med ungefär samma procent, och dessutom har man fordrat bidrag till utomordentliga utgifter. År 1831 uppgingo de till 6,239,000 kronor, år 1838 till 6,203,042 kronor, och 1842 till öfver sex millioner. Alla goda år, som vi haft, har grundräntan varit lindrig, men alla svåra år har den höjts med femtio procent. Jag frågar: är det icke rättvist att söka få någon lindring häri? Jag har icke förbisett, att grundräntan icke kan stiga sedan 1689, då den bestämdes till ett visst pris, men skattens natur har i alla fall blifvit misskänd, och detta har fört ganska svåra förhållanden med sig i släptåg. Vilja Herrarne icke tro, hvad jag säger, hänvisar jag till arkivet, der det finnes hopbundna hufvudböcker öfver kostnaderna för statsverkets utgifter alla år sedan 1821.

Den högt ärade talaren på upsalabänken fortfor i sitt språk, att fastigheterna äro för lågt taxerade, men jag kan icke blifva öfvertygad hvarken af hans reservation till skattejemkningskommitténs utlåtande eller af hans motion, att det står så illa till, som han säger. Fastigheterna äro taxerade till tvåhundra kronor per tunnland af åker och äng, och steril mark gifver, såsom Herrarne veta, icke någon stor inkomst. Jag hör Herrarne påminna mig om skogarne, men angående dem få Herrarne hålla sig till norrländingarne; vi nere i landet känna icke till, huru dermed förhåller sig. Dessutom är jag öfvertygad, att skälet, hvarför skogarne varit hittills så lågt taxerade, är det, att, till följd af bristande kommunikationer, de ej lemnat någon synnerlig afkastning, utan hufvudsakligen endast kunnat användas till husbehof; ja, ännu i dag äro prisen på skogsförnödenheter mångenstädes ganska låga. Således kan man väl icke begära, att för närvarande skall läggas någon stor skatt på skogarne, men när den tid kommer, att i följd af utvecklade kommunikationer skogarne börja att lemna inkomster, då blifva de nog också tillräckligt högt taxerade. Samme talare sade, att grundskatterna icke vore tryckande, samt att de vore att betrakta icke såsom skatter, utan såsom ränta. Jag hoppas dock, att han något närmare tänker på, hvad jag förut sagt, nemligen att landets förnämste embetsmän ju sjelfve sagt, att grundskatterna äro att betrakta såsom skatter, men icke såsom räntor.

Han frågade vidare, hvad som vållade den nu pågående agitationen för grundskatternas afskrifning och försvarsfrågans lösning, men jag ber att få påminna honom, att det icke är den jordbrukande klassen, som börjat denna agitation. Som Herrarne erinra sig, fick Riksdagen redan på 1860-talet från Kongl. Maj:t emottaga framställning om ett förökande af beväringssklasserna, ehuru den gången det endast var fråga om, att $\frac{1}{4}$ af beväringen skulle öfvas, medan de öfrige $\frac{3}{4}$ skulle få vara öfvsade. Men

hvarför föll detta förslag? Jo, därför att denna $\frac{1}{4}$ skulle uttagas genom lottning. Herrarne må nemligen ingalunde tro, att farhågorna för lottning äro så förska, att de förskrifva sig från år 1875. Den dåvarande talmannen i bondeståndet påminner sig nog, huruledes han fick mottaga förebräelser från höga vederbörande, därför att han icke kunde rå med bönderne och få dem att ingå på att genom lottning uttaga denna fjerdedel; man ville, som man sade, hafva »litet men godt». Talmannen bad då att få skicka upp några af bönderne till höga vederbörande, för att denne sjelf skulle få försöka att tala med dem; och vi gingo ock upp åtta stycken. En ganska allvarsam rådplägning började. Den första frågan, vi gjorde, var, om det var meningen, att vi skulle få säga rent ut hvad vi tänkte, och sedan vi härtill erhållit jakande svar, voro vi icke blyge af oss, utan talade ut rena sanningen, och slutet var det, att vi sade, att, om någon af oss skulle förfäktat lottningen, skulle vi af våra hemnavarande kommittenter blifva ansedde för landsförrädare. Dermed var det slut med resonnementet för den gången. Farhågan för lottning hängde således med redan då och kommer att hänga med, så länge det fordras, att rust- och rotehållare skola ställa sig sjelfve, sina söner och drängar i ledet och ändock hålla soldat. Derefter började agitationen, icke från folkets sida, utan från högre ort. Det ena förslaget framlades efter det andra, och högsta vederbörande sökte till och med inbilla oss, att knektekontrakten, som tillkommit för att skydda oss för värfning och utskrifning, endast skulle hafva verkan uppifrån och nedåt, men ej tvärt om. Men den gubben gick inte, ty enhvar af oss var så klok, att han insåg, det ett kontrakt, som var ingånget mellan en högre och lägre personlighet, skulle hafva samma verkan som ett annat kontrakt och således vara heligt såväl för den höge som den låge. På den grunden kunde vi icke ingå på en utsträckt värnpligt, annat än under vilkor att få bort indelningsverket och äfven grundskatterna. Herrarne kunna visserligen hafva rätt uti, att dessa saker, indelningsverkets bördor och grundskatterna, äro två skilda saker, men hvad är det, som gjort, att de blifvit sammanförda? Jo, i vissa provinser af riket var man icke på långt när så tryckt af indelningsverket som af de gamla grundskatterna, hvilka oupphörligt stegrats i värde, under det att i andra provinser indelningsverket var mycket svårare än grundskatterna. För att rättvist utjemna dessa samhällsklassers bördor, var det nödvändigt att, på samma gång indelningsverket upphörde, äfven grundskatterna afskrifvos. Detta är skälet, hvarför vi, då vi underkasta oss att ställa oss sjelfve och våra söner i ledet under en utsträckt tid, fordra indelningsverkets och grundskatternas afskrifning. Derför ha vi ock nu af renaste fosterlandskänsla velat underkasta oss ett så oneröst förslag som det nu erbjudna. Våra hemnavarande kommittenter skulle sannerligen varit lagom belåtne med, om vi antagit detta förslag, men dock skulle vi varit villige att antaga det. Men nu äro vi löste af

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas aj-
skrifning.

(Forts.)

Första Kammaren och Regeringen från vårt vackra erbjudande, och behöfva således icke hvar och en i sin ort öfvertyga allmänheten om, att förslagets antagande varit nödigt och nyttigt.

Talaren näst före mig nämnde, att i följd af stadgandena i vissa punkter af detta afskrifningsförslag en säljare skulle kunna utsättas för att blifva attackerad för falska förespeglingar vid försäljning af frälseränta. Jag påminner mig härvid ett Kongl. prejudikat i ett dylikt fall. En säljare af en fastighet hade nemligen vid köpslutet för köparen uppgifvit en hel massa åbyggnader, som icke fans vid fastigheten, och att till fastigheten hörde en större areal än köparen sedan fick emottaga; men i den process om köpets återgång, som häraf blef en följd och gick ända till kungs, fick köparen slutligen det besked, att han, då han ej sett upp bättre, fick skylla sig sjelf, och att säljaren icke kunde få plikta för köparens försumlighet. Jag tror, att säljaren, om affären egt rum i sjelfva England, skulle fått åt-njuta samma rättvisa.

Penningens ständigt sjunkande värde har också varit på tal. Men, mine Herrar, jag vill upplysa, att den skall bibehålla detta låga värde så länge man skaffar in utländskt guld i landet, och på det sättet bibehåller penningen vid dess låga värde. Det är nemligen naturligt, att, då man skaffar sig en vara från annat håll, den håller sig i lågt värde, så länge tillförseln varar, och att, så snart vi låta bli att låna penningar utifrån, utan hushålla med det guld vi hafva, penningen skall stiga i värde, i hvilket fall min förut uttalade profetia skulle gå i fullbordan, den nemligen att tjänstemännens löner skulle fördubblas i värde. emedan de hafva rättighet att taga ut sina löner i guld. Men hvar i sådant fall allt detta guld skulle tagas ifrån, får intelligensen räkna ut.

En ärad talare omtalade för ett par dagar sedan, hurusom tjänstemännen skulle vara så olycklige, därför att de nedlagt stora kapital på sina studier, hvaraf de sedermera icke haft någon nytta, och att de nödgats tillbringa tio år vid elementarläroverket och sex år vid universitetet. Antagom då, att studierna kostat 200 kronor om året. Men hvem har då bekostat allt det öfriga, såsom lärarnes afönningar och dylikt, hvilken kostnad för hvarje lärjunge årligen uppgått till ungefär lika stort belopp? Jo, det har det skattdragande folket gjort; det har släppt till ungefär hälften af detta kapital, hvaraf Herrarne njuta frukterna i sina höga löner. Kanske differerar sistnämnda belopp på ett eller annat tusental; men då jag såsom statsrevisor gjorde en beräkning öfver hvad denna undervisning kostar staten, gick den till mycket mera än 200 kronor vid det ena universitetet för hvarje yngling. Allt detta påkostar folket. Jag undrar, huru mycket bönderne skulle få, om de skulle komma till samma välstånd, i hvilket embets- och tjänstemännen befinna sig. Att det finnes många af de senare, som äro illa lottade, erkänner jag visserligen, men det kommer sig helt enkelt deraf, att tjänstemannabanan är för lockande, och att många flere, än som

behöfvas till ordinarie tjänstemän, egnat sig deråt. Det är likväl deras eget fel; de hafva hela världen för sig och kunna blifva till exempel jordbrukare, ehuru jag för min del, lika med Herr Daniels-son, icke tror att jordbrukarens lott är så afundsvärd.

*Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)*

Herr Dickson anställde en jernförelse mellan en bonde, som köpt en gård för 8,000 kronor, och en annan person, som i inkomst af tjänstebefattning årligen uppbure 800 kronor, samt påstod, att denne bonde var mycket lyckligare än tjänstemannen. Men dessa 8,000 kronor rendera icke 800 kronor årligen, de gifva högst 5 procent, d. v. s. en årlig inkomst af fyra hundra kronor, eller endast hälften af hvad nämnde tjänsteman förtjenar. Tjänstemannen kan årligen insätta sin halfva inkomst i sparbanken, medan bonden åter upp allt hvad hans gård renderar, och han får tacka på köpet, att han icke behöfver betala för att han får arbeta vid sin egen gård. Arbetskostnaden vid jordbruket är dessutom numera minst dubbelt så stor som förut, hvilket också har gjort ett betydligt streck i räkningen för jordbrukaren, hvilken behöfver lega arbetare. Kan han arbeta sjelf, står han sig visserligen bra, ehuru icke så väl som den, hvilken i årlig lön uppbär 800 kronor och således kan lägga af hälften, medan bonden uppäter hela sin inkomst. Jernför man vidare den, som har 8,000 kronor i lön, med en bonde, hvars gård är värd 8,000 kronor, så uppäter denne löntagare årligen lika mycket som bondens hela gård är värd, och ändå påstår man, att han icke bergar sig. Huru skall man förklara det? Jo, det är lyxen och det stigande behofvet, som gör en så himmelskriande skillnad mellan den högre embetsmannen och bonden. Tjänstemannen får hvarje år lika mycket i lön som bondens hela gård är värd, och ändå måste bonden lika väl som tjänstemannen sörja för sina barn. Jag har icke nämnt detta för att dermed säga, att jag missunnar de lägre tjänstemännen deras löner, ty dessa löner har jag aldrig klandrat, utan blott de högre lönerna, hvilka Herrarne sjelfve med tillhjälp af Första Kammaren skaffat sig på den gemensamma vote- ringens väg.

Jag yrkar emellertid bifall till detta betänkande, ehuru det numera icke kan föranleda till någon åtgärd.

Herr Ehrenborg: Öfverläggningen skulle kunna fortgå i oänd- lighet, om hvarje talare rörde sig om betänkandet i dess helhet. För min del har jag utvalt en enda punkt för att deröfver säga några ord. Jag fick anledning dertill af den förste ärade talarens, Herr Axells, anförande. Denne talare framhöll, hurusom det vore svårt att utreda, eller hurusom det icke ännu vore utredt, i hvad förhål- lande jordbrukets afkastning står till den låga beskattning, hvarmed denna näring är betungad. Ja, så förhåller det sig. Någon utred- ning derom föreligger icke, och en sådan är svår att finna. Det är bland annat icke så lätt att utreda eller beräkna, för huru många år en jordbrukares förlagskapital ligger räntelöst och ofruktbart, innan

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.

(Forts.)

denna långsamt återbärande näring ändtligen gifver någon afkomst på detta förslag. Det är vidare icke så lätt att beräkna, huru stor del af denna ändtligen bekomna afkomst jordegaren årligen måste afsätta för att underhålla sitt lefvande och döda inventarium. Men hvad som i detta fall skulle kunna tjena den ärade talaren till någon ledning borde vara observationen deraf, att det blott sällan förekommer att någon jordbrukare blott såsom sådan förvärfvar sig någon ny förmögenhet, under det att deremot en handlande eller industriidkare ofta blir genom sin näring förmögen.

Sedermera öfvergick den ärade talaren till frågan om beskattning af jordbrukarens inkomst samt af hans rörliga kapital. Jag lemnar frågan om inkomsten derhän, den har sitt särskilda kapitel, och mycket kan derom sägas både för och emot. Deremot ber jag att få tala något litet om det rörliga, eller så kallade driftkapitalet. Då denna, jag hade så när sagt, attack mot jordbruksfastigheten börjades, var det i synnerhet tvenne högt ärade ledamöter af denna Kammare som gjorde till sin uppgift att bringa jordbruksfastigheterna i en i beskattningshänsende ofördelaktigare ställning. Jag undrar icke så mycket på den ene ledamoten, hvars blick som teoretiker jag beundrar, men hvilken deremot icke torde hafva lika stor praktisk erfarenhet af jordbruksnäringen. Så mycket mer undrar jag på den andre af desse ledamöter, hvilken måhända icke omedelbart sjelf varit jordbrukare, men dock har erfarenhet af hvad jordbruket lider.

Då denna öfverläggning tog sin början med den förberedande skattejemkningskommitténs arbete, var det knapt något, som så förundrade mig som talet om jordbruksfastighetsegarnes driftkapital. Jag frågade mig först: hvad menas med detta? Ty, huru gammal fastighetsegare jag än är, måste jag bekänna, att jag knapt visste hvad jordbrukarens driftkapital är. Menas dermed något, som är nedlagdt på fastighetens skötsel eller förbättring, så ingår ju detta i fastigheten och ökar dess taxeringsvärde. Menas dermed ett förslag, som ännu icke blifvit nedlagdt hvarken i fastigheten eller i några dess tillhörigheter, så står det ju qvar såsom kapital och bör såsom sådant beskattas. I hvarje annat fall kan dermed icke förstås annat än fastighetens inventarier, såsom redskap, kreatur m. m., som tillhöra egendomens skötsel. Jag uppfattar detta driftkapital såsom ett nödtvunget appendix, som ett villkor för att fastigheten skall kunna något afkasta och icke såsom ett kapital, som i sig sjelft är fruktbarande. Det är nemligen icke jemförligt med en handlandes rörelse- eller förlagskapital, hvilket en gång för alla är bestämdt till affärens gång, utan det är blott något som till väsentlig del jordbrukaren årligen måste af sin afkomst från fastigheten tillskjuta för att hålla sin egendom uppe i dess produktiva värde. Det är således egentligen en *form* för jordbrukets afkastning. Liksom det är *en* form att jordbrukaren köper gödningsämnen, skördar grödan och säljer den, så består den nu ifrågavarande deruti, att grödan får gå genom det s. k. driftkapitalet, inventariet, kreaturen,

och deras spillning användes till åkerns gödning. Jag kan icke åberopa någon större affärsrörelse; men en lång tid har jag haft små affärer för egen och andras räkning. Jag torde därför få anses någorlunda opartisk i denna fråga, emedan dessa små affärer hafva varit af den baskaffenhet, att de omfattat skatteobjekt af ena och andra slaget till ungefär lika stor grad af hvarterdera. Jag tilltror mig då att ur denna erfarenhet gifva Utskottet fullkomligt rätt, då Utskottet säger, att det sammanlagda värdet af jordbruksfastighet tillsammans med värdet af det så kallade rörelse- eller driftkapitalet, inventarierna, att detta värde icke lemna större afkomst än den summa, som motsvarar jordbruksfastighetens taxeringsvärde, i allmänhet skulle lemna, om denna summa nedlades på ett annat objekt inom industrien. Detta, då jag utgår från det nu varande taxeringsvärdet och ännu mer om jag utgår från det taxeringsvärde, som motsvarar jordens verkliga värde, dess köpvärde, som ju Utskottet i en annan punkt tillstyrker skola blifva det gällande. Man mötes väl då af den invändningen: hvarför någonsin nedlägga detta kapital på fastighet och icke använda det på andra föremål? Detta har Utskottet nöjaktigt förklarat genom den brist på kapital, som är rådande i vårt land, hvartill jag vill lägga, att våra mindre jordbrukare icke hafva fritt val i fråga om sättet att göra sina tillgångar fruktbärande. De hafva i allmänhet ärft sin jord, och detta vanligtvis med skuld. De hafva icke heller haft råd att förskaffa sig det kunskapskapital, som skulle erfordras för att inom ett annat område, på en annan industri förvärfva sig afkomst af deras lilla förmögenhet. De *måste* vara jordbrukare och ingenting annat — de hafva icke fritt val. Hvad i öfrigt driftkapitalet beträffar, så vet nog litet hvar inom denna Kammare, att det vanligtvis just är jordbrukarens största bekymmer att kunna förskaffa sig detta inventarium samt att med tillhjälp af jordens afkomst kunna behålla det.

För öfrigt har jag förundrat mig öfver att höra sådant tal, som förekommit om jordbruket. Liksom mången gång, då jag hört landtbor slå öfver i tal om stadsbor och tjänstemän och underskatta betydelsen af de sistnämndes arbete samt öfverskatta deras bekvämlighet o. s. v., så bekänner jag upprigtigt, att jag skulle önska, det desse mine kamrater haft erfarenhet af hvad det vill säga att tjena och dertill förvärfva sig nödiga kvalifikationer. Men ännu mer är det mig angeläget att rätta den felaktiga uppfattning, som man, ej minst att döma af åtskilliga här i dag fälda yttranden, har om landtbons ställning, och hvarvid stadsbon går så långt, att han inbillar sig det vara i alla afseenden billigare att lefva på landet än i städerna. Detta är dock alldeles falskt. Lefnadsbehofven äro i nästan alla afseenden dyrare på landet än i städerna, nemligen i följd af alla de frakter, resor, kapitalnedläggningar i byggnader m. fl. tillställningar som å landet fordras för lefnadsbehof, hvilka i staden blifva för en ringa penning tillfredsställda. Deraf har jag nogsam erfarenhet. Detta hör nu egentligen icke hit; men nog skulle jag

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

önska, att stadsbon i sin ungdom, t. ex. mellan sjetten och sjunde klasserna af elementarläroverket, finge genomgå en kurs i hvad ekonomi på landet vill säga.

Jag har endast velat nämna några ord om driftkapitalet, slutande med att framställa den önskan, att, om man ämnar fortsätta på denna bana och i den riktning att bevillningsförordningen skall omarbetas och inkomstskatt införas i stället för nu varande fastighetsbevillning samt i öfverensstämmelse dermed grunden för taxeringens utgörande ändras, Herrarne måtte ur sina reformsträfvanden utesluta detta kapital, som icke utgör ett föremål hvarför jordbrukaren bör skatta.

Om denna fråga vore mycket mer att säga. Men som jag icke tviflar på, att ej punkten blir bifallen, och som flere vilja yttra sig efter mig, vill jag icke längre taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Eljest vore nog tillfället lägligt att diskutera denna fråga, i främsta rummet derföre, att, som Kongl. Maj:t troligen snart nog för Riksdagen kommer att framlägga förslag rörande så väl försvarets ordnande som grundskattefrågan, det utan tvifvel skulle vara välkommet för Kongl. Maj:t att få höra en kritik från motsatta sidan rörande sistnämnda fråga sådan den blifvit behandlad ej mindre i det nu föredragna utlåtandet, än äfven af den förberedande skattekomitén. Sällan har väl också inträffat, att Riksdagen haft så god tid till grundliga öfverläggningar som just nu. Här måste nemligen blifva en mellantid af en eller annan vecka, hvarunder vi kunna lugnt sysselsätta oss med längre öfverläggningar. Jag har hört berättas, att ännu i dag, den 10 Maj, Stats-Utskottet icke i plenum börjat handläggningen af de stora, vidlyftiga frågorna om statens mellankomst eller lån till åtskilliga enskilda jernvägsbolag. Jag har också hört mycket talas man och man emellan om den afsigte, som skulle ligga till grund för detta långvariga uppskof. Vi komma således må hända icke att behandla jernvägsfrågan förr än vid en varmare årstid, hvarför vi, några länskamrater, just nyss talat om att förena oss om ett sommarnöje. På samma gång som jag med bekymmer uttalar detta, ty ingen tid kan det vara svårare för jordbrukaren att dröja qvar längre än nödvändigt i hufvudstaden än just nu efter ett par missväxtår och under den rådande tryckta ställningen, är jag öfvertygad, att de grunder, hvarpå Stats-Utskottets i fråga varande uppskofsåtgärd stödjer sig, och de förutsättningar, hvaraf den blifvit föranledd, äro fullkomligt ohållbara.

Häruti förenade sig Herrar *Johan Jönsson* och *Jöns Persson*.

Grefve Sparre: Kammaren har redan i fyra timmar diskuterat ett förslag, som icke kan leda till något resultat och derför bort kunna hastigare afgöras. Man har sagt, att diskussionen skulle blifva upplysande, och den siste talaren ansåg, att vi hade så god tid, att vi borde grundligt pröfva den föreliggande grundskattefrågan.

Det måtte väl ändå icke stå så illa till med oss, att vi ingenting annat hafva att göra än höra föreläsningar, hvilka i alla fall icke torde kunna tjena till att öfvertyga någondera sidan om det rättmätiga eller orättmätiga i den ifrågasatta afskrifningen. Herr C. A. Larsson yttrade, att han en gång föreslagit grundskatternas aflösning, men att frågan derom numera vore en öfvervunnen ståndpunkt. Ansåg han, då han framstälde detta förslag, detsamma rättvist, så är således numera äfven rättvisan en öfvervunnen ståndpunkt.

Men jag vill ej fortsätta i denna rigtning eller ingå i bedömande punkt för punkt af Utskottets förslag, då ju redan uti åtskilliga anföranden blifvit uttalade åsigtter, hvilka öfverensstämma med mina egna. Jag vill blott, då jag sjelf är egendomsegare och skattebonde, ty jag eger åtminstone 20 hemman, antingen skatte- eller åtminstone roteringsskyldige, förklara, att jag aldrig kunnat tänka mig, att staten en dag skulle efterskänka de räntor och den kronotionage, som hvila på mina skattehemman och med hvilka jag köpt dem. Jag har köpt flera bland dem i senare tider, och de grundskatter, hvilka hvila på dessa hemman, uppgå till rätt betydliga summor. Som bekant har skattejemkningskomitén uti sitt betänkande beräknat dem till i medeltal 200 kronor per hemman i Upland, och det finnes enskilda hemman, som bära en vida högre grundskatt. Om nu staten en vacker dag förklarar, att alltsammans efterskänkes, så tager jag emot gåfvan, men jag skäms. Man må säga hvad man vill om grundskatternas ursprungliga beskaffenhet, men en 200-årig häfd har förändrat naturen af förhållandena, och i närvarande stund äro grundskatterna en jordränta, som också benämnes »jordeboks- och hemmansränta». Man säger, att dessa skatter tillkommit för att betäcka kostnaderna för de ständiga krigen. Denna tid ligger dock flera århundraden tillbaka, och sedan dess hafva grundskatterna oafbrutet utgått såsom en af statsmakterna garanterad statsinkomst. Särskildt beträffande jordeboksräntan kan ej utrönas tiden, då den tillkom. Den är äldre än från tiden för de stora utländska krigen.

Då jag nu kommit att beröra detta ämne, vill jag erinra, att den så mycket omtalade 1873 års kompromisskrifvelse grundades på förhållanden, hvilka numera icke precis existera. Man beräknade år 1873 de ofantliga statsinkomster man skulle få, och man ansåg då, att de tio millioner, som grundskatterna jemte rust- och roteringsbördorna lemnade, ganska lätt skulle kunna af statsverket umbäras. Detta synes mig grunda sig på ett misstag. Hvad man i fränsta rummet räknade på var inkomsterna af jernvägstrafiken. Nå väl, mine Herrar, har behållningen af jernvägstrafiken ökat sig i samma mån som jernvägarnes längd? Och då vi nu stå på väg att anlägga en jernväg genom Norrland, så vidhåller jag hvad jag ofta upprepat, att denna Norrlands-jernväg, om den ej rätt lägges, kan blifva våra finansers graf. Betraktar man hvad inkomst jernvägarne gifva, i synnerhet i de mera aflägsna delarne af landet, så tror jag,

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

att mina ord skola besannas. Af trafikstyrelsens berättelse för år 1876 inhemtas, att jernvägen mellan Arvika och norska gränsen lemnar en behållning = 0 % och en bråkdelen — för att nu genast öfvergå till Norrland — jernvägen Sala—Storvik 1 % och en bråkdelen. Sala—Upsala-banan, som varit i gång flera år, lemnar 2 %. Det är att befara att, när man kommer än längre upp, inkomsten skall än vidare minskas. Jag vill hoppas, att så icke skall ske, men det är möjligt och jag tror icke, att någon i detta ögonblick med fullkomlig säkerhet kan säga det ena eller det andra. Det är just med afseende på Norrland, som utgifterna hafva vuxit och framdeles förestå oss, och det kan hända, att vi behöfva alla statsinkomster vi kunna få, att dermed betäcka dessa utgifter. Att under sådana förhållanden stryka ut 10 à 12 millioner af våra statsinkomster, på samma gång man antager en härordning, som skulle kosta 10 à 12 millioner mera än den närvarande, synes mig i sanning vara ett vanvettigt tilltag och något, hvarmed en representation aldrig kan stå till svars. Ty, mine Herrar, så starka äro vi icke i finansielt hänseende, att vi ha råd att samtidigt med det vi höja budgeten med 10 à 12 millioner minska våra inkomster med ungefär en lika summa. Vi veta, att statsutgifterna äro stadda i en ständig ökning i samma mån som landet stiger i odling och välmåga, och det är ej att antaga, att allt stannar vid den tillökning vi hafva att vänta på fjerde hufvudtiteln. Är det då klokt att stryka ut ett så betydligt belopp af våra inkomster som 10 till 12 millioner? Jag vågar påstå, att den förutsättning, hvarpå Riksdagen 1873 grundade sitt uttalande beträffande grundskatternas afskrifvande, icke hållit streck. Trafikinkomsterna hafva, såsom jag visat, icke stigit. 1873 års Riksdag antog, att det skulle ske med åtskilliga hundra tusen om året. Jag frågar, om det skett, och jag frågar, om det kommer att ske der uppe i Norrland? Äfvenledes har man räknat på, att tullinkomsterna skulle stiga. Jag fäste här om dagen uppmärksamheten derå, att dessa inkomsters stegring har varit en följd af den stigande välmågan hos den lägre befolkningen, som åter orsakats af de stora allmänna arbeten, som på senare åren företagits — till väsentlig del med lånta penningar. I följd häraf har rörelsen i landet hastigt tillväxt, men jag vågar icke säga, att denna tillväxt skall framdeles ske i samma proportion som hittills, och det är utan tvifvel ett stort misstag att derpå grunda sina beräkningar. Tvärt om — jag befarrar, att under den allra närmaste tiden — ja, redan i år — Herrarne skola finna ett högst betydligt nedgående i tullinkomsterna. Naturligtvis hafva vi sedan bränvinsmedlen — men Herrarne veta, att inkomsten häraf beror på mer eller mindre god gröda och deraf följande större eller mindre konsumtionsförmåga. Af grödan beror vidare spanmålexporten, som just i år varit mycket ringa. Då äfven jernindustrien arbetar under i hög grad tryckta konjunkture, och apparencerna i denna affärsgrän icke heller för den närmaste framtiden äro synnerligen lysande, så frågar jag: hvarmed

tro Herrarne vi skola kunna betala vår import, som under några år uppgått till öfver 300 millioner?

Jag kan icke neka till, att det i mina ögon ser ganska betänkligt ut, om vi under sådana förhållanden, med dåliga trafikinkomster och en befarad nedsättning i bränvinsskatten, bygga på dessa inkomstitlar. Ty det är klart, att, om rörelsen i landet är dålig, trafikinkomsterna, långt ifrån att tilltaga, snarare aftaga, och att, om folket icke har tillräcklig arbetsförtjenst, det icke heller har råd att supå, till följd hvaraf bränvinsbränningen äfven aftager. Jag tror, att det under dessa förhållanden är hvarje representants pligt att uttala de betänkligheter han hyser, och jag hoppas, att jag icke därför blir betecknad såsom förrädare hvarken i förhållande till de ena eller de andra, hvarken mot det parti, hvars åsikter jag i många delar gillar, och hvilket påyrkar denna reform, eller dem, som motsätta sig densamma. Jag skall icke göra mig skyldig till samma fel, som jag anmärkt mot andra, och jag inskränker således mitt yttrande. Jag har redan tillkännagifvit såsom min uppfattning, att, då denna motion är väckt under förutsättning af något som icke inträffat, det icke kan vara lämpligt att diskutera den. Men då den blifvit vidlyftigt förordad, anser jag, att detta förord kan tåla vid litet svar och att uppmärksamheten fästes på de betänkliga sifferförhållanden för framtiden, som vi icke alldeles få förbise. Ty man får icke säga: »det gör detsamma om man stryker ut dessa skatter; man tager igen dem på bevillningen och de träffa jorden i allt fall.» Det kan ju hända att denna bevillning blir så tung, att näringarna icke väl frodas inom landet, och vi äro dessutom icke ett så stort land, att icke en skilnad på 20 millioner i inkomster och utgifter blir ganska känbar. Detta om sjelfva betänkandet, då jag blifvit tvungen att yttra mig derom.

Jag vill dermed icke hafva sagt, att jag motsätter mig den tanken, att en jemkning i rustnings- och roteringsbördan är nödvändig och bör ske. Jag har såsom landshöfding allt för mycket varit i tillfälle att se det trassel rustningen och roteringen medföra och de tvister, som uppkomma mellan rust- och rotehållarne samt befälet till följd af dettas öfverdrifna nit, att jag icke skulle vilja en jemkning i afseende å denna börda. Jag tror också, att rustnings- och roteringsbesvären äro af den beskaffenhet, att de trycka ojemnt och med afseende å de många anspråken på duglighet hos manskapet ständigt ökas. Dessa besvär äro af den beskaffenhet, att man bör underlätta dem. Jag tror mig äfven känna, att å somliga orter grundskatterna trycka ganska mycket, men jag känner också andra orter, och bland dem min egen i Upland, der jag lugnt kan påstå, att de icke alls trycka. Således, ehuru jag visserligen medgifver, att flerstädes en förändring bör ske, kan jag icke finna, att den öfver allt är nödig. Detta om saken. Nu anser jag emellertid, af skäl jag nyss nämnde, rätta ögonblicket icke inne att tala om denna sak, utan inskränker jag mig till att yrka, att, vid det för-

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

bällande att den förutsättning, under hvilken Utskottet tillstyrkt motionen, icke nu är för handen, d. v. s. att något härordningsförslag icke blifvit godkändt, Kammaren måste finna, att motionen icke bör bifallas.

Herr Nils Pettersson: I likhet med föregående talare anser äfven jag, att, efter det beslut Första Kammaren fattat rörande Särskilda Utskottets utlåtande N:o 1, det icke lönar sig särdeles mycket att vidare orda i den nu föreliggande frågan, men då jag icke förut yttrade mig i försvarsfrågan, kan jag icke finna annat, än att det är både min rätt och min skyldighet att i denna stora, vidt omfattande skattereformfråga, som nu är till behandling, säga några ord till protokollet.

Jag har begärt ordet hufvudsakligen af det skäl, att jag så ofta hört i denna Kammare från ett visst håll framhållas saker, hvilkas yttrande icke kan bero annat än på ett origtigt begrepp om jordbrukarnes förhållanden och deras beskattning. Det har därför varit med en särdeles tillfredsställelse, som jag hörde Herr Ehrenborgs anförande. Han hade ordet nyss före mig och ådagalade, att han i ämnet hade sakkunskap och känedom om förhållandena. Hvad åtskilliga andre af motsidans talare beträffar, så kan jag endast tänka mig, att deras yttranden i denna sak bero af obekantskap med förhållandena, ty jag kan icke tilltro dem att yttra sig på det sättet annat än af oförstånd. Jag kan därför förlåta dem en del af hvad de sagt.

Man har äfven sagt här, att vi fordra, det staten skall lyfta af oss dessa grundskatter och lägga dem på andra. Man hör dem också framhålla, att dessa skatter icke äro tryckande för oss. Äro de icke tryckande för dem, som nu draga dem, hvarför skall man strida så mycket emot att få dessa skatter utjemnade på andra samhällsklasser? Huru kan man då säga, att dessa skatter skola blifva tryckande för hela samhället, när en enda klass förut har fått bära dem ensam. Jag vill dock säga, att här är icke fråga om att aflifva dessa skatter. Man har framhållit i denna sak, att här skulle vara fråga om att likasom kasta en börda på andra för att sjelf blifva fri; men huru kan man väl komma till ett sådant resultat, som är så felaktigt? Här är endast fråga om att utjemna de bördor, som nu hvila på den jordbrukande klassen ensam. När man talar om denna utjemning, så är det visst icke meningen, att man skall likasom springa undan de bördor man har, utan man vill blott, att de andra samhällsklasserna skola stiga fram och hjälpa till att bära dessa bördor. Man har kallat den lindring, som härigenom möjligen skulle kunna uppkomma, en skänk, som gäfvos åt jordbrukarne, men jag tror dock icke, att man kan benämna detta så. Om man nemligen vill se till, om det verkligen är någon lindring, som genom denna utjemning af bördorna vinnes för jordbruket, så skall man finna, att härmed förhåller sig ungefärligen på samma sätt som

med den fördel, mången riksdagsman väntade för staten af den omorganisation af embetsverken och lönereglering för tjänstemännen, som Riksdagen begärde. Sedan väl en omreglering af en mängd embetsverks stater egt rum, så visar det sig, att det icke har blifvit någon lindring, utan att embetsverken tvärt om blifvit dyrare, och det faller sig klart för mig, att samma förhållande kommer att ega rum med dessa skatter. Ty om deras afskrifning skall ske på 37 år, men man deremot fordrar såsom garanti en förhöjd bevilling, så komma jordegarna i samma kategori som andra skattdragande. När detta nu skall ske på en tid af 37 år, kan man väl då säga, att beslutet härom kan blifva af någon nytta för oss, som nu äro representanter? Jag tror allt, att Herrarne äro så mycket räknekunnige, att de inse, att det icke kan vara någon fördel för oss att nu få bära en dubbel beskattning för att i en framtid komma till full rättvisa i detta afseende.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Sedermera framhåller man å andra sidan en sats, som tyckes snart nog blifva något utsliten, nemligen att man icke har någon garanti för att de förhatlige jordbrukarne skola blifva tillräckligt beskattade. Kunna Herrarne fordra någon verksammare garanti, än hvad man nu har i kommunalbeskattningen? Detta är en garanti, som jag påstår, att hvar och en, som känner till huru det går till inom kommunerna i beskattningsfrågor, icke skall tvifla på. Man är nemligen inom kommunerna så noga med att plocka rätt på hvarje krona i bevilling, för att derigenom få någon lättnad i kommunalskatterna. Detta ligger i sakens egen natur, så att derpå behöfver ingen tvifla. Detta behöfver man aldrig frukta för, ty nog blifva jordbrukarne uppskattade för hvad de verkligen ega; de hvarken kunna eller vilja undandraga sig detta på något sätt.

Men hvad är det då, som vi strida om? Ville man gå till grunden för vår beskattning, så skulle man snart komma på det klara med den saken. Denna grund är, att man icke vill, att den beskattning, som jordbrukaren haft att draga under århundraden och således burits af en viss klass af medborgare, skall fördelas på alla, utan att den fortfarande skall utgå som hittills. Enligt mitt begrepp finnes ingen rättvisare grund för beskattningen, än att alla den svenska statens invånare för bestridande af statens behof erlægga till densamma en viss procent af sina inkomster. Detta anser jag vara det bästa sättet att på medborgarne fördela denna skyldighet, och denna åsigt torde icke kunna förnekas.

Ville man endast erkänna detta, skulle man snart komma till det rätta och klara i hela saken; men om man, derföre att jordbruket en lång tid haft sig åsatt särskilda grundskatter och tryckts af hela roteringsbördan, vill vindicera saken derhän, att den af denna anledning också bör allt framgent utgöra särskild grundskatt eller så kallad fastighetsskatt, då måste jag bekänna, att jag för min del åtminstone icke kan fatta det billiga uti ett sådant anspråk. Jordbruket är ju i och för sig sjelf endast ett medel att skaffa sig

Ang. grundskatternas afskrifning. inkomster, ty man måste derpå nedlägga ett betydligt arbete samt dessutom hafva rörelsekapital för att ur jorden kunna framtvinga någon inkomst.

(Forts.)

Jag skulle med lika skäl kunna säga, att man borde hafva en kapitalskatt och en skatt på tjenstemännen för deras löner, ty dessa äro ju äfven endast medel för att vinna inkomster. Skall det finnas en fastighetsskatt, så bör det också finnas skatt på kapitalet och arbetaren, ty äfven dessa äro endast medel för att få inkomster.

Man har äfven framhållit, att det skulle ligga en orättvisa deruti, att man nu sökte utjemna dessa grundskatter, men hvaruti denna orättvisa skulle bestå, kan jag åtminstone alldeles icke fatta, om icke deruti att man så länge utgjort dem.

En talare har här framhållit, att man i andra länder ej ville afskaffa särskilda fastighetsskatter, och såg deruti ett skäl för oss att äfven bibehålla våra grundskatter, men denna grundskatt, han talade om, var dock »en allmän» skatt och i det hänseendet vill jag just fråga, om någon kan vilja påstå, att vår nuvarande fastighetsskatt kan få namn af »allmän»? Nej, långt derifrån i sanning. Vi hafva ju ett frälse, ehuru ingen väl just kan inse med hvad rätt detta blifvit skattefritt. Är det någon jord som borde vara fritagen från skatter, så är det väl skattejorden, ty den har nu så många år betalt skatt, att, om man sammanlade och kapitaliserade alla dessa skattebelopp, skulle det blifva ett ofantligt stort kapital.

Den siste talaren, som näst före mig hade ordet, varnade oss för att icke under nuvarande förhållanden göra en så stor afskrifning af grundskatterna som 10—12 millioner, på samma gång som vi hafva för afsigt att stärka vårt försvarsväsen. Jag är fullt förvissad, att den ärade talaren nog vill hafva ett starkt försvar, men deremot vill han icke vara med om att afskrifva 10 millioner af de på jorden hvilande grundskatterna, utan enligt hans åsigt bör jorden fortfarande utgöra dessa 10 millioner jemte de af försvarsväsendets omreglering förorsakade dryga utgifterna.

En talare här midt emot mig framhöll, att man genom afskrifningen skulle göra ett betydligt ingrepp i den personliga eganderätten, emedan man derigenom skulle borttaga frälseräntorna, men jag hemställer till honom, huruvida man icke har prejudikat på, att Riksdagen förut tillåtit sig sådana ingrepp i eganderätten. Finnes väl något tydligare ingrepp än borttagandet af husbehofsbränningen och för öfrigt hela bränvinslagstiftningen. Jag hade ju på den tiden kunnat sälja mitt hemman till en person, som just köpte det i akt och mening att der anläggas bränneri, men som genom Riksdagens förbud emot den fria bränvinstillverkningen gjorde en dålig affär.

En annan talare, Herr Axell, sade, att han icke skulle sätta sig emot att medgifva lindringar i jordbruksskatterna, endast man kunde öfverbevisa honom, att jordbrukarne i öfrigt deltog i beskattningen i lika förhållande som andra beskattningsföremål. Skälet, hvarför han hade svårt att fatta billigheten af en sådan skatte-

lindring, var, att det var så synnerligt svårt att beräkna jordbrukarnes inkomster, emedan de hade en mängd förmåner, såsom fria husrum, vedbrand o. s. v. Jag tror dock — ehuru jag visserligen medgifver, att jordbrukarne hafva flera sådana förmåner — att man misstager sig vid beräkningen af värdet å deras *produkter*.

Städernes invånare, som sjelfve få betala dryga hyror, dyr vedbrand m. m., hafva icke någon riktig föreställning om värdet på dessa artiklar på landsbygden, emedan de beräkna dem efter hvad de sjelfve få gifva för samma förnödenheter. Värdet deraf kan ju i intet fall vara större än det pris de betinga, och detta är i många fall icke särdeles högt. Sjelf har jag, på den ort jag bor, flera rum att hyra ut åt arbetare, och jag kan försäkra, att de äro fullkomligt så bra som många i Stockholm, men det oakadt bjuda de mig i hyra icke mera än 50 öre per månad. På samma sätt förhåller det sig med vedbrand, hvilken på många ställen har så litet värde, att man tillåses gå omkring på skogen och plocka hop sitt behof af bränsle, och säljer man ved, betingar den hos oss ej högre pris än 1 krona per lass. Värdet på dessa artiklar, på landsbygden, det ser man häraf, är ju icke synnerligt betydligt och kan väl icke i något fall betinga högre värde än försäljningspriset.

För öfrigt är det en omständighet, som icke får förglömmas och som en hvar, som har någon kännedom om svenska jordbruket, nogsammt inser, eller att Sveriges natur och klimat icke tillåta den svenska jorden att gifva så stora och öfverdrifna inkomster, som man ovilkorligt velat föreställa sig. Att man hyser sådana tänkesätt, derom har jag blifvit försäkrad genom ett uttryck en talare här för ett par dagar sedan fälde, nemligen att jordbrukarne icke behöfde skrika så mycket om sina ansträngningar, enär man mycket väl kunde öfverlåta till sina rättare att sköta jordbruket. I verkligheten går det väl ändå ej till på det sättet, utan flertalet af våra svenske jordbrukare får vara rättare och drängar, ja, till och med pigor sjelfva understundom. Dertill kommer, att jordbrukarne hafva ett annat onus, nemligen deras beroende af väderleken. Det är icke med jordbruket såsom med inkomsten af kapital och annat arbete, deraf man alltid är jemförelsevis säker om någon afkomst, hvaremot jordbrukarnes produkter, som de förvänta af jorden, ofta förderfvas af missväxt, väta eller torka och annat dylikt. Från drager man alla dessa faktorer, blir jordbruket väl ändå ej alltid en så angenäm sysselsättning, som man velat låta påskina.

Jag vill nu sluta mitt anförande med att förklara, det målet för våra gemensamma sträfvanden icke bör upptagas så, som om jordbrukarne skulle vilja afvälta sig någon börda, utan endast såsom ett bemödande att blifva ett enigt folk för ett älskadt fosterland; och detta tror jag icke kan ske, så länge vi stå såsom två partier — jordbrukare och icke-jordbrukare — gent emot hvarandra.

Vill man verkligen hafva ett starkt försvar för fäderneslandet, kan detta icke tänkas utan personliga uppoffringar å ömse sidor för

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

dragande af de deraf föranledda ökade kostnaderna. Dessa kostnader, som erfordras för detta försvar, kunna icke bestridas på annat sätt, än derigenom att hvar och en bidrager dertill. Detta är också hvad man afsett så väl med Utskottets betänkande N:o 1 som dess föreliggande betänkande N:o 2, och det är just på grund deraf, som jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Pehr Nilsson i Vittjerf: Jag har begärt ordet endast för att upplysa om åtskilliga förhållanden på den ort, jag tillhör.

Såsom Herrarne torde hafva sig bekant, är det nordliga Norrland numera till ganska stor del odladt och bebygdt, och arbetet härmed har pågått under det sista århundradet eller tog sin början vid slutet af 1700-talet. Vid nämnda tid inträffade, att några adelsmän företogo sig att inkräkta betydliga områden i Norrbotten och der anlägga hemman. Härpå lyckades de också erhålla privilegium, och det var ej lofligt för någon annan att slå sig ned på dessa trakter. Öfver detta förhållande anfördes dock omsider klagomål, hvilket hade till resultat, att ifrågavarande adelsmän fingo sig ålagdt att närmare bestämma de områden, som de ville odla och behålla. Desse visste då att taga för sig icke obetydliga sträckor och naturligtvis i främsta rummet de mest odlingsbara. De sålunda intagna landområdena, hvartill tillförsäkrades full eganderätt, erhöilo frälse natur och befriades derigenom från de skyldigheter, som åligga skattejorden. Efter hand upptogos å den öfverblifna marken i granskapet af dessa egendomar en mängd hemman af ofrälse personer, men dessa hemman blefvo naturligtvis betungade med alla skattejorden åliggande bördor. Men jag försäkrar Eder, mine Herrar, att dessa frälsehemman hvarken i afseende å odling eller bebyggnad äro bättre skötta än de ofrälse hemmanen, och det torde vid sådant förhållande icke förvåna någon, om jag icke kan fatta, hvarför ett hemman, som händelsevis blifvit anlagdt af en adelsman, skall vara mindre underkastadt skyldigheter till staten än ett, som anlagts af en ofrälse person. Med hvad jag nu anført har jag endast velat visa, huru i min hemort en orättvisa tillkommit, som man dock nu söker försvara. Herr Dickson nämnde i sitt föredrag, att han ansåg det vara mindre rätt eller samvetsgrant, att ifrågavarande motion om grundskatternas afskrifning blifvit väckt af de personer, som under densamma tecknat sina namn, emedan de sjelfve till större delen egde sådan egendom, som vore med grundskatter besvärad. Jag gifver honom rätt deruti, och, jag erkänner det, jag har sjelf hyst mina betänkligheter deremot. Men jag har dock varit med om att underskrifva denna motion, och, det får jag säga, att, efter allt hvad jag hört under diskussionen i denna fråga, jag icke ångrar att jag gjort det. Hvad som emellertid på det högsta förvånar mig är, att en dylik framställning icke framkommit vid någon af de föregående frågorna om löneförhöjning och pensionering af tjenstemän. Under de sex riksdagar, som jag varit med, har

man sett Kongl. propositioner och enskilda motioner väckas om dyrtidstillägg, löneförhöjningar och pensioner m. m. dylikt, men då har jag aldrig hört någon uppträda och förklara sig hvarken moraliskt eller juridiskt jäfvig att deltaga i frågornas behandling. Alla hafva da varit med derom, om jag undantager vid ett enda tillfälle, då vid behandlingen af en pensionsfråga en ledamot af Kammaren — en embetsman — förklarade sig icke kunna deltaga uti frågans afgörande.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Herr Grefve Sparre beskyldde Norrland för att till stor del vara orsaken till att statens jernvägar skulle lemna så dålig afkastning och förespåde derjemte, att denna del af vårt land skulle till slut uppäta de inkomster, som jernvägarne hittills inbringat. Denna beskyllning kan jag för min del icke finna hafva någon befogenhet. Ty vi skola veta, att man i största delen af det nordligare Norrland har åtminstone 50 mil att tillryggalägga för att komma till någon jernväg. Norrland är den trakt, som är minst gynnad i afseende å att ega detta slags fortskaffningsmedel, och jag kan således icke förstå hvad andel det skulle hafva uti att statens jernvägar icke bära sig.

Samme talare påstod, att staten äfven i många andra afseenden gjorde betydliga uppoffringar för Norrlands skull. För hvad ändamål dessa uppoffringar skett, är mig obekant. Visserligen hafva vi norrländingar fått statsunderstöd till åtskilliga väganläggningar, men samma förhållande har ju också egt rum med den öfriga delen af Sverige, om icke i senare tider, så åtminstone i forna dagar. Detta Herr Grefve Sparres påstående tror jag således icke har mycket skäl för sig, och jag anser icke att Norrland behöfver uppbara de förebräelser och beskyllningar, som man här framkastat emot detsamma.

På grund af hvad jag nu anfört anhåller jag om bifall till Utskottets förslag, hvilket synes mig vara byggt på goda grunder.

Herr Magnus Andersson: Jag anser mig skyldig att äfven i denna fråga tillkännagifva min åsigt, och den är, likasom i försvarsfrågan, öfverensstämmande med Utskottets förslag. Om jag endast såge på min egen fördel, så skulle jag säga till mig sjelf: »akta dig, du får sjelf skada af det.» Den jord jag eger är nemligen af säterinatur, och således skulle jag aldrig för min egen del hafva något ondt af att grundskatterna bibehöllos. Men här står jag såsom ombud för det folk, som valt mig, och får således icke tala för min egen, utan för detta folks fördel och bästa, och då jag icke har mod att vilja påstå, att grundskatterna äro rättvisa, måste jag erkänna, att Utskottets förslag är riktigt. Icke heller är det nu för tidigt att antaga ett sådant förslag, det borde ha skett för länge sedan; jag skulle derför anse det för mig vara en skam att söka bidraga till något uppskof, vore det aldrig så kort; och om nu i allt fall frågan blir undanskjuten, så faller ansvaret därför på det parti, som

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.

(Forts.)

afslår motionen och Utskottets betänkande. Jag yrkar för min del obetingadt bifall till Utskottets förslag.

Då jag nu har ordet, ber jag att med ett par ord få bemöta en talare, som mot mig rigtat några anmärkningar med anledning af mitt anförande i försvarsfrågan för ett par dagar sedan. Han sade nemligen, att jag vore allt för ung riksdagsman för att kunna ega kännedom om riksdagspartierna och deras chefer. Ja, är det så, att, för att veta detta, det erfordras juridiska kunskaper och gammal riksdagsmannavishet, som han eger, så erkänner jag, att jag saknar båda delarne. Men hvad jag talat om är icke något mera än som hela världen vet, och som äfven jag visste långt innan jag blef riksdagsman. Det ligger ju i sakens natur, att hvarje parti skall hafva sin chef. Och hvad särskildt Herr Dickson beträffar, så har det alls icke förundrat mig, att han blifvit chef för intelligenspartiet, ty han besitter enligt min uppfattning alla de egenskaper, som fordras för att gå i spetsen för ett sådant parti. Fordras det intelligens, så har han det, fordras det att kunna »disciplinera sig sjelf», så kan han äfven det, ty han har verkligen en hållning som är ovanlig; och hvad beträffar förmögenheten, så är han väl en bland de allra främste och skulle kunna väga upp en hel hop sådant småfolk som jag och mina likar. Jag hoppas, att han icke mistycker, att jag om honom så här talar, men säkert är, att hans parti icke förlorar något på att hafva en sådan chef.

Herr Treffenberg: Då för några dagar sedan försvarsfrågan debatterades, förberedde jag Kammaren på, att jag vid detta tillfälle ville meddela Kammaren några upplysningar om de verkningar, som Kongl. förordningen den 30 November 1876 angående förändrade grunder för deltagande i skolhusbyggnad på landet visat sig medföra. Då jag nu går att fullgöra detta löfte, skall jag inskränka mig till att meddela några faktiska uppgifter, hvilka jag tror skola vara tillräckliga för att sätta Kammaren i tillfälle att bedöma verkningarne af den i fråga varande nådiga förordningen. Dessa uppgifter hafva blifvit mig lemnade af pastorn i Rättviks socken i Dalarne, och jag har hans medgifvande att offentliggöra dessa uppgifter. Pastor upplyser nemligen, att inom församlingen för närvarande är fråga om att uppföra minst tre skolhusbyggnader, beräknade att kosta tillhoppa åtminstone 30,000 kronor. Vidare upplyser han, att besutenheternas antal i socknen — som har en folkmängd af 7,400 invånare — uppgår till omkring 900, och att hvarje sådan besutenhet, förutsatt att kostnaden för de ifrågasatta skolhusbyggnaderna uppgår till det belopp jag nyss nämnde, eller 30,000 kronor, skulle komma att dertill bidraga med i rundt tal 30 kr., under det att pastor, som i kommunalutskylder i allmänhet erlägger lika mycket som 90 besutenheter, skulle få betala icke mindre än 2,492 kronor. Nu är att märka, att före förordningens den 30 November 1876 utfärdande var pastor der likasom öfverallt annorstädes helt och hållet fri från deltagande i dylika omkostnader.

Pastor anmärker tillika, att hvad som här belöpte på jordegare kunde desse lättare bära, emedan de vore i tillfälle att in natura fullgöra sin betalningsskyldighet och dessutom understundom kunde få tillfälle att bereda sig inkomst genom att försälja till andra betalningsskyldige, icke jordegande medlemmar inom församlingen materialier, hvarmed de borde bidraga till ifrågasvarande byggnadsföretag. När det nu ifrågasattes att utjemna denna tunga börda genom att medelst upptagande af ett amorteringslån fördela densamma på en längre följd af år, skulle det hafva mött enhälligt motstånd inom församlingen. Man resonnerade sålunda: Det vore oklokt att medgifva ett amorteringslåns upptagande, emedan inom församlingen funnos många personer, som skattade för inkomst af kapital och arbete, af hvilka flere kunde efter ett eller annat års förlopp hafva utflyttat ur församlingen. Dennas öfrige jordegande medlemmar skulle då komma att tryckas jemväl af den andel af annuitema som på de utflyttade eljest belöpte. Och, som sagdt, församlingen ville derför, att hela summan skulle på en gång uttaxeras.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Pastor meddelar tillika några ytterligare betecknade upplysningar, t. ex. att en bonde i Lerdals by med en bevillning af 37 öre kunde på sitt hemman föda en häst och tre eller fyra kor. Och att en annan bonde med 2 kr. 20 öre bevillning kunde på sitt hemman underhålla två hästar och tio kor. Deremot finnes inom församlingen en korpral, hvilken icke egde en fotsbredd jord och som gick i pastorns arbete, hvilken korpral erlade i bevillning två kronor och, om han blifvit taxerad såsom tjensteman hade bort betala en bevillning af minst tre kronor. Om samme korpral tillägger pastor: »För närvarande har jag i mitt arbete såsom daglönare en korpral som knapt eger tak öfver hufvudet och åtnjuter 300 kronors afdrag för sin taxering, som icke förty betalar större bevillning än egare af fyra besutenheter och har högre allmänna kommunalutskylder än de fleste bönder, ehuru dervid bevillningen för jorden räknas dubbel». Pastor sammanfattar sin åsigt i följande yttrande: »skulle bevillningen å jorden, när för inkomsterna deraf och af arbetet ingen taxering sker, i förhållande till andras blifva någorlunda skälige, bör jordbevillningen minst tiodubblas». Detta är nu en åsigt, som jag omnämner till den kraft och verkan det kan hafva.

Emellertid visar sig utaf hvad jag förut anfört verkan utaf den nya lagen, om förändrade grunder för deltagande i skolhusbyggnad på landet; och det synes icke rådligt att fortgå på denna väg, innan, såsom Herr Wieselgren under debatten om tingshusbyggnadsskyldigheten för någon tid sedan så riktigt yrkade, en fullständig utredning af förhållandet föregått. Ty, mine Herrar, vi må vara oense i mycket, men i en punkt äro vi dock alldeles ense, nemligen att vi ju icke vilja göra hvarandra orätt. När man nu vet, att inom landtmannapartiet verkligen råder en bestämd öfvertygelse, att jorden för närvarande är orättvist tungt beskattad, och när minoriteten å

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

andra sidan påstår, att detta är möjligt, men att för närvarande någon visshet derom icke förefinnes, och minoriteten i anledning häraf begär att först få en utredning i saken, så synes denna begäran vara så billig som möjligt. Man är ju redan på god väg med en sådan utrednings åstadkommande. Materialier dertill äro anskaffade af förberedande skattejemkningskomitén. Jag föreställer mig, att regeringen svårligen skulle kunna göra landet en större tjänst än om regeringen, fastän någon framställning derom från Riksdagen icke föreligger, ändock ex nobili officio beslöte sig för att nedsätta en *definitiv* utredningskomite på den bredaste basis, d. v. s. sammansatt af sakkunnige och erfarne ledamöter från skilda landsorter. Jag är nemligen öfvertygad derom, att, om så sker, Herrarne skulle få se, att åtskilliga reformer, hvilka man nu brukar beteckna såsom »korollarier» af det nya statsskicket — jag tror det var Herr Lyttkens, som en gång använde denna benämning, och jag har äfven hört en talare i Första Kammaren påstå, att vissa af landtmannapartiet påyrkade reformer skulle vara endast korollarier af det nya statsskicket — att åtskilliga af dessa så kallade korollarier, säger jag, skola komma att reduceras till oberättigade *postulat*.

Herr Grefve Sparre gjorde en afvikelse in på jernvägarne i Norrland, ett ämne, som visserligen kunde vara mycket rikhaltigt att tala om, men som det må hända vore indiskret att för närvarande sysselsätta mig med, och jag tror äfven temligen onödigt. Jag vill således inskränka mig till att i anledning deraf förklara, att jag lika med honom anser det vara af synnerlig vigt, att dessa jernvägar erhålla en »rätt» rigtning, och att det just var af denna anledning, som jag motsatte mig den af Riksdagen beslutade rigtningen af norra stambanan. I öfrigt kan Grefve Sparre vara öfvertygad derom — ty det kan visas med siffror från redan anlagda jernvägar — att om banorna i Norrland läggas »rätt», så skola dessa banor gifva en afkastning vida öfverstigande den, som Herr Grefvens slättlandsjernvägar lemna. Detta är mycket säkert, och särdeles uppmuntrande i detta fall är det resultat, som den senast färdigbyggda jernvägen Sundsvall—TorpsHAMMAR gifvit. Jag tror således, att det icke ännu är skäl att komma och tala om »våra finansers graf» i Norrland och skrämja upp Riksdagen; ty det står icke i mensklig förmåga att bedöma, huruvida de redan beslutade norrländska jernvägarne kunna komma att lemna skäligen afkastning, förr än norrländska stambanan blifvit uppdragen till tvärbanan, och man bör derför tills vidare uppskjuta alla mera bestämda omdömen om den saken.

Herr Hjelm: Då Särskilda Utskottets betänkande N:r 1 till behandling förevar, afstod jag från ordet och jag skall icke heller nu taga Kammarens tid i anspråk; men det har i dag uttalats ett ord, som jag hört många gånger förut, då fråga varit om en

skattereglering, att det nemligen skulle vara endast af egennyttan, som man önskade den stora skattereformen. Jag ber i anledning deraf få säga, att, för det jag står i deras leder, som ifrigt önska denna stora reform, det *derför icke är af egennyttan*, som jag förordar densamma. Jag har sjelf en i mantal liten fastighet, fastän den är temligen högt taxerad, och jag har äfven att betala skatt för så väl stadsfastighet som inkomst af densamma och af arbete, så att för mig personligen betyder reformen icke någon personlig fördel att jag drefves af enskilda intressen, men för mig står ett högre intresse än det enskilda, och *det är fosterlandets*. Jag är förvissad om, att landet behöfver ett bättre försvar, och ett sådant tror jag vi icke kunna ernå annat än i förening med en skattereglering. Jag är äfven förvissad om, att politiska partier icke äro nyttiga för det allmänna, utan tvärt om skadliga. Och jag tror alltså att landets sanna väl påkallar att få ett slut på dessa partislitningar, att svenska folket blir åter ett enigt folk med lika skyldigheter till det allmänna och lika förmåner, och då kan man hoppas få slut på den politiska oviljan, som nu ty värr förefinnes mellan bonde och herreman, och det är därför jag alltid har stått och kommer att stå på skattereforens sida, äfven nu sedan mina enskilda intressen kunde mana till annat, hvarför jag yrkar bifall till Utskottets förslag, ehuru det för närvarande icke kan leda till något resultat. Då förhållandet nu är sådant, skall jag icke längre uppehålla Kammaren. Jag vill blott erinra våra motståndare derom, att landtmannens lott verkligen icke är så lätt, så vinstgifvande som man i allmänhet här synes föreställa sig, då man icke försökt det. Man hör stundom, att embetsmän och affärs- och tjänstemän på alderdomen för att få ro, som de säga, köpa sig en egendom på landet, men huru många hafva icke derpå blifvit ruinerade? Och hvad bevisar detta annat, än att landtmannens mödosamma väg icke är smyckad med rosor, utan kanske oftast en mer törnbeströdd stig än herrar stadsbor föreställa sig, i synnerhet som vårt land har till större delen ett hårdt klimat, der skördarne, såsom förra året, inom de norra orterna, alldeles förderfvades, och hvilket der rätt ofta inträffar, men äfven då får bonden betala sina särskilda skatter, af andra samhällsklasser icke burna, om ock hans sista ko skulle dertill pantas.

Herr Carl Ifvarsson: Helst skulle man önska att icke behöfva uppträda i denna fråga, som för närvarande kan anses död; men åtskilliga yttranden hafva blifvit fälda under diskussionen, hvilka jag åtminstone för min del icke kan låta passera obemötta. Jag har visserligen icke ansett den vara af graverande beskaffenhet, men dock af beskaffenhet att behöfva en vederläggning.

En talare yttrade, att han med anledning af hvad som inträffat vid och efter representationsreformens antagande ansåge nödvändigt att icke längre fortgå på eftergifternas väg. Han synes sålunda

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.

(Forts.)

hysa den åsigten, att representationsreformen medfört olyckliga följder för landet. Hvarifrån han hemtat anledning till ett sådant antagande, kan jag icke förstå. Det är helt naturligt, att, då en stor reform genomföres, åtskilliga efterdyningar måste uppstå. Sådana förnimmas efter vida mindre reformer än den jag nyss nämnde. Men det har också visat sig, att ju längre man aflägsnat sig från tidpunkten för reformens genomförande, desto mindre märkbara hafva efterdyningarne blifvit. Ett särdeles glädjande tecken i detta hänseende är icke allenast den diskussion, som vid denna riksdag förevarit om dessa ganska stora och viktiga reformfrågor, utan äfven särskildt det att få höra talarens på upsala-bänken yttrande, deri han upptog till bemötande en annan talares yttrande och förklarade, att med ordet *folket* icke menades alldeles detsamma som förr, nemligen allmogen, utan äfven dessa *höga herrar*, hvilka i allmänhet förut ansett sig stå högt öfver rikets öfriga inbyggare. Det gläder mig att höra, att en upsalaprofessor kommit på den sunda idén, ty först då, när man kommit så långt, är det som vi veta hvad representationsreformen bär i sitt sköte. Om man utgår från den förutsättningen, att den ena människan icke går och gäller för något mer eller mindre än den andra; att alla medborgare böra såsom bröder älska hvarandra samt, lifvade af ett gemensamt sedligt intresse, söka befrämja rättvisa och billighet på alla håll, då först, säger jag, skall det visa sig hvad reformen innebär och frukterna af densamma erfaras. Därför är det också som jag med några ord velat taga fasta på detta yttrande, på samma gång som jag velat uttala den förhoppning, att så väl den ärade talaren, som andra hans medbröder skola göra sitt till att förverkliga dessa åsigter. Och, mine Herrar, ingen kan väl lifigare än vi, som varit med om och deltagit uti beslutet om den nya representationsreformens genomförande, önska detta. Denna reform synes hittills hafva utfallit väl, och vi vilja hoppas att så skall ske äfven hädanefter. Säkerligen skall man i en framtid uttala sin förundran öfver, att så många voro rädda för denna tingens nya ordning. Denna har visserligen till en början mottagits med ett märkbart klander, men i sinom tid skall dock sannolikt detta klander utbytas mot förundran att motståndet och klandret kunnat vara så stort, som det varit. Frågan var visserligen stor, men den var icke så farlig, som mången förestälde sig på den tiden reformen genomfördes. De farligaste frågorna, som varit på dagordningen, torde väl hafva varit försvars- och skattefrågorna. Hvad den förra af dessa beträffar, så ligger faran deri, att dess lösning skulle komma för fort; men vi vilja tro, att denna lösning skall komma att slå mycket väl ut, om man går varsamt till väga. Jag vill derföre icke beklaga mig deröfver, att frågan nu fallit, ty den mognar genom sin egen inneboende kraft oupphörligt och jag är förvissad derom, att, ju mera den mognar innan den kommer till tillämpning, desto lyckligare skall resultatet blifva. Så är också förhållandet med den

i sammanhang dermed ifrågakända skattereformen, hvars lösning naturligen icke kan uteblifva, äfven om det kan blifva fråga om tidpunkten när och sättet *huruledes* denna lösning skall försiggå; men säkert är att den skall tränga sig fram. Således behöfver man icke misströsta om utgången, om ock frågan denna gång fallit; ty, mine Herrar, om frågan icke haft skäl för sig, så bör ju utgången icke beklagas, och om den haft skäl för sig, så står den upp igen och går så mycket säkrare sin lösning till mötes. Frågan skall icke hafva skäl för sig, om, på sätt man påstått, skatten vore att betrakta såsom en ränta eller en in-tecknad fordran i ett hemman: men om man utgår från den synpunkten, att skatten verkligen är en *skatt*, då får frågan ett helt annat utseende och då blifver afskrifningen berättigad, hvilket den annars icke skulle vara.

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

Jag yttrade under öfverläggningen i fråga om försvarets ordnande, att, om man ville införa den allmänna värnpligten, så fordrade rättvisan indelningsverkets afskaffande och att, för att detta senare skulle kunna genomföras, rättvisan fordrade grundskatternas m. fl. skatters afskrifning. Detta mitt yttrande upptog en talare på det sättet, att, om man behöfde anlita den allmänna värnpligten och såsom vilkor derfor uppstälde indelningsverkets upphäfvande samt grundskatternas fullständiga afskrifning, så skulle man derigenom lemna en *skänk* åt *alla* jordegare. Detta har jag dock aldrig hvarken sagt eller tänkt, ty det skulle kunna blifva fråga om en *skänk*, endast om, såsom jag nyss nämnde, *skatten* vore liktydig med *ränta*, men då så icke är förhållandet, kan någon skänk följaktligen aldrig komma i fråga. Men, äfven om så vore, kan denna skänk dock icke gälla *alla* jordegare, ty det finnes en stor del af vårt land, som utgöres af privilegierad jord, med afseende å hvilken således det icke kan blifva tal om dessa skänker. Talarens uppfattning var således mycket oriktig, och jag har därför också sökt att gendrifva densamma på sätt som jag gjort. Frågar man nu på hvad grund denna skatteafskrifning bör ske, så har Utskottet angifvit några skäl, hvilka man dock ansett underhaltiga. Jag tror dock motsatsen, men lemna detta derhän, men tillåter mig att tillägga något i detta ämne. Och jag frågar då: är icke en skattereform nödvändig, äfven om den icke vore beroende af försvarsfrågan? Jag tror, att man, om man närmare tänker på saken, skall nödgas att dertill svara ja. Jag vill icke därför med bestämdhet påstå, att den tidpunkt, som nu är, är den rätta och nödvändiga, men den skall komma förr eller senare, och man bör således bereda sig derpå, innan det blir för sent. Huru medföra icke till exempel våra jernvägsanläggningar i en väsentlig mån — under förutsättning nemligen att dessa skola fortgå i den vidsträckta omfattning, som hittills egt rum — en genomgripande förändring i afseende på vårt skattessystem! Man tänke sig endast, hurusom vid hvarje jernväg, som anlägges, vid hvarje station, som vid densamma inrättas, uppkomma handelslägenheter, fabriker, bruk och andra inrättningar

Ang. grundskatternas afskrifning.
(Forts.)

och att för hvarje sådan inrättning erfordras ett särskildt utrymme af jord, hvilket åter har till påföljd antingen hemmansklyfning eller afsöndring af en jordbit, som skall sättas i mantal eller skattläggas, ty annars kan den, som slår sig ner på en sådan lägenhet, icke vara betryggad i afseende på besittningen deraf. Uppstår så den frågan, huru man skall blifva betryggad i denna besittning, huru man skall få lagfart eller inteckning å lägenheten, huruledes skatten skall bestämmas, äfvensom huruvida man iakttagit gällande bestämmelser i afseende på afsöndringens storlek, hvilket påkallar en särskild förrättning af vederbörande tjenstemän, så skall man finna, att alla dessa omvägar göra en skattereform nödvändig. Om man till exempel kan köpa en tomt för 20 à 30 kronor, så måste man derutöfver utgifva 100 kronor för att få skatten bestämd och i öfrigt blifva betryggad i besittningen af jorden. Kan detta anses lyckligt för ett samhälle? Den frågan kommer utan tvifvel att i en framtid besvaras med ett bestämdt nej. Vi måste därför vara betänkte på att ordna dessa förhållanden på ett annat sätt, äfven om man icke kan hoppas att för det närvarande bringa reformen igenom. Men icke ensamt dessa omständigheter tala därför, utan det gifves flera andra. Man behöver blott genomläsa Utskottets förslag för att i alla dessa punkter finna, att vårt skatteväsen är så intrassladt, att man svårligen kan reda sig derutinnan. Går man till exempel upp till Kammarkollegium för att få upplysning i någon svårlöst fråga, så skall man der förgäfvos finna en enda tjänsteman, som kan meddela upplysning om, huru det i alla afseenden hänger tillsammans med våra skatteförhållanden. Man tror sig hafva funnit en eller annan person, om hvilken man skulle tro, att han har reda på saken. Så till exempel har Herr Kammarrådet Anderson nitiskt egnat sig åt dessa forskningar och synes genom de förtjenstfulla utredningar, som han åstadkommit i fråga om vårt skatteväsen, hafva ådagalagt, att han är en man, som arbetat sig in i dit hörande förhållanden. Man skulle hafva trott, att han vore på det klara derutinnan. Dock har man inom Utskottet varit i tillfälle att se, huru dermed förhåller sig. Sjelf har han såsom ledamot i det Särskilda Utskottet gång på gång nödgats erkänna, att ett eller annat blifvit förbisedt eller att något misstag blifvit begånget, och huru många upplysningar han än skaffat oss, så har han dock flerfaldiga gånger nödgats tillstå, att han i det eller det fallet icke varit på det klara. Männe icke detta bevisar, att vårt nuvarande skatteväsen icke är det lämpligaste och bästa? Med tagen hänsyn dertill, att detta skattesystem är bygd på så obilliga grunder, kan det samma numera icke anses vara tidsenligt. Då under nuvarande förhållanden man anser, att hvar och en bör bidraga till dessa skatter i förhållande till sina inkomster, kan ett sådant system icke stå väl tillsammans med nutidens teorier i detta afseende, utan måste väl, förr eller senare, öfvergifvas för att varda utbytt mot ett bättre.

Talaren på upplandsbänken alluderade på, fastän han icke bestämdt uttalade den grundsatsen, att skatterna borde jemnas emel-

lan de särskilda jordbruksfastigheterna, och sade, att för dem, som hade för stora skatter att bära, eftergifter borde ega rum. Så vidt jag kan förstå, skulle denna utjemning ega rum endast emellan de särskilda jordbruksfastigheterna. Då frågas emellertid, huru han tänkt sig att kunna på verkliga rättsgrunder genomföra sådant, som att öfverföra en skatt från den ena jordbrukaren till den andra, och om han verkligen kan påstå, att detta vore med rättvisa och billighet förenligt. Om han det icke kan, så lär deraf följa, att de gamla skatterna först böra eftergifvas, om ock småningom, på det att öfvergången till ett bättre system icke skall blifva så känbar, hvar-^{Ang. grundskatternas afskrifning.} efter nya skatter få införas i den mån så kan erfordras. Jag anser, att alla böra vara lika förpligtade att i mån af förmåga deltaga i skatternas utgörande. Kan man icke säga det, så kan man långt mindre påstå, att den, som har privilegierad jord, skall deltaga i skatter, som blifvit annan jord pålagda — ty detta vore rättsvidrigt — då det allenast skulle afse en öfverflyttning från en till en annan inom samma klass. Om sådant ensamt vore ifrågasatt, så skulle jag motsätta mig detta; men den rättsgrund, som Utskottet uppställt, ligger icke i vägen för afskaffandet af den gamla skatten och påläggandet af andra skatter å alla klasser när så erfordras.

Utskottet har, säger man, icke ingått i någon pröfning, huru skatteregleringen i en framtid skulle komma att ordnas. Detta är sant, ty Utskottet har utgått från den synpunkten, att, då det nu icke är fråga hvarken om afskaffande af indelningsverket eller skatterna genast och det dessutom endast är fråga om att afskrifva en mindre del af dessa onera under de närmaste åren efter beslutets trädande i kraft, har det icke syntts lämpligt att nu besluta om nya skatter, hvadan Utskottet inskränkt sig till föresläende af grunderna för den förändring angående bevillning och kommunalskatter, som ansetts blifva en omedelbar följd af afskrifningsfrågans genomförande. Utskottet har således endast framlagt förslag om underdåniga skrivelser, åsyftande att utjemna olikheterna i afseende på fastighets-skatt och annan inkomstskatt och, i den mån det synes vara möjligt att kunna göra det, få fastigheternas taxering bestämd så rättvis som möjligt. Jag tror ock, att Utskottets båda förslag äro sådana i dessa hänseenden, att man icke kan skäligen sätta i fråga mera, åtminstone icke i sammanhang med den ringa afskrifning, som i början skulle ega rum. Utskottet har icke sagt, att icke Kongl. Maj:t, likasom Riksdagen, kan taga i öfvervägande bevillningsstadgan i sin helhet efteråt; men Utskottet har icke ansett det vara välbetänkt att inveckla de nu föreliggande frågorna mera, än som skett, genom att i sammanhang med dem ställa frågan om en genomgripande förändring af bevillningsstadgan, äfven om en sådan kan blifva nödig i en framtid. Härtill kommer, att, då skattereformen enligt Utskottets förslag icke skulle träda i verkställighet nästa år, men den bevillning, som i år bestämmes, skall utgå under nästa,

(Forts.)

Ang. grund-
skatternas af-
skrifning.
(Forts.)

Utskottet ingalunda kunde föreslå Riksdagen att nu åtaga sig en sådan förhöjning i bevillningen, som vore afsedd att utgå först sedan förslaget om skatteregleringen vunnit tillämpning. Att nu bestämma den bevillning, som möjligen några år härefter skall utgå, låter sig icke grundlagsenligt göra. Jag tror således, att Utskottets görande och låtande i dessa delar har skäl för sig.

Jag skall nu till besvarande endast upptaga ett par ord, som en annan talare yttrat, nemligen den som talade om att det vore vanvettigt att, på samma gång man ökade landets försvar med en kostnad af tio millioner, man också ströke ut från statsinkomsterna en summa af tio millioner, emedan detta skulle förorsaka en statsbrist af tjugu millioner.

Hvad beträffar första delen af detta yttrande, eller tillökningen af tio millioner i utgifterna för försvaret, hvilket skulle vara mera än landet skulle kunna stå ut med, vågar jag icke bestämdt yttra mig derom, men då jag deltagit i tillstyrkande af ett förslag, som skulle blifva så kostsamt, har jag gjort det med förtroende till de män, som under föregående år påstått, att nationen kunde tåla dessa och ännu större kostnader för vårt försvar. Jag har gjort det under förutsättning att desse män skulle vidhålla dessa sina åsikter, men också under förutsättning att de i konsekvens härmed äro villige att till försvaret betala mera än de hittills gjort. Utgår man från denna åsigt, blir Utskottets åsigt i skattefrågan desto mera berättigad. Hvad åter beträffar minskningen i statsinkomst af tio millioner, vill jag först erinra, att här endast är fråga till en början om en minskning af en million och att för hela afskrifningens genomförande åtgår en tid af 37 år. Dessutom lärer väl nationen i dess helhet kunna bära en börda, som hittills burits endast af en viss samhällsklass; frågan är blott om fördelning af denna börda. Således tror jag, att farhågorna i denna senare del icke förtjena något afseende.

Samme talare nämnde, att man icke rimligen kunde vidare öka bränvinsskatten. Detta hans yttrande förvånade mig, då han under föregående år vid behandling af frågan om bränvinslagstiftningen visat sig vara en ifrig befrämjare af nykterheten, och hans förslag i detta hänseende gått ut dels på inskränkningar i försäljningsrätten, dels på bränvinsskattens förhöjning. Jag förmodar dock, att, när fråga en annan gång blir härom, han åter skall visa sig vara samme nykterhetsifrare.

Jag vill icke upptaga Kammarens tid med att vidare yttra mig i denna fråga, då den redan är fallen, men har velat säga detta med afseende å de anmärkningar, som här blifvit mot förslaget gjorda, och äfven af det skäl, att jag, likasom en föregående talare om sig nämnde, sannolikt nu för sista gången deltagit i öfverläggning om denna fråga. Jag yrkar emellertid bifall till förslaget.

Den vidare öfverläggningen angående förevarande ärende uppsköts till nästa sammanträde.

§ 5.

Till bordläggning anmälde:

Stats-Utskottets utlåtande N:o 56, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga framställning angående förbättrad pensionering för landtmästeristaten;

Samma Utskotts memorial:

N:o 57, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti tvenne frågor rörande anslag under riksstatens Femte hufvudtitel;

N:o 58, med förslag till voteringspropositioner, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens Nionde hufvudtitel;

N:o 59, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i frågor rörande Kongl. Maj:ts förslag om lönerreglering för landsstaten; och

N:o 60, med förslag till åtskilliga stadganden, hvilka böra införas i det nya reglementet för Riksgäldskontoret; samt

Lag-Utskottets utlåtanden:

N:o 39, i anledning af väckta motioner om lagstiftningsåtgärder i syfte att förekomma skogsbrist; och

N:o 40, i anledning af väckt motion rörande ändring i och, för vissa delar af Norrbottens län, upphäfvande af Kongl. förordningen den 29 Juni 1866, angående dispositionsrätten öfver skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hvilka hädanefter från Kronan upplåtas, m. m.

På förslag af Herr vice Talmannen *Wijk* beslöts, att nämnda ärenden skulle uppföras främst å den föredragningslista, som för nästa sammanträde kommer att upprättas.

§ 6.

Föredrogs och godkändes Stats-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelser:

N:o 20, i anledning af den år 1877 verkställda granskning af Statsverkets med flere allmänna fonders förvaltning under år 1875;

Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 55.

N:o 21, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående kolonien St: Barthelemys återlemnande till Frankrike;

N:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående öfverlåtelse af åbo- och skatterätt till under bruk skatteköpta hemman;

N:o 23, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från åtskilliga Kronans egendomar för särskilda ändamål;

N:o 24, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående afsöndring af jord från länsmansbostället Kråkered N:o 1 i Elfsborgs län;

N:o 25, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående försäljning af kronohäktesbyggnaden i Alingås med tillhörande tomt och skogsmark;

N:o 26, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af en förre stationsinspektoren Björkelund ådömd skadeersättning till staten;

N:o 27, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående eftergift af en förre banvakten J. A. Gustafsson ådömd skadeersättning till staten;

N:o 28, angående efterskänkande af Kronans rätt till danaarf efter enkan Sara Lisa Danielsdotter;

N:o 29, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående efterskänkande af Kronans rätt till danaarf efter enkan Lovisa Maria Hellström;

N:o 30, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Första hufvudtitel;

N:o 31, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Andra hufvudtitel;

N:o 32, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Tredje hufvudtitel; och

N:o 33, angående regleringen af utgifterna under riksstatens Fjerde hufvudtitel.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.